

SECRETUM

SECRETORVM

ARISTOTELIS AD ALEXANDRVM

Magnum, cum eiusdem Tractatu de

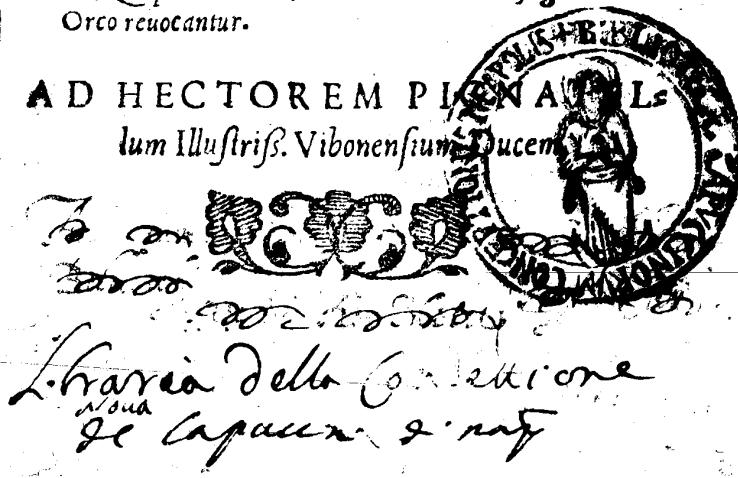
Animæ immortalitate nunc
primum adiecto.

FRANCISCO storella Alexanense Philosopho ad
veterum exemplarium fidem castigatum, atq;
pulcherrimis annotationibus illustratum.

ALEXANDRI Magni ad Aristotelem epistola de
admirabilibus Indiæ per eundem Storellam castigata.

ACCEDUNT præterea duo Tractatus, scilicet Hippoc
ratis Secreta secretorum, & Auerrois Libellus de Vene
nis, qui penè exticti, ab eodem Storella castigati iam ab
Orco reuocantur.

AD HECTOREM PIGNARIL
lum Illustriss. Vibonensium Ducem



L'arca della Confraternita
de Capacci s'nat

DOMINICVS PIZIMENTIVS
HECTORI PIGNATELLO
Vibonensum Duci.

Olim tuta suo fuerat satis Hectore Troia;

Visa nec hostiles pertimuisse manus.

Sic liber eximius flygys reuocatus ab umbris.

Hectoris hic solo nomine tutus erit.

Hoc magni solus Hector noua gloria mudi

Dux bone diuino munere dignus eras.

Crediderat Cæsar regni secreta potentis,

Hoc tibi sed maior tempore surgit honos.

Hæc orbis natura etenim secreta libello

Nuncupat, ambrosio sparsa liquore parens.

Res alias populo dederant; tamen omnibus ipsa

Pulchrius hoc unum præla fatentur opus.

Ante alias Vibona igitur caput efferat urbes

Candida, ab insigni Principe nata regi.

Nicolai Maraschij Gallianensis

distichor.

Τρευγόστενοῦ διάτυχασι utrum λύσο' ἐπεργάτες
Στρατέλλ', ακάρπουσ γαρ φεγγός δέ εὐτελονος.

MELVSTRISSIMO HECTORI

PIGNATELLO VIBONENSIVM

Duci ornatis. Franciscus Storella fælicitatem.



VACANIA 10 Oct 1573
Ecretū Secretorū nostris uigili
is illustratū emissurus, ornatis.
Princeps, opus sanè quod et ab
Arist.scribi, & ad Alexandru
mitti nequaquam fuit indignū,
cum generis nobilitate, armos
rū præstantia, amore quo bonas sciētias profitentes
prosequeris, literarū cognitione, (absit adulatio uera
bis, uera n. & omnibus nota loquor,) alterū præfes
ras Alexandru, Cūq; optimè gubernādi (ut Christia
niss. Principē decei) prudentia, uitæ sanctimonia, cō
scientiæ integritate, ueræq; religionis cultu, non solo
nomine, sed etiā opere, eū haud parū antecellas, non
īmeritò ex tñ equinibus te unū elegi, sub cuius nomine
hoc Arist. preciosiss. opus nuncupare, quod, si ca animi
lēgnitate acceperis, (ut spero) qua cæterat uæ celitu
ib humillimis seruis tradita, ob innatā humanitatē
mittere confueisti, me nedū acerrimū defensorē,
sed etiā humana fælicitatē nactū existimabo. Vale.

+ ij

STORELLAE PRAEFATIO.

QVICUNq; hoc secretorū opus lecturus accēdis, postquā gloriofīs. Deo ingentes gra-
tias habueris, q; tam abditissimum, atq; preciosissimū
secretū ad tuas manus peruenire cōcesserit, ac ubi mē-
tem ab oī iniquitatis labe purgaueris, ne intellectus as-
cumē in tam subtilissimis, atq; purissimis præceptis in-
telligēdis conscientiae impuritate inquietur simul et
obtenebretur, hoc unū tibi persuasum uelim humanis-
sime lector, q; priusquam ad autorem te conferas, hāc
nostrā præfationē, nouē annotationibus absolutam le-
gere non dedigneris, inuenies forsan quādam, quæ te
legisse non pœnitibit.

Quod liber sit Aristotelis. Annotatio primā.

Et si uolumē hoc Aristotelis non esse, primus Mis-
randulanus Princeps in pri. aduersus Astrologos, ac
Secundus in s^o. prænotionum affirment, (quod inde
suaderi posset, q; autor hoc in libro nonam sphæram
agnoscit, quā ab Arist. ignotā nemo uertit ī dubiū, Ni-
syderū primā, & elementorum nonā uocasset) tamen
& recentiorū & antiquiorū Philosophi. nō pauci hoc

uelut Arist. citant, Inter quos ē Michael Angelus Blō
dus in sua Physiognomia, Bartholomeus Moles in
tractatu de sanitate conseruanda, Bartholomeus Co=
cles in Anastasi, Sussanus in tabulis physiognomicis,
Achillinus Alexander dū de Physiognomiæ & Chō
romatiæ subiecto cōtēdit, Christoforus Marcellus cū
de anima per tractat lib. secun. Michael Scotus in quæ
stione de natura Solis & Lunæ, expositor Boethi de
cōsolatione et de disciplina scolariū, Arnaldus de Vil
la noua in tractatu De regimine senum, Cardinalis
Ferdinandus Ponceletus dum agit de uenenis li=brī pri. tractatu pri. Petrus Apponenſis, tū differentia
123. & 155. ſui Cōfiliatoris, (licet in. 142. ut Ari
ſtot. ad ſcriptum citet) tum etiā creberrimè in tractatu
de Physiognomia, Magnus etiam Albertus in pri. de
animalibus tractatu 2. et demum Petrus Bonus in
precioſa Margarita perſepe, clarius tamen dum ait,
& quamuis dicunt aliqui hunc librum non fuiffe Ari
ſtot. cūm non redoleat eloquentiam eius ut in naturali
bus & in Metaphysicis, tamen quia fama teſtatur
eius fuiffe, & quia materia libri magis eſt narrato
ria, & quia inuenimus autoritates eius huius libri alli

gatas à Ioanne Mefue capitulo de ægritudinibus occi
lorum, & ab Hali in libro suo de secretis secretorum
ideo credimus fuisse suum.

Et si ab Aristotle editus nō fuisset, non tamen eb̄ hoc minoris
studio effet amplexandus. Secunda.

Ex illo vulgato Aristotele in Ethicis dicto, amicus
Socrates, amicus Plato, magis tamē amica ueritas, eam
Senecæ sententiā elicere possumus, q̄ nō quis dicat,
sed quid dicatur oportet attendi, quā ante utrumq; etiā
Diuinus Plat̄ in Phædro pronunciauit, quæ si uera
est (ut omittam Planetarū aspectus, temporū partitio-
nē, plantarū ac lapidū miras quasdam uirtutes, bellādō
gubernādiq; doctrinā, Physiognomiæ cognitionē, se-
cretorū secretissimū secretū, ac alia multa, quæ hoc in
libro declarātur) cum in hoc aureo uolumine mēte sa-
nam haberi insituatur in corpore sano, & si nunquā
fuisset Aristotele. quē tamen ob hoc tātū opus legere, re-
legere, discere, ac etiam memorie mandare pigebit?
Ab huius libri lectione neminem auerti debere, & si quædā
haud satis sincera in hoc inueniantur. Terita.

Nec illud à libri lectione aliquem deterreat, quod
si nonnulla inueniet, quæ fideli Christiano scādalum
porrigere possent, quis n. Ethnicorum liber est, qui in

Aliquo nocere nō possit: multa nēpe in Galeni; Alexā.
Auerrois, Aristot. ac etiam Platonis lib. scandalū pa-
rientia, quinimmo nostræ ueræ fidei apertissimè rcpu-
gnantia reperiuntur, & nō tamē ob hoc à religiosissi-
mis ac etiam sanctissimis uiris non lectitantur, sed ape-
culā imitari oportet, quæ ad omnē flosculum, ad omnē
aduolans fruticem, quæ noxia sunt derelinquens, tātū
id excerpit, quod ad mellificū sit conducibile, quod et
Divus Hieronymus ad Damasum scribens cōfirmat
inquietus; huius sapientiae typus (de gentilium profecto
doctrina loquebatur) & in Deuteronomio sub mulie-
ris captiuæ figura describitur, de qua diuina uox præ-
cipit, ut si Israelites eam habere uoluerit uxore, calui-
tū ei faciat, ungues præscet, & pilos auferat, et cū
mūda fuerit effecta, sūc trāscat in uictoris amplexus.
Hacc si secūdū literā intelligimus nō ne ridicula sunt?
Itaq: & nos facere solemus, quando Philosopho. legimus.
quādo in manus nostras libri uenīunt sapientiae secula-
ris, si quid in eis utile reperimus ad nostrū dogma cō-
uertimus, si qd uero superfluū, de idolis, de amore, de
cura seculariū rerū, hæc radimus, his caluitiū inducie-
mus hæc in ūgiū more ferre acutissimo defecamus.

Quarta quomodo ex græco idiomate in latinum, quem tam habemus, sermonem migrauerit.

Fuit autem liber hic ab autore græco in idiomate cōpositus, ex græco autem in romanū uel chaldaeū sermonē trāstulit Ioannes quidam, deinde in arabicū ab eodem Ioanne fuit trāslatus, testatur hoc ipsius Ioannis p̄fatio, quae ad uetusissimi codicis lectionem emendata est huiusmodi.

Ioannes q̄ trāstulit istū librū filius patricij, lingua r̄a interpres pretator peritissimus & fidelissimus iqt, nō reliq locū neq; tē plū i qbus philosophi cōsueuerint cōponere, & deponere sua opera, et secreta, quē nō uisitauerī, nēc aliquē peritissimū, quē credidi aliquā habere notitiā de scripturis physicis, quē nō ex querim, quo usq; ueni ad oraculū soli, quod cōstruxit AEsculapiides perse, i quo i ueni quēdā uirū solitariū, abstinētē, i p̄hi losophia peritissimā, cui me humiliaui, et i quātū potui seruui et supplicauī deuotē, ut mihi ostēderet secreta scripta illius oraculi, q̄ libēter tradidit, i ter cœtrā opus desideratū i ueni, propter quod ad locū illū iuerā, & tēpore lōgissimo laborauī: quo habitō cū gaudio ad propria remeauī, referēs grates multimas creatori, et ad petitionē regis illustrissimi laborauī, studui, & trāstuli ipsum primō de græca ī romanā, deinde in arabicā, in primis enim sicut inueni in ipso codice, trāstuli librū peritissimi Aristotelis, in quo respondet ad regis Alexandri p̄titionem sub hac forma.

Diximus autem disiunctiū Ioānē ex græco in romanū uel chaldaeū sermonē hunc trāstulisse, nā uulsa

gata

gata lectio in romanū, uetusissima uero in chaldæū à
Ioanne primō uersū fuisse testatur. Ex arabico autē
in quē Ioannes translatarat, à Philippo quodā Tripolē
si clero in hunc quē iā habemus romanū sermonem
fuit uersas, ut ipse Philippus in sua p̄fatione testa
tur. quæ cum nil ad rem spectans cōtineat, nisi quendā
capitū operis confusissimū indicē, ne superfluis lector
oneretur studio à nobis fuit prætermissa.

Hoc secretorū uolumen in quo, ab eo quod Ticinij fuit ex
cusū discrepat, Aristotelisq; tractatulus de ani
mæ immortalitate adnectitur. Quinta.

Illud etiam hoc in loco præmonendum esse ducis
mus, q; Ticinij liber, qui secretū secretorū Arisiot. inz
scribitur, fuit excussus à præsenti tamē lōgē diuersus,
liber siquidē ille in treis partes è scissus, in quibus, tria
bus Alexand. postulationibus fit satis, in prima agitur
de immortalitate animæ, in secunda de cōseruatione sa
nitatis, in tertia uero de regimine principū, duæ poste
riores partes ex præsenti uolumine sunt excerptæ, ca
pitū tamen ordine, ac uerbis nōnullis immutatis, senten
tiæ tamē nihil ferè est in illis, quod ex præsenti non
fuerit abstractū; At prima in hoc minimè habetur, ne
itaq; cupidus lector ex secretorū uolumine in hac ediz

† †

tione aliquid desideret, quod ego præstare possum, illa hic subiçere decreui, eoq; libentius, q; & breuitate & utilitate maxima est referta, est autem tractatus ille, subscriptus.

O ALEXANDER In epistola tua petebas à me tria: ego cupiēs tibi morē gerere, primò dicā de animi æternitate: postea de aliis. Socrates s̄epe cū discipulis de hoc loquebatur, eastis gabat eos magnoperè q; dicebat animas mori cū corpore, quia sic boni & mali pares essent post mortem, & tolleretur oīs ratio uiuēdi. Ad qd sudare ob uirtutes et speculatiuas sciētias ac grēdas? unde opinari animā rationale esse mortale est causa omnī malorū ueniētiū mortalibus, i Phædone dictū est, q; Socrates cōquerebatur animā i corpore sepultā, ac ibi detineritāq; i carcere, & adducebat uetus illud eulogium quo dicitur. In carcere quodā fuimus postq; uenimus. Ideo corpus spleum appellabat, & Empedocles antrū, et animæ hinc profectiōnē, nexus solutionē, ac spleni fugā aiebat. Et Axiocho laborati sua sit Socrates ne timeret moriē propter animæ immortalitatem, quæ post exitū ab hoc mortali corpore præmiatur secundū meritū: adeo q; Axiochus ex uiuerborū suorū prius formidans moriē, ac deplorās se priuari his bonis, iam mortē exoptaret, ut sua aīa ex hoc carcere liberaretur. Neq; ē uerū ut i Thismeo dictū est, aīas reuerti i noua corpora ad luēda supplitia. Nā qd oportet aīas uinculis corporis eripi: si rursus in aliud corpus detrudēde funt? nā ociosa esset mors. Nā oportebat malorū hominū catenus proferri uitā, quo ad illorū propagādi esent cruciatus. Pater Socrates prius docuit animæ rationalis immortalitatē: ac post separationē à corpore ille quæ uirtutib; erat prædictæ gaudebat iucunditate, ac harmonia cœlesti, q;

erat gratiae primo rerum opifici. At ille que obscuris gemitibus et
beluinis voluptatibus erat dedit: deprimuntur in orbem tristitia
ac tartarus, ubi tenebris, tristitia: ac perpetuo igne cruciantur.
Dixit quod Plato animas rationales e corporibus exolutas
accedere ad cōpares stellas, ibique beari ac tristari secundū merita
et ac demerita. Diximus nos in his quae de anima: intelles
estū hominis esse immixtū animae impassibile, et incorruptibile,
et in libro de natura deorum docuimus eū remanere post
separationem à corpore, cū illis affectionibus quas in corpore ac
quisuerat idecirco malorum anime cum restet cum passionibus
gulae, luxuriae, ambitionis, et avaritiae, appetunt iterum exer-
cere illos actus: et cum defint eis corpora ac organa propora-
tionata ad illa, detinetur hac exercendi libidine perpetuò, et ita
habet hanc perpetuam miseriā. Bonorum uero anime quae uira-
tate et scientias speculativas habuere, et uirtute heroicæ et laetitiae
post mortem remanent capaces beatitudinis, et sic beatatur per
hoc, quod deus et intelligentia habet uti formæ illis, et sunt Deo amissimæ. Locus beatitudinis est stella cōpar, domina signi horoscopatis, per quod anima descendit, siq[ue]dē cum per illam descendat
par est ut ad illam redeat ut beatificetur. Quare Alexander totu[m]
animo ad uirtutem et scientias capescendas accingas, reiiciens
uitia, ne post mortem anima tua tristet in æterno tempore.

Hunc librum à nobis mutulum haberi.

Sexta.

Hunc librū non integrū sed in aliquibus mutulum
haberi facile colligi potest, autor siquidem in hoc eodem
aliqua declaranda pollicetur, quae in hoc nō inueniuntur
Ioannes etiam Mesues et Alexander Achillinus ex
Aristotelis libro ad Alexandru quædam adducunt, quae
in hoc desiderantur, ut autem nobis maior fides adhibea

† † ij

ur & quæ ab illis uiris citata sunt ab inspecturis hoc
volumen non desideretur, ea hic apponere decreuimus,
sunt autem Ioannis Mesue in capite de ægritudinib
bus oculorum uerba hæc.

Aristoteles instruens Alexandrā Regem inquit, frequentatio
nes pellinis super caput vapores uisum impidentes euentunt
ad cutem, ne uisus ob sint. Item inq; aspectus rerū uiridium in
loco multæ temperiei uisū corroborat. Item dixit, aspicere
speculū tersum directū & diu intueri super ipsum uisum corrobo
rat, & oculi defatigationem removet. Item iniunxit, post
oculi defatigationem ingredi domū obscurā nō multæ tenebro
fatis, & intueri fenestras in quibus sit aliquod parvū uiride uel
intueri aquam uiridem & submergere oculos in ipsa. Item d
xit, exercitatio legendi literas mediocres uisum corroborat, &
oculorum sanitatem custodit.

Achillini autem uerba in questione de subiecto
physiognomia & chyromantia sunt hæc.

Aristoteles etiam in libro de Regum Regimine ad Alexan
drū Macedonem dixit, quod Alexander multis solis habuit
proprietates, q; a sole ex orizonte ascidente & domum pro
priam per agrante ex matris uentre primum efferebatur, in
lucem, cor enim leonis influxit.

Anonymi Cuiusdam præfatio. Septima,

Prius in uulgatis codicibus cuiusdā Anonymi præ
fatio præponitur, ex arabico ī latinū ab eodē Philippo
uersa, de quo paulo superius loquuti sumus, in qua cū
consulto de Aristot. legantur quæ alibi forsan nō inue

niuntur, ne huic nostræ editioni quid defit, quod præcedentes præstant eam, & si corruptissimam hic apponere decreuimus, est autem hæc.

Deus omnipotens custodias regem nostrum ad gloriam credentium & confirmet regnum suum ad tuendam legem diuinam suam, & perdurare faciat ipsum ad exaltandum honorem & laudem honorum. Ego sum seruus exequutus sum mandatum mihi intussum, & dedi operam ad requirendum librū moralium de régimine domini qui nominatur secretum secretorum, quem edidit princeps philosophorum Aristotiles filius Nicomachi de Macedonia discipulo suo magno imperatori Alexandro filio Philippi regis græcorum. Qui Alexander dicitur duo cornua humuisse. hunc quidem librū cōposuit in sua senectute & virtutum corporalium debilitate, postquam non poterat quotidianos labores & uiarum discrimina tolerare nec regalia et ne gocia exercere. quia Alexander constituerat ipsum praepositorum uicerem regem & magistrum, quem elegerat & dilexerat multum, eo pererat uiri sani eos filij & magna literatura: penetrabilis intellectus. Etus uigilans in legalibus studiis, in magnanimitate & gratuitis moribus & spiritualibus scientijs cotemplatus, charitatus, discretus, humilius, amator iusticie, relater ueritatis, & propter hoc multi philosophorum reputabatur ipsum de numero prophetarum, qui non fuerunt missi geniti, nec fuerint ipsis data lex. Inuenitur et in antiquis codicibus græcorum quod deus excelsus suum angelum destinauit ad eum dicens potius nominabo te angelum quod hominem. Sanè multa habet prodigia magna miracula & extranea opera quae nimis esset longum cūcum per ordinem enarrare, unde in morte sua diuersæ fuerunt opiniones, una secta dicens quod periret ut consuetudo terræ & est ipsis monumentum suum, quædam autem secta quæ dicitur

peripatetica afferit ipsum ascēisse ad empireū cœlū in colū
ra quasi ignis, dū igitur uiueret, cōualuit Alexāder per obser-
nationē sui sani cōsilij & imitationē præcepti. Et iō subiugas-
vit ciuitates. & triūphās acquisiuit sibi cūta regna. Et totius
mūdi solus trnuit manarchiā & in oēm terrā exiuit fama sua,
& per uniuersa mūdi climata oēs. gētrs & diuersæ nationes
se se subiciebat suo præcepto & imperio. Arabes atq; perses.
nec fuit gēs aliqua quæ sibi auderet resistere in factō uel in di-
cto. Porro multas morales epistolas cōposuit Aristoteles propter
ailectionē cordiū & finale secretū. una n. suarū epistolarū est
hæc quā direxit Alexādro. Quādo. n. Alexāder subiugauit sis-
bi perses. & captiuauit magnates direxit epistola suā ad Aris-
totelem sub hac forma. Doctior egregie, rector iusticie, signifiz
co tuæ prudentiæ me inuenisse in terra perses quosdā habētes
abundātem rōem, intellectū penetrabilē, studētes super alios do-
minari & regnū acquirere, unde nos proposuimus uniuersos in-
terficerē. quicquid digni super hoc decreueris, nobis significa-
tuis scriptis.

Aristoteles ad Alexandrum.

Si poteris ipſes occidere est potentia in manu tua ī hoc prop-
ter regnū, tamē nō poteris occidere terrā, sed si potes imitari il-
lius terræ aerē & aquā atq; ēt dispōm ciuitatum, implebis tuū
propositū. uis autē dominari super eos cū bonitate, exaudi eos cā
b ignitate. quod si feceris, fiduciā gero, q cū Dēi adiutorio erūt
oēs subiecti ad tuū beneplacitū, & præceptū, & per amorem
quē habebūt in te dominaberis eis cū triūpho pacificè.

Alexander igitur recepta sua epistola adimpleuit suū consi-
lium diligenter, & erant perses magis obedientis suo imper-
io q̄i omnes alias nationes.

Quid huic secretorum volumini sit præstitum. Octauia.

Illud etiā silentio non inuoluam diligentissime lez-
tor, q nolle te conturbari, si hanc nostrā editionem
à prioribus, in locis fere ducentis discrepantē inuenies,
hoc n. non temerè sed studio à nobis factum fuisse sci-
to, ut n. hæc nostra editio luculentissima haberetur, ne
dū ortographiae rationē in alijs desideratā apponere
laborauimus, & adnotatiōnes nonnullas iuxta locorū
exigentia occurrentes, sed etiā ueterū exēplariū fidē
sequuti uulgatā in omnibus locis castigauimus, in quis-
bus aut falsam, aut minus sincerā quām lectio ex uetū
stissimis exēplaribus desumpta, eā iudicauimus, utinā
autē antiqua exēplaria in omnibus libri capitibus ha-
buissemus, nam multis in locis emendationē prodijssel.

Quid tribus adnexis opusculis à nobis sit præstitum. Nona.

Huic secretorū secreto treis tractatus adneximus,
quorū primus est de admirabilibus Indiæ, qui sicut
lectu iocundissimus, sic & lectione depravatissimus,
quod ex uno ostēdi facile potest, Lunæ arbor Alex-
andro respondens, cum moriūrū sequenti anno, non
mense prædictit. Solis uero hoc indē ad annū & septē
menses futurū affirmat, quod non oraculi uel auto-
ris inconstantia, sed scriptoris alicuius incuria tribue-

dum nemo dubitabit, Huic autem veteris exemplaris auxilio destituti præter orthographiæ rationē, quā in plerisq; locis adiunximus, opere nullam affere potuimus. Duo uero reliqui sunt, Hippocratis tractatus, qui secreta secretorum inscribitur, & Auerrois libellus de uenenis, quos penè distinctos ex Orco reuocates ad orthographiam à nobis emendatos, ac in singulas præ notiones primū, alterū uero in capita, diuisum, (ne tam rarissimi livelli amplius laterent,) iam in uulgaris emittere uoluimus, licet Auerrois libellum haud integrum existimemus, nam cum uenena in duo genera distinxisset, in ea scilicet quæ interficiunt à forma specifica, et in illa quæ occidunt à forma complexionata, hæcquè secundi generis in treis species diuisisset, in ea uidelicet quæ à caliditate, aut à frigiditate, uel ab humiditate operatur: cunq; operantium à forma specifica, nec non à forma complexionata, ut à caliditate, & frigideitate, signa atq; remedia declarasset, consequens erat ad hoc ut materia sit absoluta, operantium ab humiditate signa atq; remedia patefacere; quod, prob dolor, hoc in tractatu desideratur.

Explicit Præfatio.

SECRETI SECRETORVM

ARISTOTELIS.

Prefatio.



ILLI glorioſſime: iuſtissime im-
peratoꝝ: conſirmet te ducis in via
cognoscendi creatorēm: et te ipſus
et quod ambules in ſemita veri-
tatis: et virtutis: et reprimat ap-
petitus bestialeꝝ: et conſirmet tu-
um regimen: et illuminet tuum
ingenium ad ſuum ſervitium: et
honoꝝ tuam ſiquidem epifo-
lam recepi honoꝝſice ſicut decet: et plene intelliſti q̄ habes
deſiderium de mea perſona: ut tecum eſsem. miraris qualis
ter poſſim abſtinere de te: arguenſ me de tuis operibus pa-
rum curare. porro hac de cauſa deſtinauit et proponui facere
canonem tue clementie qui erit liber ponderans cūcta tua
opera: ſupplens vices meas: et regula certiſſima ad omnia
que volueris: et que ſtendur efficiam tibi: ſi preſens efficiam
te. Non debet es ſiquidem arguere me: cum ſcias vel ſci-
re debeas: q̄ non omictio venire ad tuam laetiſſimam glo-
riam pp̄ contempnū: ſed quia grauitas etatis: et debilitas co-
poris circumuerunt: et reddiderunt me pōperosuꝝ: atq; in-
habile ad cundū. pterea qd interrogasti et ſcire deſideras ē
arcanum tale q̄ humana pectora rix poterunt tollere.
quomodo ergo poterit in mortalibus pellibus depingi et ad
illud itaq; quod te decet inquirere: et mihi licitum eſt tracta-
re: me oportet et tenor debite respondere. ſicut tu teneris
debiſo diſcretionis non erigere de me amplius et hoc ſecre-
to quod tibi tradidi in hoc libro. quod a attente et ſtudioſe
legeris et intellexeris: et ad plenum ſciueris que in ipſo con-
tineantur: indubitanter credo et nō erit inter te et illud quod

scire desideras aliquod obstaculum: quia tantam gratiam
contulit tibi Deus et intellectum et velocitate ingenii et literatura scientie: insuper per meam doctrinam precedentem
quam tibi tradidi: quod per te ipsum poteris comprehendere:
et figurative intelligere totum illud quod postulas edoceri,
quia desiderium seruentis voluntatis aperiet tibi viam: ad
eum propositum obtinendum: et perducet te ad finem op-
tatum: domino concedente. Causa quidem hec est: quali-
ter tibi figurative reuelo secretum meum: loquens tecum
in exemplis: et enigmatibus atque signis. quia timeo nimium:
ne liber presentium ad manus deuenias infidellum: et ad fo-
testatem arrogantium. et sic perueniret ad illos bonum et ar-
canum diuinum: ad quod summus deus illos iudicauit im-
meritos: et indignos. Ego sane transgressor es et diuine gra-
cie: et fracto canticis secreti: et occulte revelationis. qua pro-
pter tibi sub attestacione diuini iudicij: illud detego sacra-
mentum: eo modo quo mihi est reuelatus. Scias igitur quod
qui occulta detegit et arcana reuelat: ipsum in proximo inul-
ta infortunia consequentur: unde securus esse non poteris: et
contingentibus: et malis futuris. dominus igitur custodiat
te: et me: et cōsimili: et ab omni opere in honesto: post hec
autem omnia: reduco ad tuam memoriam: illud salutiferū
documentum: quod tibi semper consuetus fui exponere: et
tuam animam nobilissimam informare: et hoc erit tuum so-
latium et speculum salutare. Oportet igitur quemlibet reg-
em: de necessitate habere duo iuuamina sustinentia regnū
suum: unum eorum est fuitudo viorum: in quibus tue-
tur: et cōfortatur regimen suum: et non habebit hoc: nisi quā
do rector in rectis: et dominator in subditis dominatur: et ip-
si subditis uniformiter obediunt dominanti. sicut pp. inobe-
dientiam subditorum debilitatur et subiicitur potentia do-
minantis: et regentis: et subditus dominantur: et ego reddam
tibi causam propter: quam subditus inducuntur obedere do-
minanti. Causa quidem duplex est: una extrinseca: et altera
intrinseca: et ego nuper declaravi tibi extrinsecam, scilicet ut di-

Spes et cōsuetudines tuas diuitias sapienter; et circa ipsos ererceat laetitiae: retribuendo meritis singulorum: et cum toto isto oportet reges aliam habere cautelam de qua faciam tibi in sequentibus mentionem: scilicet in capitulo de diuitiis et iuuamibus. Secundum: inducere animos ad operationes: et istud precedit: et est in primo gradu: sed illud secundum duas habet causas: intrinsecam scilicet: et extrinsecam. Causa extrinseca est ut rei iusticias exerceat circa possessiones: et quæstas pecunias subditorum parcendo: et miserando. Causa vero intrinseca est secretū philosophorum: et rectop quos deus gloriosus præeligit: et eis scientiam cōmēdat: et ego cōmendo tibi hoc secretū: cum quibusdam alijs: que inuenies in diversis titulis huius: libri: in quibus extrinsecus philosophiam marimam inuenies et doctrinam. intrinsecus vero causa finalis que intenditur continetur. ibi. n. est tuū principale propositū et finale. Cum igitur perceperis significaciones dictorum et enigmata exemplorum: tunc plene ac perfecte desideratum propositum consequeris. Deus trax sapientissimus et gloriōssimus tuam illuminet rationem: et declareret intellectum ad percipiendum istius scientię sacramentum: et in ea merearis fieri meus heres: et fidelis successor: ipso auriliante: qui suas influit diuitias abundanter in animas sapientium: et studentibus tribuit gratiā cognoscendi: cui nihil est difficile: sine quo nihil est posibile possideri.

A dnotationes treis.

Prima Cum deum deprecatur ut Alexandrum cōfirmet in via cognoscendi se ipsum, illud præceptum innuere uidetur: quod a Pythio Apollone præcipitur, et publica fere præconis uoce promulgatur scilicet, Nosc te ipsum. Cuius sententiam si quis percipere desiderat, is Ioannis Ludouici uiuis sextum de causis corruptarum artium liz

A y

brum inquirat. Ioannis francisci pici secundū de morte
Christi & propria cogitanda, scrutetur. Ac etiā Aphro-
disiensis Alexandri primum de anima perlegat. Nam
sic eius desiderio abunde satisfiet.

Secunda. Sacra philosophiæ præcepta nō cuilibet pro-
mulganda, omnium philosophorum est consensus. Deitas
tem siquidem minuit (ut Apponensis in suo Conciliatore,
inquit) Qui secreta mystica vulgat. Narrat nempe Ma-
crobius quod Numenius interphilosophos occulorum eu-
riosissimus indagator, cum Eleusina sacra interpretando
vulgasset, uisus ē in somnijs Eleusinas Deas habitu mere-
tricio ante apertum lūpanar uidere prostrantes: admiran-
tiq; & causas non conuenientis numinibus turpidinis
confusenti, respondisse iratas, ab ipso se habitu pudicitiae
suæ ui abstulolas, & passim adeuentibus prostitutas. Vn-
de talia præcepta q; obscurissime tradenda, illi curarūt.
Hinc Alchimiæ professores miris obscuritatibus artis in-
tima inuoluerunt, ut perbellè Bonus in sua Margarita de-
clarat: Et Aristoteles auscultatoriis libros ceditos & non
edites scribit ad Alexandrum. Hinc etiam Diuinus Plato
ad Dyonisium inquit, per ænigmata de talibus esse dicen-
dum. Quod noster auctor obseruans Alexandri obse-
quio coactus, ut secretorum secretum depromat, per ænig-
mata & figuræ illud explicare uoluit.

Tertia Illud etiam hoc in loco non est prætereundū.
Quod & si philosophi agnoscentes non omnibus margaz
ritas proiecendas in philosophiæ occultatione concenerūt,
tamen (ut Simplicius inquit) in occultandi modo discrepa-
runt: Antiquiores siquidem per ænigmata, figuræ, exem-

pla, & fabellas eam occultare confueuerunt; At Aristoteles noscens & talia quisque pro arbitrio aliter atque aliter interpretari posset, hunc occultandi modum est aspernatus: & alium qui in uerborum obscuritate atque breuitate consistit, uelut tuiore est prosequutus. Quem cum hoc in libro auctor non obseruet, Sed potius priorem, mirum in modum urgere uidetur. Illud enim quod Macrobius aduersus Colotem epicureum inquit Platone defendens, haud satis tutum esse uidetur. Quod scilicet decet philosophum uti fabulis, quae potius sunt aicende fabulose narrationes, cum non solum gratia demulcendi, sed gratia doctrinæ sint adductæ: non in obscenis locutionibus, Sed in honestis uerbis, utilibusque sententijs sunt explicatae. Quoquidem in genere illæ sunt quibus secretæ huius libri sunt inuidiata. Hoc dico haud satis tutum esse uidetur, primo quia Platonem forsitan haud undequaque tueretur in Symposium etenim adeo obscenæ fabulas exprimit, quod eis obsceniores uix sunt reperibles: licet palleate dici posset tales ab his qui Platonis dogma non profitentur, ut Bessarion inquit, esse prolatas. Deinde Auerroes in calce paraphrasis super Rempub. Platonis, eam fabulam irridet, quam philosophum decere Macrobius affirmat. Adde quod si hunc occultandi modum in se contendibilem non esse concederemus, titubanter eo hoc in libro Aristotelem usum, cum in alijs ab eo fuerit neglectus, affirmare cogeremur.

De modis regum circa largitatem, & auaritiam

R E G E S sunt quattuor: Rex largus ubi & largus subditus. Rex auarus ubi & auarus subditus. Rex auarus ubi:

¶ largus subditis Rer largus sibi et avarus subditis. Itali
et utiq dicerunt: no est virtus in rege: si est avarus sibi et
largus subditis. Indi vero dicerunt: rer avarus sibi et subdi-
tis bonus est. Perses vero contrarium afferentes et contra-
dicentes Indis et Italicis direunt nihil valet rer qui no
est largus sibi et subditis. Sed inter omnes meo iudicio
prior est ille et magis reprobandus qui est largus sibi et aua-
rus subditis. quia regnum illius cito destruetur. Oportet
igitur nos itaq subtiliter inquirere de istis virtutibus: et ui-
tis: et ostendere quid sit largitatis et quid avaritia et vbi error
largitatis est: et quod malum sequitur in abstinentia largita-
tis. Palam siquidem est q qualitates reprehendendae sunt: quan-
do multum discrepant a medio: et scimus q obseruatio lar-
gitatis difficultis est: et eius transgressio facilis: et cuilibet fa-
cile est avaritiam ac prodigalitatem exercere: et difficile est
tenere largitatem: si vis ergo virtutem largitatis acquire-
re: considera posse tuam: tempora: necessitates: et merita ho-
minum: debes igitur dona tue iusta posse tuum cum men-
sura hominibus indigentibus: atq dignis: qui ergo dat alii
ter: peccat: et regulam largitatis transcedit: quia qui largitur
dona sua non indigentibus: nullam acquirit laudem: et largi-
ens sine tempore suo: ipse est sicut spargens aquas salinas
super litora maris: et quicquid datur indignis perditur: et q
fundit elira modum domini suus: veniet cito ad amara lit-
tora paupertatis: et similatur illi: qui super se dat suis vi-
ctoriam inimicis. Qui ergo dat de bonis suis: tempore ne-
cessitatis: hominibus indigentibus: talis et er est largus sibi
et subditis: eius regnum prosperatur: tunc mandatum ob-
seruabitur: talem regem laudaverunt antiqui: talis dicitur
virtuosus: largus: et moderatus. Qui vero fundit bona sui
regni indignis: et non indigentibus: talia est depopulatio rei
publice: deseritor regni: incoperens regnum. unde prodi-
gus appellatur: eo q procul a regno est sua prudentia. Mo-
men vero avaritie multum decebet regem: et disconvenit
regi maiestati. Si igitur aliquis regum alterum istorum

viriorum habuerit vel auaritiam vel prodigalitatem; si vult
sibi consalere; debet cum summa diligentia prouidere virg
fidelem; discrepum; et electum de multis: cui debet comit
tere res publicas dispesandas; et regni diuicias conservandas.

Auctoratio:

Regum in quatuor modis diuisio ad Pythagoram, in
Ticinensi editione restatur.

De auaritia & prodigalitate utanda.

O Alexander firmiter dico tibi, quisquis regum super
flue continuat donationes: ultra quam suum regnum valcat sy
stinere: talis rex proculdubio destruitur: et destruit re
gnum suum. dico igitur iterum illud, quod nunc cessauis
dicere clementie tuae & declinatio prodigalitatis: et auaritiae
& acquisitio largitatis: est gloria regum: et perpetuitas re
gnorum et hoc sit quando rex abstinet se: et retrahit manus
& bonis: et possessionibus subditorum; unde inueni scriptum
in preceptis magni doctoris Hermogenis: quod summa et me
ra bonitas: claritas intellectus: et plenitudo legis: ac signum
perfectionis est in rege: abstinentia a pecuniis: et possessioni
bus subditorum. Quae fuit causa destructionis regni Chal
deorum: unde quia superfluitas expensarum redditus
fus ciuitatum: et sic deficiuntibus redditibus: et expensis: re
ges erteunderunt manus suas ad res et redditus aliorum:
subditi ergo per iniuriam clamauerant ad deum ex celum
gloriosum: qui immortens ventum validum afflirit eos ve
hementer: et insurrexit populus contra eos: et nomina eorum
penitus de terra deleuerunt. et nisi deus gloriosus subvenis
set eis: et immissasset quod immisit: destructum fuisset peni
tias illud regnum Scias itaque quod divitiae sunt causa duratio
nis animae animalis: et sunt pars ipsius: et non potest durare tan
te aetate: si talis vita destruatur. Lauendum est itaque nimis &
superabundantia: et superfluitate expensarum: et igitur

Temperantia & largitas acquiratur: stulta & superflua donatio est evitanda. Et de substantia largitatis & virtutis est: dimittere & non inquirere de occultis secretorum: nec reducere ad memoriam rem donatam. & de genere honorum est: & de substantia virtutum: remunerare meritos: & remittere iniuriam: honorandos honorari: venerandos venerari: & subuenire supplicibus: supplere defectus innocentium: salutantibus respondere: linguam repudicare: iniuriam ad tempus dissimilare: & stulti stulticiam fingere ignorare: docui ergo te que semper solebam docere: & in tuo pectore seminare. Hero igitur fiduciam: qd illud documentum erit in tuis vijs & operibus claritas semper lucens: & sufficiens scientia ad tua regimina rato tempore ritus tuus. verum tamquam dico tibi: sapientiam philosophicam abbreviataz & si nuncq; dissem tibi aliud nisi sequens documentum. sufficere debet in omnibus operibus tuis in hoc seculo: & in futuro.

De intentione finali regum.

Scias itaq; qd intellectus est caput regiminis: salus animi: conservator virtutum: speculum vitiorum in ipso sicut dem speculantur fugienda: per ipsum eligimus eligenda: ipse est origo virtutum: radix omnium bonorum laudabilium & honorabilium. Et primum instrumentum intellectus est desiderium bone famae: quia qui vere desiderat bonam famam: famosus erit atq; gloriosus: & qui sicut desiderat per infamiam confundetur, fama ergo est qd principaliter & per se appetitur in regimine. quia regimen non appetitur pro se. sed pro bonam famam. initium ergo sapientie & intellectus est desiderium bone famae que per regimen & dominium habetur sive acquiritur. Si alia de causa dominium vel regimen acquiritur vel desideratur: non erit famae acquisitione: sed inuidie: inuidia itaq; generat mendacium: quod est radix reprobusibilium: & materia vitiorum: mendacium generat

rat detractionem: detractio aut generat odium: odium generat iniuriam: iniuria generat pertinaciam: pertinacia generat iracundiam: iracundia generat repugnantiam: repugnantia generat inimicitiam: inimicitia generat bellum: bellum vero dissoluit leges et destruit civitates. et hoc est contrarium naturae: et quod est contrarium naturae destruit totum: stude igitur ad acquirendum desiderium bone famae quam per desiderium bone famae elicit veritatem: veritas est radix laudabilium et materia omnium bonorum: quia est contraria mendacio: et generat desiderium iusticie: iusticia aut generat confidentiam: confidencia largitatem: largitas familiaritatem: familiaritas amicitiam: amicitia vero generat consilium et iugumen: et per hoc siquidem orbis fuit constructus: et leges hominibus constitutae: et hoc ratione conuenit: et naturae poter ergo quod desiderium regiminis propter bonam famam est durable bonum et laudabile.

De malis quae sequuntur ex carnali appetitu.

O Alexander declina conatus bestialium voluptatis: quod corruptibile sunt: carnales. non appetitus inclinant animum ad corruptibile iniquitates anime bestialis: nulla discrecio ne prehabita: et inde corpus corruptibile letat: et contristat incorruptibilis intellectus. Sciendus est igitur quod conatus bestialis voluntatis generat carnale amorem. Carnalis amor generat auaritiam: auaritia gnat desiderium diuinorum: diuinorum desiderium generat inuerecudiam: inuerecudia vero presumptionem: presumptionio infidelitatem: infidelitas latrociniuum: latrociniuum vituperationem: ex qua nascitur captiuas quae ducit ad detrimentum legis: et destructionem familiaritatis: et ad ruinam totius corporis et hoc est contrarium naturae.

De Sapientia regis & religione.

Primo & principaliter cōuenit regie quantum ad seipsum
attinet: q̄ fama sui nominis diuulgeretur in laudabili sapien-
tia, & q̄ cum sua ratiocineretur sapienter: quia inde laudatur
& honozatur: inde timetur ab hominibus: quando vident eū
in sua sapientia eloquentem: & in operibus prudenter agen-
tem. Porro de leui potest sci: t: per certa signa apprehen-
di: an in rege sapientia vel insipientia dominetur, quia qui-
cunq; rer supponit regnum suum diuinę legi dignus est: re-
gere aut honorari: & honorifice dominari. qui vero in serui-
tatem redigir diuinam legem: subiiciens eam regno suo &
imperio: transgressor est veritatis: & contemptor sue legis:
qui vero contemnit suam legem ab hominibus contemne-
tur: quia condemnatus est in lege. Dico iterum illud: quod
sapientes philosophi diuinitus loquentes dixerunt de regis
religione. quod in primis deceat regiam maiestatem obtinem
perare legalibus institutis: non in facta apparentia: sed
in facti evidentiā. ut cognoscant ipsum omnes timere deū
excelsum: & esse subiectum diuine potentie. Tunc enim so-
lent homines revereri & timere regem: quando videt ipsus
revereri & timere deū. si itaq; tantum in apparentia se of-
fendat esse religiosum: & in operibus sit malefactor: cum
difficile sit nepharia opera celari & apud populum ignorari
& deo reprobabitur: & ab hominibus contemnetur: & infama-
bitur eius factum: & diminuetur eius imperium: & diadema
glorie sue carebit honore. Quid igit: plura dicam? nō est
pratum: non est thesaurus qui possit redimere bonam fa-
mam: Insuper condecet regē legiferos honorare: religio-
sos venerari: sapientes sublimare: & conferre cum eis: ac
mouere dubitables questiones: honeste interrogare: & di-
scere respondere: sapientiores & nobiliores magis honora-
re secundum q̄ decet statum viuis cuiusq;

De prudentia regis.

Oportet etiam regem futura ex cogitare; et futuris castibus prudenter occurrere; et posse aduersa levius tollerare; decet etiam ipsum pietatem habere: iram et morum animi retinere: ne improuisa commotio pereditus in actu sine deliberatione: terrorem suam rationabiliter recognoscere: et sapienter reuocare: quia summa sapientia est in rege se ipsum regere. Cum vero rex viderit aliquid bonum: vel vnde faciendum: faciat cum discretione: nec nimis tarde nec nimis cito: ne videatur remissus vel impetuosus.

De ornamento regis.

Multū conuenit regie dignitati honorifice indui: et semper cum pulchro apparatu apparere: et excellere alios in decoro. Ut ergo decet caris: pulchris: et extraneis indumentis. decet ligidē regem: quadam prerogativa alios superare: ut per hoc dignitas decoretur: potentia nō ledat: et debita reverentia tribuitur. decet itaque regem facundū affabile esse: clarā vocē habere: que multū pdestē tempore preliorum.

De taciturnitate regis.

O Alexander est speciosum et honorificum est in rege: abstinere a multiloquio: nisi necessitas id exposcat: melius non est quod sures hominū sint semper stolidi ad eius loquelandi: quamvis suis affectibus saturetur: quia saturatis auribus: animi certe saturantur: nec multuz libenter videt regem: decet et regē abstinere nec multū frequentare consortū subditorum: et maxime vilium personarum: quia nimia familiarites hominum parit contemptū honoris. Et propter hoc pulchra consuetudo indorum in dispositione regni et ordinatione regis: quia statuerunt

¶ rex tantum semel in anno coram omnibus apparet cum
regali apparatu et armato exercitu; sedes nobilissime in dex-
trario suo: ornatus armis pulcherrime decoratus. Et
stare faciunt vulgus aliquatulum et remoris: nobiles vero: et
barones circa ipsum: et tunc solet ardua negocia expedire: va-
rios et prete, itos rerum euetus declarare: curam et operam: quas
circa regem publica fideliter gesserat: ostendere: cōsuevit signare
in illa die dona clavigiri: et minus reos de carceribus eman-
cipare: grauia onera eleuare: et multa pia opera exercere: si-
nito sermone: sedebit rex: et protinus assurget unus de col-
lateralibus principibus: qui sapientior et factundior oībus re-
putatur: et concionabitur ad regis honorē: et commendatio-
nem gratias referens gloriose teo: qui ita bene ordinavit re-
gnum indorum: quod de tam sapienti rege patriam decorauit: et
quod laudabilem indorum populū obedientem: et unanimē cōfirma-
uit. Et post laudes diuturnas et comēdationes regales: ver-
ter se ad laudes populi: cōmemorando bonos mores captā-
do beniuolētiam: inducēs eos exēplis: et rationibus ad hu-
militatem: obedientiam: reverentiam: et dilectionem regis. quo fa-
cto: totus populus studebit regias laudes extollere. sua bo-
na opera cōmendare: pro regia vita deū erozare: per citates
et familias: regis operam et sapientiam enarrare. Et per hoc do-
cent pueros suos ab infancia: et inducunt ad regis amorem ho-
norē: obedientiam: et timorem: hoc modo igitur publicat et cre-
scit fama regis in secreto: et aperto. Unde cōsuecrunt et tali tem-
pore malefactores: et sceleratos punire: et de hoc modo tol-
tere: et presumptiōibus via nocēdi pculudar: et ceteri coni-
gant. Solēt et tali tempore tributa alleuiare: et cū mercatoribus
dispēsare: partes eis de redditibus remittere: ipsos cū suis
mercibus diligenter defendere: et custodire. et hec est causa
quae et multū populosa est india. illuc. n. cōcurrunt libenter
vndiqz mercatores: et bene recipiuntur: et lucrant divites: et
pauperes: ciues: et forenses. inde est quod tributa regalia: et red-
ditus augumentant. Cauendum est itaqz ab iniuria: et offensa
mercatorū: ipsi siquidē sunt laudū latores: famā hominum

referentes p. unius sum mhdū. vnicuiq; ergo reddēdum ē quod suū est. qz sic muniunt ciuitates: multiplicant reddētus: & crescit regis honor: & gloria: sic cōtremiscut & compescunt inimici & sic viuit rer pacifice quiete & secure: sic cōsequitur desideria voluptatis.

Quid debet homo appetere.

O Alexander noli appetere qd est corruptibile & trāstōtiū: & qd te oportet cito relinquere: pete divitias incorruptibiles: immutabile vitā: regnū eternū: durabilitatē: loriosaz virige ergo cogitationes tuas in bonū. semp redde te venerabilē & glorioſu; vita vias leonū & bestiarū in suis immū ditiis. noli ē crudelis: & inflexibilis ad parcēdū his de gbus victoriam habuisti. Logita de futuris: & accidētalibus casib; quia nescis quid futura dies paritura sit.

De castitate.

Noli desideria immitari in cōmētationib; potu: coitu: & diuenirno sōno. O clemēs imperator noli te inclinare ad coitū mulierū: qz coitus est qdā pprietas porcorū. q ligis gloria tibi erit: si exerceas rituum irrōnalū bestiāp: & actus brutorū. Lrede mihi indubitanter: qz coitus ē deſtructio corporis: abſtruſatio vite: corrupcio virtutum: legis trēſgresso: foemineos motus & mores genera: & ultimo illud malum: qz p̄dirimus: inducit.

De ſolatio musicali.

Decet imperatoria maiestate priuatos hfe fideles: cum gbus delectef cū varijs instrumētis & generib; organoz: qz fuerit otiosus. ala. n. humana naturaliter in talibus delectat: ſenſus regat: ſollicitudo & curioſitas: euaneſcunt: tam

et corpus vigoratur. Si tu sicut volueris in talibus delectari: ad plus praeuera in tali vita tribus diebus: vel quatuor: sed tu videris expedire. et semper melius et honestius est: quod hoc sicut puerum. Cum itaque fueris in ipso solario: abstine te a portu: et permicte alios ad libertum eportare: et singe te a lefactum a vino. quia tunc poteris multa secreta percipere: et audire: et hoc non sicut frequenter: sed bis: vel ter in anno. debes circa te habere. o tua familia speciales: quod tibi referat ea quae sunt et dicuntur per regnum tuum. Cum fueris inter bonos barones: homines sapientes: et quos tu videris merito honorandos. tene quemlibet in suo statu. inuita hodie vnu et cras alius: vesti hodie vnu et cras aliud: sed non decet gradum vnius cuiusque honora ipsum. Nullus sit ominus nobilibus quod tuum non sentias largitatem. patrebat ominus clementia maiestatis: et nobilitas animi liberalis.

De nimio risu uitando:

Hoc et itaque regem inter cetera discretionem: et continentiam habet: et a risu multum abstineret: quod frequens risus tollit reverentiam: et generat senectutem. Insuper scire debes: quod magis teneri homines in sua curia honorare: et in suo consistorio: quam alii quod tunc sicut inter est quod si quis alicui facit iniuriam: puniendus est: sed in qualitate sue per sonum: ut alij timent: et discant ab iniuria abstinerent. aliter. non puniendus est nobilis: et exaltatus: et aliter popularis: et abiectus. bonum est rigor: et continentia obseruantur: et si inter regem et subditos distinctio personarum. Nam scriptum est in libro Esculapioum: quod ille rex est laudabilis: et amadus: qui assimilat agiles viam inter aures: non ille qui assimilat vni aurum subiectarum. Si quis ergo in curia vel in praetoria regimientis patrum suorum iniuriat perpetrare vel offendere facere considerandum est quo animo id facit: an ludendo: ut tibi complacere: et gaudere ad gaudia: et nocere: an in contumeliam: et dedecationem tuę dignitatem: si paterno modo leviter corrigat. secundo modo morte morietur.

In quibus consistit obedientia Domini

O Alexander obedientia dominatoris quatuor attendit modum: in religiositate: in dilectione: incuriositate: et reverentia.
O Alexander conuerte ad te aios subditorum: tolle iniurias: et iniusticias ab eis. noli dare materiam hominibus obloquendi contra te. qz vulgus qcd pot dicere de te: deleui pot facere.
Ecce te igit uia: q nihil contra te possit dicere. et p hoc eu-
tabis eorum tacere. Instup scias: q discretio maturitatis est
gloria dignitatis: et reverentia domini: et exaltatio regis. Summa
admodum prudentia est ut tua reverentia cohabit in cordibus
subditorum: magis qm dilectio. legis. n. q rex in regno est si
cum pluvia i terra que est celi gta: te: benedictio: terre vita:
vuentiu iniquamentu. qz p pluvia preparat iter mercatori-
bus: auriliu edificantibus: Attamen quodqz in pluvia sunt
contraria: cadunt fulmina: tortes intumescent: fremunt ma-
ria: et multa mala euenerunt. p q multa viventia perirent. re-
stam accidetalia mala no impediret qn laudent hodie glo-
riosum docum in sua maiestate: considerantes signa sue gta:
Dona misericordie: eo q p pluvia vivificant nascentia: vege-
tabilia pululant. et cunctis viventibus infundit benedictio. Et
ideo referunt homines laudes deo: et obliuiscuntur malorum
preteritorum q sup eos euenerunt. Exemplu regis conuenit ex-
pro ventorū: quos deus excelsus emittit de thesauro sue mi-
sericordie: et ipsos deducit nubes: crescit segetes: et fru-
ctus arborum maturant: resumunt rires sc̄us: aqua desidera-
ta recipi: via navigantibus aperit. et multa alia bona sequt
eruntur. tñ impedimenta et diuersa pericula inferunt: tam in
terra: qm i aqua: dolores ad interiora inducunt: dimidias homi-
num in undis maris dissipant: atqz per gutt: et p eos corruptio-
nes aeris generant: vena mortifera nutritur: et multa alia
incouenientia cosequunt. Et cu implorat inferiores creatu-
re: clemētiā creatoris et tollat ab eis ista mala: ipse nihil
minus sustinet ventos deducere cursum suū: et tenere ordi-
nē quē statuit eis: q cōscia sapientia sua acquisiri potere: certe

ordine: destinauit et statuit seruis suis ea: et seruiant: et hoc
eruit ex immensa misericordia sua: inerrabili bonitate. hec si
quidem eadem parabola est in hyeme et estate: quaz frigoza et
calores summa prudentia et immutabiliter stabilitur ad ge-
nerationem: propagationem: et durabilitatem rerum naturalium: ta-
men multa inconvenientia et mortalia pericula pueniuntur et
frigore hyemis: et calore estatis. Sic et accidit in rege: mul-
ta siquidem solent ab ipso inmodica puenire: quod suis subdi-
cis displices et moleste feruntur: tamen in eis maxima utilitas
imminet.

De misericordia Regis.

O Alexander indaga de inopia et necessitate miserabilium
et debilium personarum: subueni agentibus in sua indigentia
de tua clementia: elige hominem scientem eorum lingua: eloquen-
tem: et iusticiam amantem: qui vicem tuam supplere valeat: et
eos misericorditer regere et amare. in hoc non est legis obser-
vatio hominum lenitudo: et beneplacitum creatoris.

De prudentia et eius utilitat

O Alexander thesauriza tibi de leguminibus et granis et illi-
bus ad reticendum: quod terra tuę sufficiat tpe famis et indigentie:
et cum venierit: sicut solz accidere: annus famis et indigentie:
valeat tuis hominibus tua prudencia subvenire: et in tpe ne-
cessitatis succurrentum est civitatum: et tunc debes aperire
coeliaria tua: publicare per regnum et ciuitates frumentum et
grana thesaurizata. hec ei et magna cauta et maxima pru-
dencia: munimenta regni: salus populi: et custodia ciuitatum: tunc
tuam penetrabit preceptum: tunc prosperabit tuu scuz. ex tua p-
uidetia: salus veniet eniueris. tunc scient omnes quod oculi tui
procu rident. Et propter hoc tuam apreciabantur clemen-
tiam: et cauebunt tuam offendere maiestatem.

De ma-

De malis quæ sequuntur ex homicidio iniusto.

O Alexander frequenter monui te: et adhuc moneo: quod tu
meam custodias doctrinam: quia si seruaueris: tuum propositum
consequeris: et regnum tuum durabile permanebit. vide ne per
te sanguis humani gnis fundat: quoniam hoc soli deo concipi
non posse: nouit occulta cordium: et secreta hominum: noli ergo assumere
tibi diuinum officium: quia non est tibi datum scire arcanum diuinum:
Cave igitur quantum potes fundere sanguinem humani.
quod doctor egregius Hermogenes scripsit vices: quod omni creatu
ra interficit creaturam sibi similes: oportet ut tutes coelorum cla
mant ad omninam maiestatem dicentes: domine dilecte: Ieruus
alus uult esse similis tibi. Quod si iniuste interficit eum: re
pondebit creator excelsus: permittit eum: quia interficiens. in
terficietur: permittit mihi vindicatz: et ego retribuam: et toties
virtutes coelorum presentabunt in suis laudibus mortalem in
terfici: donec vindicta sumat de interficiente: quod erit deper
securabit in poenis eternis. O Alexander in omnibus
poenis hanc notitiam: multa gressa malorum didicisti et perimen
to: reducas ad memoriam gesta patrum: annales paternos di
scute: inde poteris multa bona exempla erethere: sciamque pteri
ta datus certa documenta de futuris: minores ne contennas: quod
minor et vilis: sicut solet accidere: poteris cito ascendere ad
honores et dignitas: et tunc eris validior et poterior ad nocendum.

De fide seruanda.

Cave ne infringas fidem datam et foedara confirmatas:
Quoniam hoc conuenit infidelibus iuuenib; et meret; cibis. sed
qua fidem promissam fideliter. quoniam oem infidlem consequitur
minus malum. et si in foederibus infringendis aliquo bonum
deleniat: ramen ipsa spes est mala: exemplum reprobum: de ge
nere malorum: scias itaque per fidem sit hominum aggregatio
ne: cuiusdam inhabitarum: virorum coniugium: dñatio: per

Adem castra tenentur: ciuitates seruant: reges videntur: si quidem tollas fidem: cuncti homines ad statu pristinum revertuntur. s. ad instar brutorum: et similiudinem bestiarum. Laue igitur fidelissime rex infringere fidem datam: serua firmiter iuramenta tua: et foedera: et si sine gratia. Nescis q[uod] teste Hermogene. duo sunt sp[iritu]s qui te custodiunt: quorum unus stat ad dextram: alius ad sinistram custodientes et scientes opera tua: et referentes creaturam tuam quicquid tu discernis faciendum: et in veritate hoc solu[m] te debet et quemlibet retrahere ab omni ope inphoneto: quod te compellit tam frequenter iurare: non est hoc faciendum nisi ex magna causa et necessitate. rex vero si non est multum iogatus et frequenter requisitus non debet iurare. nescis q[uod] non conuenit dignitati: et deroga s[ecundu]m honori quando iuras: subditorum et seruorum. Et iurare si quidem quisque fuit causa destructionis regni heu[er]bae et cypraru[m]: responderem tibi: quod reges eorum vrebatur iuramentis ad fraudem: et deceptionem hominum: et proximorum cuiusatu[m]: frangentes foedera: que fuerat stabilia sed salutem humani generis: et utilitatem. iniqui illi et infideles abusebantur iuramentis ad subversionem proximorum: et ideo equitas iustissimi iudicis eos non velut amplius sustinere.

De ordinatione imperij, et propriæ familie.

O doctissime fili Alexander scire te volo: quod in ordinatio[n]e imperij et regimini sunt quedam documenta specialissima et valde moralia pertinentia tibi constituta ad propria familiam et o[mn]i populu regendu[m]. sed non habent hic locum: non tradam tibi in certo loco huius libri: et erunt documenta salutifera abreuiata et utilia tibi valde: in quorum obseruancia prosperabis domino concedente. Noli poenitere pro reperta: quoniam hoc est proprium debilium foeminarum: manifesta probitatem serua curialitatem: exerce bonitatem in hoc est defensio regni: et destruicio nimici.

Adnotatio.

DV M p̄cipit, quod pro re p̄terita p̄nicere nō
li: uenenum porrige uideatur, sic enim omnem peccato-
rum p̄nitentiam auferri, quis suspicari posset: uerū nō
sic absoluē autoris dictum intelligendum arbitror, sed
Alexandro suadere uelle puto, quod rei p̄terit & quæ in
boni operatione fuit absolta (sicut in constantes facere
solent) p̄nitere nolit. unde ueneno quod hinc bibi potes-
t̄ at inferius antidotum apposuit dicens, quod de commissis
ueniam petentes implorātes, & de reatibus p̄nitentes pos-
sunt Diuinam clementiam exorare, ut ab eis auertat, id
quod formidant.

Quomodo Rex debet ordinare studia.

Prepara gymnasia: statue studia: iuicatibus tui regna
permitte & h̄cipe tuis hominibus: vt suos doceant filios sci-
entiam literarum: & faciat eos studere in nobilibus & libera-
libus scientijs: & tua prudētia debet eis in necessarijs sub-
venire: fac aliquā p̄errogatiuā bene studentibus & profici-
entibus: vt per hec p̄epares alij scholaribus exemplum &
materiam vigilandi: eraudi p̄itiones eorum: epistles eo-
rum recipe: & attende: collauda collaudandos: & remunera-
remunerandos. in hoc ercibabis literatos ad tua p̄econia
errollenda: & ad gesta in scriptis perpetuanda. Iste modus
est cōmendabilis: & ista prudētia cōmendādā: & in hoc ho-
noratur imperium & decoratur totū regnum: illuminatur
curia: annales & gesta regalia memor: melius cōmendan-
tur. Quid sublimauit regnum Ḡecorum: quid eorum ge-
sta per totum mundum perpetuāliter diffamauit: hoc certe
diligentia studerim: & probitas sapientum: qui supra mo-

dam scelas dilererant: et pro hoc talia meruerunt. Sane pri
elle in domo patris familias et magno studio sciebant cur-
sum anni: festa futu: a: solennitates mensium: cursus plane-
tarum: causas abreviatorias diei et noctis: revolutiones ple-
tadiis et bootes: circulum dierum: signa stellarum: iudicia futu-
rorum: et alia que pertinent ad artem superiorum.

De custodia propriæ personæ à mulieribus.

O Alexander ne quæcūs confidas in operibus: et seruitijs
mulierum: ne comittas te illis. et si necessitas exigit: illi te
comittas que fidelis et dilecta creditur esse tibi. quod dum mul-
ier tractat tuam personam: scias te esse quoddam depositum
comissum apud eam. quod in suis manibus est vita tua. Laus
venena mortifera. non enim de nouo incipiunt homines ve-
nenari. Notum est quanta multitudo regum et dominorum
anticipauit diem mortis et occubuit potionibus venenorum.

Quod non sit confidendum uni Medico.

O Alexander vni medico non confidas: quoniam unus medicus
potens est ad nocendum: et de facili audet nefas presumere:
et scelus deducere ad effectum. si itaq; fieri potest quod sint. r. non
sunt pauciores: sed fac eos in unum conuenire. et si sumenda
fuerit medicina: noli sumere nisi de consilio plurimorum. Et
tunc rerum inter eos debet habere volumen fiducie cognoscendis
genera species et qualitates: qui debet omnia que necessaria
sunt in compositione colligere: et de consilio medicorum cum
certo pondera: et mensura totum confidere sicut docet.

De puella nutrita ueneno.

O Alexander recolle facta regine Indorum quando tibi
in andauit causa amicitie multa enterea, et dona venusta; in-
ter quæ missa fuit illa renuissima puella: quæ ab infantie
nutrita fuit et imbuita veneno serpentum: itaq; sua natura
versa erat in naturam serpentum. Et nisi illa hora sagaci-
ticer insperisset in ipsam et arte magica iudicasset: ideoq;
audacter horribiliter et incassanter et in uerecunde suum si-
gebat uisum in facies hominum. perpendi siquidem q; inter-
ficer et homines solo mortu. quod experientia postea di-
dicisti et probasti. et nisi hoc certissime ostendisset: mox tua
fuisset in ardore coitus consequuta. **O** Alexander serua tuā
nobilissimam animam superiorem, et angelicam. quia com-
mendata est tibi: non ut de honestetur: sed ut gloriatur. Et
non sit de conditione et genere mundanorum sed de nume-
ro sapientum.

Adnotaciones dueæ.

HOC in loco uenenum in alimentum conuerit posse
nisi stissime auctor concedit, quod etiam ex Galeni sens-
tentia. secundus Picus in quinto Examinis christianæ uer-
titatis libro confirmat: Huius etiam opinionis est Auerro-
es in digressione super sexagesimum primi Physicorum,
quæ temere prius, tertio eorundem, uelut eius proemium
preferri solebat. Sed cum huius oppositum in 7. sui colli-
get idem scribat Auerroes, hinc patens disputandi cam-
pus medicis est partus: Hac autem de re uide nonnulla apud
Cardinalem Ponsetum in primo. De uenenis, ac Petrum
Carrariū in quæsito quo de uenenis ad tempus disceptat.
Secunda. Cum puellæ naturam, in serpentum naturam co-
uersam, per artem magicam cognouisse dicit, per magia-
meneficam haudquaq; intelligere debemus, quæ experimē-

to uana, ab hominibus irrisa, & a lege damnata, cum
in mundis spiritibus explicitè uel saltim implicitè cōmertiū
aliquid habet, aut siquidem ipse quomodo ad huius co-
gnitionem peruerterit declarans inquit, ex puelle intuendi
modo hoc perceperisse, quadere per magiam, scientiam ex
naturalibus signis acquisitam par est intelligi. Magi. n.
at super secundum Mathei Magnus inquit Albertus grā-
maticè magni dicuntur: nec sunt Magi malefici, quia ma-
gus propriæ nomen magnus est, qui scientiam habens de
omnibus, ex uenturis & effectibus naturarū coniectans
aliquādo mirabilia nature præostendit, & educit, uel po-
tius ut Picus inq[ui]t in Apologia, Magus persicū ē nomen,
iddem apud persas significans, quod apud nos sapiens,
unde Malefici artis nefandū scelus occulentes uenerandū
Magorū nomen sibi tribuerunt, cum planè non magi sed
mali dici mereantur. De hoc etiam, non nihil apud Marsiliū
Ficinum in apologia quam in librum de triplici vita
conficit, scriptum inuenire potes.

Quomodo Rex se debet regere per Astronomiam.

O Rex clementissime: si fieri potest nee surgas: nec se-
deas: nec comedas: nec bibas: nec penitus aliquid facias
sine consilio periti in astrorum arte. Scias pro certo q[uod] ni-
hil facit Deus glorioſus vanum uel ociosum in naturis:
sed omnia facta sunt probabili de causa & certissima ratio-
ne: & per istam viam & inquisitionem cognovit peritissimus
docto[r] noster Plato naturam partium compositarum. ep

contransis qualitatibus & co'ribus in sua generatione: &
comparationem ad res compo'itas: & per hoc habuit scien-
tiam de ideis: & rebus formatis: ne adspicebas fidem insipien-
tum dictis: qui dicunt scientiam planetarum ita difficultem
esse: & nemo poterit ad ipsam pertinere. isti nesciunt quid
dicunt: qz apud patres intellectus nihil est difficile: & cuncta
sunt sciencia et in via ro'is. sunt & alijs non minus stulti qd dicunt
deum cuncta preuidisse: ordinasse ab eterno: vnde dicunt:
non prodest futura prenoscere: ex quo debet necessario esse
ire. Quid igitur valet scia stellarum? Isti ergo similiter ma-
nifeste errant: dico igitur qz si qdam sunt necessario venia-
re: tamen si presciuntur: leuius tollentur: prudenter de-
linantur. & sic quodammodo evitantur. qz eo qd furia-
bunt in nostris noritis & huius recipiuntur provider: & discre-
re: transiunt sine molestia & maxima lesione. vertigine qua-
do hyems se preparat nimis frigida: hoines sparant hospita-
lio calida: prouident indumenta: carbones: & ligna acquirunt: &
sic se de alijs multis primumunt. & pp hoc veniente hyems
frigore non leduntur. hoc etiam faciunt in aliquo calore. p
frigida. n. cibaria & rerum spes euadunt feruorem & statim.
Similiter autem qd pscire possimus annos femis & indigen-
tia: per cōseruationem frumentorum & prouidentiam rei um-
minus moleste ac leuiter sustinent tempus famis. Cōfere
ergo multuz ventura prescire qd melius declinantur. Et qd
possunt hoines qd futura pnoiscunt & dilinatorem ercelsum
fontum peccibus implorare: qd per suam potentiam futura
ab eis auerteret: & aliter ordinabit: non enim precessuntur qd
sue potentie in aliquo derogaret. possunt aquidez homines
diuinam clementiam dprecari orationibus: preciosis: devo-
tionibus: ieuunijs: sacrificijs: elemosynis: & multis alijs
bonis: de commissis veniam petere implorantes: & de
restitutis poenitentes: & tunc est verisimile qd deus om-
nipotens auerteret ab eis quod trepidant & formidant.
redeamus ergo ad predictum sermonem. Scientia est igit
qd astronomia dividitur in duas partes & in ordinationem

coelorum & sphaerarum in dispositione planetarum in diuisione signorum & eorum elongatione & de suis motibus & sita pars Astronomie vocatur scientia.

Secunda pars est de qualitate & de modo cognoscendi motuum firmamenti: ortum signorum super rebus enuntiis auctoribus fiant sub firmamento lunge: & hec secunda pars dicitur Astrologia sive scientia iudiciorum & digniorum pars astronomie est Scientia de tribus rebus viz de sphaeris: planetis: & signis. Scias igitur quod siti planetarum sunt mille & xix. de quibus tradam tibi ad plenum in quadam parte istius libri. Nunc vero tibi prius tradere volo medicinarum doctrinam & quemadmodum alia secreta quae tibi sufficiunt in conservatione sanitatis: ut non indiges aliquo medico. quia conservatio sanitatis & salutis: melior & pretiosior est omni medicina. & valde sunt tibi necessaria ad regimen huiusmodi.

Adnotaciones quinque.

Prima. Nimis superstitione tum hic tum alibi sepe hoc in libro astrologiae fidem adhibendum esse, afferat, ne autem christianus homo a gentilis philosophi superstitione decipiatur, quomodo huic facultati a Christicola fides est adhibenda, inquiratur a D. Thoma qui peculiari opus sculo hanc rem declaravit.

Secunda. En quod opera pia causas esse quoquo modo ob quas a Deo aliquid boni impetraremur (ut sacrofante, Romanæ Ecclesie ueritas detergirat) et gentilis philosophus iam agnoscit, quod Luterizantes haeretici (quia obsecratur est cor eorum) intelligere nolunt.

Tertia preceibus Ieiuniis elemosynis ac alijs bonis operibus Deum fleti posse ne dum Ecclesia canit, sed etiam Ethnicus philosophus iam concedit. At si deus immutabilis est

lis est quomodo præces exaudire eisq; fleti dicere possuimus? An id nobis accidit, quod & nautis evenire solet? qui funem trahentes quo nauis scopulæ est alligata, uidetur scopulæ ad se trahere, cum in rei ueritate (illo immobile manente) ipsi cum tota naui ad illam, accedant, quod si scopulæ impetu percussérint, uidebitur quod scopulus ab eis aufugiat, cum tamen ille non moueatur, sed ipsi ab eo elongentur, sic etiam & nos per orationem aliaq; opera bona, uelut per catenam auream (ut Dyonisius inquit) e cælo ad terrâ pèdetem accedimus ad Deum, immobile ille manente, licet enim uideatur nobis quod hæc Deum trahat ad nos, rei tamen ueritas est, q' nos ducunt ad Deum. Quo etiā modo talia media ad Deum directa cū legis conditionibus facta nostras petitiones ad effectum perducunt (Deo qui effectum illum per hæc media impletandum d'posuerat immobili permanēte) licet immobis item Deum ad effectum illum concedendum ea uoluere nobis uideatur, quod si uitia patramus per ea à purissimo Deo longiores sumus, licet nobis uideatur q' ille sit qui res cedit à nobis: Hac autem de re quædam apud Mirandulanum Principem in tertio libro de Amore quem Italica lingua conscripsit, & apud Diuinum Iamblicum Aegyptiorum mysteria declarantem legerelieet, multò autem plura de hoc eodem facundissimus vir Nicolaus Leonicus in dialogo de Præcibus: & Simplicius Epicteti enchiridiis expōnens scripta reliquit:

Quarta uulgatū est apud Astrologos discriminem inter Astronomiam, & Astrologiam, quod scilicet illa siderum cursus, cælorum motus, signorum elonga-

D

tiones & cetera huiusmodi declarat: per hanc uero iudi-
candi facultas habetur, hoc autor in præsentiarum affi-
gnat: ceterum antiquiores, & præsertim ipse Aristoteles: hoc
non obseruant, unde cum primo post: inquit Aristot. (&
Astrologia similiter) non immerit Philoponus ait &
Astrologiam Astronomiam dicit, & dum secundo Phy. dicitur
(& insuper si Astrologia sit altera) idem Grammaticus
asserit Astrologiam uocat, quam proprie uocamus Astro-
nomiam, nam apud ueteres nomina confundebantur & uis-
cissim de seipsis ambo dicebantur.

Quinta fixos Planetas mille & uiginti nouem esse af-
firmari. At locus hic stimulū emittit, nam si Planetæ omniū
consensu, quod & nomen indicat, à fixis sunt contradicui
si, quomodo Planetæ fixi, aut fixæ stellæ Planetæ dici
possunt? ob hoc conjectura est aut forsitan omnino fallax &
sic legi deberet, scias igitur & fixæ & Planetæ sunt.

De conseruatione sanitatis.

Sciendum est itaque & non est via ad aliquam rem faci-
endam aut acquirendam: nisi per potentiam: & non est po-
tentia nisi per sanitatem: & non est sanitas nisi per aequalita-
tem complectionum: & non est aequalitas complectionum ni-
si per temperantiam humorum: & deus gloriatus ordinatus
modum & remedium ad temperantiam humorum & conser-
vationem sanitatis: & ad plurima acquirenda: & reuelauit
ea philosophis: & sanctis propheticis: & quibusdam alijs quibus
prælegit & illustrauit spiritu diuinæ sapientie & doceauit eos
bonis scientiis, & ab istis sequaces philosophie principium &
origine habuerunt Indi: & Latini: perses: & Greci ab istis
trauerunt: & scripserunt artium principia & secreta: quia in
scripturis eorum nihil factum: nihil reprehobum inuenitur:

sed a sapientibus approbatur. qui enim sibi ipsi causa perdicitio-
nis est: multo leius causam pditionis preparabit alii.
quia illud eligimus quod amamus: et illud querimus quod
intendimus. Sic etiamen debes: et gloriosus deus inter ceteros
prophetas magis grecos illuminauit ad mentias ac-
quendas: et rerum naturalium genera cognoscendas. de hoc
autem alibi tibi fidem fecimus: unde secundum ipsos pro-
polimus procedere in hoc libro domino concedente.

De compositione hominis.

Conueniunt itaque sapientes et philosophi naturales: q
homo est compositus ex oppositis elementis: et quartuor
contrariis humoribus: qui semper indigent alimentis et po-
ribus: quibus si caret homo corrupitur eius iustitia: et si
his superflue saturatur: vel diminute incurrit debilitatem et
infirmitatem et alia inconvenientia multa. Si vero vivit te-
perate: inueniet iuuam: en vita corporis fortitudinem: et to-
tius sue substantie salutem. Conuenient ergo enanimiter
et qui transgreditur debitum modum in pleno et vacuo:
somno et vigilia: motu et quiete in dissolutione et retentione
ventris: in subtraktione sanguinis: non poterit evadre fu-
rorem egreditur: et molestias infirmitatum: de quibus omni-
bus determinatus sum sub congrua breuitate traden-
do doctrinam certamam de generibus egreditur: et de
remedijs eis undez. Conueniunt itaque enueri et qui caues
sibi a superfluitate et indigentia conservando aequalitatem
et temperantiam ille percipiet sanitatem salutiferam et lon-
gitudinem dierum. Ego siquidem non inueni aliquem phi-
losophorum disceptantem ab hac sententia: ut et omnia de-
lectabilia huius mundi: sive dulcie: sive honores: sive volup-
tates: inuicta sunt propter durabilitatem: qui igitur appa-
ret vivere: aut durare: studeat acquirere que durabilitati
conueniunt et vitam consonant, et renunciet desiderio proprie-

voluntatis nec comedionem comedionibus superaddat.
Audiui de Hippocrate q̄ seruabat dietas: p̄o quibus de-
bilitatem corporis sustinebat: cui dixit suus discipulus. do
ctoꝝ egregie si velles bene comedere non sustineres tantam
corporis debilitatem. Respondens vero Hippocrates dixit
sūi ego comedo: vt viuam: nō viuo: vt comedam. Alimentū
enim propter durabilitatem querendum est: non durabil-
itas propter alimento. Sane multos novi qui diminuerūt
de alimento & comedione abstinētes a suis appetitibus: &
parcentes gulę & viuentes temperate per dietas: qui fuerūt
q̄d hoc sanissimi corporis: longioris ritę: boni appetitus:
& leuioris motus: & melioris operationis. & hoc manifestum
est in Arabibus: & sepe eantibus p̄ deserta & itinera longa.
Hoc est ergo magnum argumentum. q̄ abstinere a nimia
comedione & superfluitatem purgare: est summa sanitas.
O Alerāder i medicina cōtinētur certissima & verissima do-
cumēta: qz conseruātia sanitatis in duobus principaliter cō-
sistit. primum est: q̄ homo etatur cibis congruentibus sue
etati: & tpi in quo est: & consuetudini sue nature: & vt re-
tetur cibis & potibus quibus nutriti consuevit: & suam substā-
tiam confirmabit. secundum q̄ purget se ab eo qđ generat
ex superfluitate: & corruptis humoribus. Sciendum est igi-
nitor q̄ corpora hominum q̄ sunt receptacula cibi & porus di-
minuuntur & resoluuntur tam ipsa corpora recipientia q̄
ipsa alimenta recepta. resoluntur itaq̄ in prīmis per calo-
rem naturalem: qui desiccat humiditatem corporis & nutri-
tur ac pascitur eadem humiditate. Resoluuntur secundo
per calorem solis & venti qui desiccat humiditatem omniū
corporum & pascuntur humiditate tam corporum q̄ humidi-
tatem. Quando ergo corpus est calidum vaporabile: Taliēt
sibi grossa cibaria. qñ id qđ dissoluitur & emititur de tali
corpoꝝ erit multe exsiccatioꝝ & grosse propter nimium calo-
rem & vaporē corporis. Quando vero corpus est depre-
sum & siccum: valent sibi subtilia & humida cibaria. Quando
q̄dē illud quod dissoluitur de tali corpoꝝ est parvus qđ

ritatis propter suos strictos meatus: certum itaque est documentum ad seruandam sanitatem: qd hō vtratur cibis conuenientibus sive cōplexione in sanitate: verbigratia. Si quis est calide natura: conueniunt sibi calida cibaria temperata: nō vero frigide: sive cōplexione conueniunt frigida iugata. Idē penitus dico in humido & sicco corpore. si ergo calor augmentetur & inflammetur nimia inflammatione aut p̄p calida cibaria & fortia: aut propter calorem extraneum dominantem & vincentem. tunc opposita & contraria iuvant. f. frigida. Num fuerit stomachus calidus fortis & bonus: tali stomacho meliora sunt fortia cibaria & grossa: qz talis stomachus est velut ignis validus potens cōburrere multa grossa ligna. Quando vero stomachus est frigidus debilis tali meliora sunt subtilia & levia: qz talis cōoperatur igni combureti canas & subtilia ligna.

Adnotatio.

Illā sententiā comedo ut uiuā, non uiuo ut comedā: ad Hippocratem autor refert: at Laertius in secundo à Socrate dictam affirmat.

De signis boni & mali stomachi.

Signa boni stomachi sunt hec: levitas corporis: Cleritas intellectus: motus appetitus. Signa vero mali stomachi & debilis digestionis sunt hec: gravitas corporis: molles: pigrities: inflatio faciei: ovis frequens aptio: gravitas oculorum: turpis & mala eructatio: quādo. l. eructar accidum insipidum aut amarum aut aquosum aut fetidum: & propter hoc generantur ventositates & inflammations in ventre & diminuitur appetitus. Cum res est in maiori quietate pueniunt tunc excreciones & excretiones extrematum: reflexiones membrorum: tremores corporis: apertio-

Res oris & alia quedam mala que omnino contraria sunt sanitati: destructibilis corporis, corruptibilis naturae. Debes ergo res clementissime te ipsam diligenter custodire: ab inconvenientibus se�adicis.

De regimine sanitatis.

Cum corpus corruptibile sit eis accidit corruptio ex oppositione complectionum & humorum que sunt in eodem. vi sum est mihi in presenti opere tibi scribere quedam utilia: & que omnino sunt necessaria ex secretis artis medicinae qui bus: cotentur sicut maxime cum sit infonduus et appareat medico cuncte regis infirmitates. Si autem hoc exemplari res inspereris & iuste hunc ordinem preciosissimum fueris conseruatus medicis non indigebis exceptis his accidentibus bellis: & ceteris que omnino utari non possunt.

Quid post somnum sit faciendum.

Oportet o dilacerare cum a somno surrexeris modicu[m] he ambulare: & tunc membra equaliter extendere; etiam caput tuum pectinare. quia membrorum erexit corpus corroborat: & postea capitis vapores adipsum ascendentes tempore dormitionis & stomacho educti. In estate lauare cum aqua frigida: quia stringit & retinet calorem capitis. & hoc erit quedam eritatio desiderij concordia: deinde induere vestimentum optimis: & ornare te pulchri imo ornamento: quia animus tuus naturaliter detectabatur in huiusmodi conspectu & pulchritudine: & virtus splendide rite confortabitur & delectabitur inde nimis. deinde ericabis dentes & sinuas cum corticibus arboris calidis & sicca amari saforis. hoc si quidem multum iuvat: dentes enim mundiscat & oris virtus iugescat. & disertat linguam clarificat loquutionem insu-

per ercitat desiderium comedendi. Deinde suffumigabis. i.
In suffumigationibus conuientibus tempori. hoc enim valde
proficit aperit enim clausuras cerebri: et grossiora reddit
colla et brachia et pinguiscere facit; clarificat facie atque vul-
nus: et tardam facit canitatem; corroborat sensus: post hoc
autem utris precipiis unguentis atque odoriferis: tem-
pori tamen congruentibus in quo fueris. quia in omni odo-
rato reficitur anima: et omnis odor est ei suauissimus cibus
et cum refecta haerit anima et firmata que delectata est: cor-
pus corroborabitur et gaudebit sanguis in uenis incipiet
currere et letitia anime. Post hoc accipies alatos. i. ex ele-
ctuario ligni aloes. quod in libris medicorum inuenitur: et
hunc ex roado. i. ex reubarbaro pondus quatuor denariorum.
quia hoc valde proficit. subtrahit enim flegma ab ore sto-
machi: ercitat calorem corporis: fugat ventositatem: et bo-
num reddit saporum. deinde cum nobilibus sede: et cum sa-
pientibus loquere: secundum consuetudinem age quod de-
bet agere. Cumque voluntas facit comedendi: iuxta horam
consuetudinis utere labore corporis modico scilicet vel e-
quitando: vel deambulando: vel aliiquid aliud faciendo. qd
hoc corpori multum iuuat: fugat enim ventositates: corpus
optat corroborat atque alleuiat: et calorem stomacho incen-
dit: constringit compages: et liquefacit superfluos humores
residuos: et flegma descendere facit a stomacho cibum incę-
sum. i. calidum nimis et desiccatum. Si ponantur cibi multi
ante te comedere et illis: quos ellegeris iuxta desiderium tu-
um: cum pane equaliter leuato: qui erit perfecte fermenta-
tus et preponere eris quos preponere debes verbigratia. si
sumpserit homo in prandio pulmentum molle et moliens
ventrem et aliquod ret nens sequutu: ierit. Si prius molle
precederit leuius facit digestionem: si vero retinens ante co-
mederet et postea molle utrumque male digerit. Similiter si
homo sumpserit plura pulmenta mollia que cito digeri pos-
sunt oportet ut aliquid precedat retinens in fundo stoma-
chi: quia profunditas stomachi calidior est ac foris ad mol-

Nendum eo quia in ea parte sunt partes carnosae: et est vicina
epati: cuius calore cibi decoquuntur. Et in comedione de-
bes regere manum. i. cessare a comedione dum adhuc vo-
luntas seu desiderium fuerit comedendi: quis ex superflui-
tate cibi angustiatur stomachus: gravatur corpus: leditur
animus et cibus remanet in fundo stomachi ponderosus et
nocivus. Similiter a potatione aquae animum tuum retine
super cibum: donec in consuetudinem tibi veniat. quia pota-
gio aquae frigide super cibum stomachus refrigerat: et extin-
guit calorem digestionis: et cibum confundit: et impedimen-
tum generat. si multum bibitur. quo nihil erit deterius co-
pozi. Si vero necesse fuerit ut aqua sumatur: vel propter
calorem temporis: vel propter calorem stomachi: vel propter
calores ciborum: sit modica et bene frigida: cumque refectua
fuerit: incede super stramenta mollia: deinde temperate
dormi et requiesce una hora super latus dextrum: deinde ad
sinistrum revertere. et super illud dormitionem perfice quia
latus sinistrum frigidum est. ideo indiger calefactione. Si
ergo sentis grauединem in stomacho: et in ventre tortiones.
tunc medicina est: ponere super ventrem comissam calidam
ponderosam aut amplecti puellam calidam et speciosam. Si
vero eructationem sentis acerbam: signum est frigidita-
ris stomachi. huius rei est medicina: bibere aquam calidam
cum syrupo acetoso et romere. quia incarceratio cibi corru-
pti in ventre est usalda corporis destructio. Et motus ante
prandium calorem stomachi excitat. sed post prandium di-
nocivus est. quia tunc descendit cibus indecoctus in infer-
res partes stomachi: et ex inde generantur inclusiones et
alia mala.

Adnotatio.

Prius una hora super latus dextrum requiescendum
deinde super sinistrum, ibique dormitionem perficiendi
hoc in loco iubet. At sententia haec non est adeo clara,
videtur

videtur Cōfiliator siquidem differentia centesima uigis
ma tertia, ex intento hanc matrem examinando, Autoris
opinionem diminutam esse dicere uidetur.

De efficacia diuersæ dormitionis.

Scito q̄ dormitio ante prandiu[m] macilentus reddat cor-
pus: et defacat humiditatem eius. post refactionem autem
corpus implet corroborat atq; nutrit; quia dum dormit ho-
mo: quiescit corpus: et tunc trahitur caliditas naturalis
que diffusa fuerat per totum corpus ad interiora stomachi
tunc corroboratur stomachus super decoctione cibi: tunc
que erit virtus naturalis suam quietem. et propter hoc dire-
runt quidam philosophi: q̄ magis proficit vesperina co-
mestio quam meridiana: quia meridiana comestio recipit
calorem diei. quoniam sensus opciatur: et animus relaxatur:
propter ea que audit homo: et ratiocinatur: et propter cogi-
tationem: et propter multa incommoda: que corpus circu-
lant per calorem et motu: et propter hoc in hora meridiana
diffunditur caliditas naturalis per arterias corporis: et
ideo tunc multum debilitatur stomachus et sit impotens
ad decoquendum cibum. exstantem in cena vespertina sive
potum contrarium. quia tunc accidit corpori tranquillitas
aboris et cordi. et tunc est i equis sensibus: et anime. et inest
noctis frigiditas: que ducunt calorem naturalem ad interiora
stomachi. Item ignorare non debes q̄ qui consuevit co-
medere bis in die: si continuat ad unam: certum eveniet si
si nocumentum. sicut enierit illi qui consuevit comedere se-
mel in die: et incipit bis comedere. quia eius stomachus ne-
quit cibum digerere et indigestum remanet nutrimentum.
et qui consuevit certa hora comedere: et transferit suum co-
mestionem in aliam horam: cito percipiet q̄ sue nature non
proficit: sed multū officit. quia consuetudo est altera natu-

rn. n'igitur aliqua necessitas: que legem non habet: compellit ad hoc quod cōsuerudo renuit: debet hoc fieri discrete & sapienter scilicet ut fiat mutatio consuetudinis paularim vna vice post aliam & sic tunc cum Dei auxilio b'ne fiet: & caue ne iterum comedas donec cognoueris stomachum solum esse vacuum & purgatum primo cibo: & hoc cognoscas per desiderium.i. cum voluntatem comedendi habere ceperis: & per subtilitatem salivae ad os decurrentis. quia si quis cibum suscipit absq; corporis necessitate.i.comedendi vclūtare: inueniet calorem naturalem valde gelidum . Si vero cum desiderauit: suscepit: tunc inueniet calorem sicut igne accensum. & cum ceperis habere desiderium comedendi: debes statim comedere: quia nisi statim comedatur stoma chus implabitur humoibus pessimiis quos contrahit ad se de superfluitatibus corporis qui conturbabunt cerebrum vaporē pessimo. & cum post assuerit cibus sit tepidus & non proficit corpori.

De quatuor anni temporibus. De uere.

De intentione nostra in hoc libro est breuiter determinata: de quatuor temporibus anni: de qualitate & proprietate uniuscuiusq; temporis: & de variatione eozundem . Quatuor sunt anni tempora: que sic distinguuntur. Cler tunc incipit quando sol ingreditur signu3 arietis.tunc enim est initium veris: & durat per nonaginta duos dies & horam vng3 cum dimidia : & hoc a decima die ercente matrio : usq; ad decimā diem iunij.in hoc tempore dies & nos adequātur.in suis regionibus dulcescit tempus mitescit aer: sufflant venti: dissoluuntur nubes: currunt so:rentes inter montes: scaturiunt fontes: extolluntur humiditates ad summites arborum: & capita ramorum: semina surgunt: crescunt segetes: virent prata: pullulescunt & decorantur flores: induuntur novis folijs arbores: ornatur terra graminiibus: generantur

animalia: parantur pascua: cuncta resumunt vires suas:
resonant phylomenae: celius recipit ornamentum integrum &
pulchritudinem suas: et sic sicut sponsa pulcherrima in festo
nuptiarum. Aer est calidum & humidum & temperatum:
et in simile est & excitatur in eo sanguis: & disfunditur per
nuera membra corporis: & proficit in eo quod est equalis
completionis. id temperatum: & talia in eo concurvantur: ut
sunt pulli gallinarum: & ova non superativa scilicet usque ad
vix. & recentia: & lactucæ agrestes: quas rustici scaria vocant
& lac caprinum: nullum enim tempus est ad ministracionem
sanguinis melius: & proficit in eo visus & motus cor: ovis:
solutio uentris usus balnei: & sudoribus: & specieribus potionibus
ad digerendum: scilicet purgatoria accipienda iunt: quic-
quid vero per digestionem per purgationem vel munitionem
vel florum corporis acciderit: hoc tempus sua humidu-
tate restaurat.

De æstate.

Nestas tunc incipit cum sol ingreditur primum punctus
cancri & continet nonaginta duos dies & horam cum dimi-
nia: & hoc est a decima die iunii usq; ad decimam diem se-
ptembris in hoc tempore elongantur dies: & abbreviantur
noctes: in omnibus regionibus crescunt calores: inflatur: ma-
tur ventus: tranquillitas est in mari: serenitas in aere: desic-
cantur segetes: nascuntur serpentes: funduntur venena: co-
toborantur corporum virtutes & sic mundus quasi sposa
corporis plena erat perfecta: calore inflammata: estiuum
tempus calidum est & siccum: in quo excitatur colera & u-
bez: & oportet hoc tempore ab eo caueris: quod fuerit valde
calidæ & siccæ naturæ vel completionis. excitat enim coleras
tubeam. ab esu quoq; & potatione nimia abstinentium est in
estate: ne calor naturalis extinguitur. Comedas in eo que-

quid frigide & humide complectionis fuerit: ut carnes vita-
linę cum acero: & cucurbita: & pulli saginatae: pulmentum quo
que er farina ordei: & fructus acri sapozis: & mala acria: &
venus parce pertatur. ab omni ministrione abstineas: nisi ne-
cessē fuerit organis corpori eis motus sui corporis, balnea
habeantur parce.

De autumno.

Autumnus tunc incipit: quando sol intrat primum gra-
dum libri: & continet nonaginta unam diem & horam cum
dimidia: hoc est a decima septembribus usq[ue] ad decunam de-
cembribus: in hoc tempore adequantur dies & noctes secunda
vice: hoc tempore etiam nor crescit & tollit de die: aer
frigescit: venti inulantur septentrionales: mutantur tem-
pora: decrescent lumina: diminuuntur fontes: marcescunt
viridaria: deficiunt fructus: facies terre sua caret pulchri-
tudine: volatilia querunt calidas regiones: animalia suas
appetunt cœurnas: serpenta foueas: ubi colligunt victum
per hyemem: & mandus compatur foemine plene etatis: in-
digent vestibus: quasi ut recesserit ab ea iuuentus: & festi-
net senectus. Autumnus est tempus frigidum & secum: in
quo colera nigra consurgit: oportet ut in eo tempore sumar-
tur calida & humida: ut sunt pulli: & agni: vinum retus: vnu
dulces: abstinentes ab omnibus coleram nigrā generanti-
bus: motus corporis & usus ventris magis in estate no-
cer: balnea quoq[ue] & purgatoria si necesse fuerit in hoc
tempore: si homo indiget vomitu fiat in meridie: & in calidis
et horis diet. q[ue] in talibus horis superfluitates generantur
in homine: purgatio ventris debet fieri in hoc tempore per
astrationem & agaton: & per omnia: que trahunt nigrā colerā
& repāmunt humorē.

De hyeme.

Hyems tunc incipit qd sol intrat psum signum **C**
primum: & continet dies nonagesima, & horam cum dimidiat:
decima decembus usq ad decimam martij in hoc tempore
dies abbreviantur: & noctes elongantur: conualefcunt frigo-
ra: et asperantur venti: cadunt arborum folia: mortuantur p-
maiori parte virentia: & indurantur quasi lapis: & maior
pars animalium absconduntur in ventre terrae: & in cauer-
nis montium: & p*re* nimio frigore & humiditate obscuratur
aer: denigrat tempus: contremiscunt pecora & iumenta:
debilitantur corporum virtutes: & est mundus quasi vetu-
la: la: iugida: aetate decrepita: indumento nuda: morti pro-
pinqua. Hyems est frigida & humida: in qua conuersatio-
nem oportet icti i. redire ad medicinas calidas: & ad ci-
bos calidos: ut sunt pulli: galline: & arietinae carnes anseres
& assature & eniuersa pigmenta calida: sicut quoq*ue* & nuces
& vinum rubeum optimum: & sumantur electuaria calidas:
abstineatur etiam a solutione ventris: & minutiōne sanguinis:
neq*ue* ventris neque cibi habundantia vtaris: ne digestio de-
bilitetur: vngue corpus tuum vnguentis calidis: & viere bal-
neis: humius potus: venus non nocent hoc tempore: nec ni-
tria comeduntur: q*uod* hoc tempore p*re* nimio frigore calor naturalis
colligitur: & ingreditur in interiora corporis: ideo me-
hor est digestio in hyeme. in vere aut & exitate senter est fri-
gidus: q*uod* his temporibus pori apperuntur p*ro*p*ri* calorē: &
diffunditur calor naturalis per omnes partes corporis: &
propter paucitatem calorū stomachi digestio impeditur &
humores commouentur. Scias igitur hēc: & dñs te conser-
uet: vale Alexander: hanc dietam preciosam tibi preffram
custodi naturalem calorē conseruando: q*uod* q*uod* diu calor
temperatus in homine perseverat: sanitas long*s* temporib-
us conservatur: nam duobus modis inueteratur homo ac-
debet: uno. s. naturali: qui debito naturē fit. s. ex senectute:
que vincit in corpore: destruitq*ue* naturam: aut accidentali
. s. ex infirmitate: & alijs pessimis causis.

De his que impinguant corpus.

Hec impinguant corpus et humectant: quies et saturitas
cibus ciborum dulcium ac diuer sorum: et posatio lacticis dul-
cis et calidi et rini dulcis: et dormitio post comedionem sup-
stramenta mollia odouferis refecta: locis ac temporibus
conuenientibus: et ingressus balneorum dulcium aquarum
et ibi sessio modica: ne diuturnitate balneari: corpus debilitet:
odorem sentire odoriferum: vel quicquid odoris fuerit bo-
ni: unumquodque in tempore congruo: ut in hymne alchirium
quod est cuiusdam floris spes: et calide nature. rose quidem
et viola et quicquid fuerit frigidum in aestate: et exerceatur
vomitus saltem semel in unoquoque mense: et maxime in esti-
te. vomitus. n. lauat corpus: et stomachum purgat ab humo-
ribus pessimis et putridis: et si fuerint humores pauci in sto-
macho: confortabitur calor ad digerendum; corpus imple-
bitur humiditate et piguedine et multo utilius erit: si cu[m] hac
dispositione contingat h[ab]ere gaudium; leticiam: et rationem: et
gloriā: et honorem: et victoriam de iniunctis: spes atque fiduciam
in plebe sua: et in lationibus delectari: et facies pulchras aspi-
cere: et libros delectabiles audire: vestimentis optimis et va-
rietate runcis induere: et ynguentis vngi reponibus congruis.

De his que macrant corpus

Econuerso hec macrant corpus: et debilitant: et desiccant:
modicum comedere et bibere: multum laborare: frequenter
ad solem ire: extra mensuram deambulare: dormire ante
prandium super stramenta dura: mentem sollicitare: et me-
tuere: balnea sulfurque aqua intrare: comedere falsos cibos:
vinum verus multum potare: multum quoque egere: et
sanguinem minuere: et minuendo mensuram excedere: et co-
gitationes petaminas et tristicias habere. Regula Hippocratis

¶: si quis repletus vel constipatus balneum intrabit: illud
dolorrem vel intestinorum certissime incurrere potest. si quis
coquerit ventre replete: paralitum incurrit. nec post cibum quod
currat vel equiter nimium. Qui simul lac et pices sepe co-
medunt: lepram incurvantur. vinum et lac similia operantur.

Adnotatio.

Macrefacientia corpus quae hoc in capite declarantur,
et ea quae pinguefaciunt illud idem, in praecedenti capitulo explicata, paulo inferius, etiam dicatis capitibus, fus perflue replicata inueniuntur.

De diuisione corporis. De capite.

Corpus dividitur in quatuor partes: prima est caput.
Quando ergo in eo congregantur superfluitates poteris
scire per hec signa quae sunt: tenebrositas oculorum: gravitas
superciliorum: repercutientes temporum: tremitus aurum:
inclusio narum. Si quis igitur sentit hoc sibi accidere: ac-
cipiat herbam perforatam: et decoquat ipsam in vino dulcitate
et eis radicibus pullegi: et diminuantur medietas: et teneat ip-
sam in ore quolibet mane: donec sentiat sibi prouidisse: et utatur
in cibo suo grano sinapis: et quo coquas potius unius drag-
me cum puluere confecto de, risis: enguetis et hoc in dormi-
tiones sua. Si vero omittit hoc et negligat: timere potest per-
iculosas infirmitates: et corruptiones visus: dolorrem cere-
bri: et multas alias egreditudines: a quibus dominus te custo-
diat omni tempore.

De pectore.

Pectus est secunda pars corporis: nomen superfinitus.

ses in eo congregantur: hec signa sequuntur: lingua sit pa-
derosa: os saltum: in orificio cibum acerbum sentit: ac do-
lorem tuatis: oportet igitur dimittere de comedione: et vti
vomitu: et post vomitum sumere zuchai: unum rostarum cum
ligno aloes et masticare: et post comedionem sumere ad ma-
gnitudinem rnius nucis de electuariorum enisor: quod est con-
fecum ex ligno aloes et caufergam. Qui quidem hoc non
fecerit: de leui poterit incuriri dolorem lateris: aut ren-
dit aut multas alias egritudines. Et potatio decoctionis ysopi
est mirabilis: et hoc ieiuno stomacho.

De oculis.

Oculi sunt tertia pars corporis. oportet est ipsum qui
laborat in conseruando sanitatem oculorum: ut tueatur
eos a puluere: et fumo a rebus egreditentibus ab aequalita-
te. s. in caliditate frigiditate: et a ventis malis: non assidue
intueri rem vnam a qua non avertitur: nec inspiciat mul-
tum res instabiles: et vitet multitudinem fleius: et multitu-
dinem coitus: et nimiam multitudinem repletionis potus et
cibi: et precipue potuum et ciborum vaporum grossum ad
caput emittentium: sicut pororum; caulinum; cervisie; fa-
barum: et huiusmodi. nec dormiat super repletionem. Reg-
sunt que conferunt oculis sunt spes. s. echig: et aqua sine su-
cus feniculi: et bene: rose: celandone: rute: submersio ocu-
lorum in aqua clara: et aperi i oculos in ea: et eraspice e ea.
Signa causarum dispositionis oculis conuenientis cognoscuntur et. canonibus. Et tactu: et venis eius ex figura
ex operationibus propriis: colore: extirpate: ab eius passioni-
bus: que ab eo creunt: et a rebus ex terioribus occurrenti-
bus sicut calidum et frigidum ex venis quidem si sint appar-
ibles: et plene humoribus certitudinis et egritudinis est cau-
sa que cognoscitur per calorem et per dolorem: ut si infirmi-
mus sanguinem pungituum colericum extensum flegma-
ticum

ticum agrauatum melacolicum deambulatum sentiat
a per ventositatem et alia signa. Et figura quidem qz debet
esse rotunda intatu superficie plena. et operatione qz oculis
qui velociter mobiles sunt calidi iudicantur: iardi vero fri-
gidi: lacrimabiles vero humidus; similiter quicam videt a lo-
ge rem distantem d prope vero non. Quidaz vero e conuictu
so: de prope. n. videntes spum habent visibilem partem et cla-
rum qui ex sua paruitate non sufficit ad longinquae exten-
sione. Qui vero solum de longe vident. spum habeni multum
sed ipsum non subtilem sed perturbatum grossum et humili-
dum. unde non indigent intervallo ad sui passionem ut gros-
si vapores ab illo separentur. Et colore quoniam color signi-
ficat humorem dominantem. s. rubeus sanguinem citrinus
coleram: albus flegma: plumbeus melanctiam. Et quan-
titate: quoniam magnitudo oculorum cum proportione op-
erationum et virtutis multitudinem substantie et bonam
oculi eucrasiam significat. Si vero sine bonitate operatio-
nis: multam substantiam sed non eucrasiam demonstrat cibis
vitio vero operationum parvam substantiam et non eucrasiam.
A quantitate in operationibus: q: cuius oculi sunt ma-
gi: piger est. cuius parui: inuerecundas: loquar: ac stolidus
est. Cuius in profundo positi sunt callidus est et deceper-
tor. A rebus exterioribus cognoscitur p patientis indicium.
Curatio autem quarulz istarum sit per exhibitionem con-
trarij egreditur. obseruetur cum hoc regiminis bonitas
in sex rebus non naturalibus serere: exercito: et ocio: et cibo: et
et potu: somno et rigilia: conu: et accidentibus anime. habeat
semper venter laxus et in omni egritudine et repleione.

Adnotatio.

Caput de oculis, antiquissimi codicis index pollicetur,
in tractatu tamen non inuenitur, eius autem loco, subscriptum
legitur.

De tercia parte corporis.

Cum superfluitates in ventre congregatae fuerint, hæc sunt signa: genuum dolor, inflatio, rigor, & uentositates circumcurrentes. oportet igitur haec sentientem purgari cum aliquibus subtilibus mollificatiuis: et uti regimine, quod supra de pectore prædiximus: quicunque hoc non fecerit in current in dolorem iuncturarum, & tergi, in fluxum uenoris, corruptionem digestionis, & oppilatioem epatis.

De testiculis.

Testiculi sunt quarta pars corporis: cum itaque superfluitas in eis congregatur, hoc signum consequitur: repet appetitus: Operetur illud & hoc sentit hoc facere ut herbam accipiat que dicitur camomilla: & herbam que dicitur melilotum: & de earum radicibus: ponat radices & herbas in vino albo odozifero: & sumat et eo quolibet mane. ita & sit temperatum cum aqua & melle, & abstineat a nimia comedione. Quod si omittit hanc medicinam: timere poterit dolorum testiculorum & pulmonis: & periculum lapidis. legitur siquidem in historiis antiquorum & rex potens congregavit medicos meliores: Indorum Grecorum: & Medorum & iniurit eis ut quilibet eorum studeat facere talam medicinam: qua si etatur homo: proficiat sibi & non indigeat medica alia. Sane Indus indicauit & dicit: & sumei e quolibet mane aquam pleno ore bis: facit hominem sanum & non indigebit alia medicina. Medus vero affirmauit: & ieuno stomacho prodest multum sumere de granis milii. Ego vero aristoteles Grecus dico: qui inni dormit & in ventre ponderositas non habeat: sibi non timeat guttam neque grauedinem: & qui comedit quolibet mane septem drachmas yuc passo bone dulcedinis: non timebit aliquo modo de infir-

mitatibus flegmatig. et eius memoria emendatur: et intellec-
tus illuminatur: et qui in tempore conueniente sue comple-
xione vitetur hoc: securus erit et non temebit sebzem quartam.
et qui comedit siccus cum nucibus et paucis folijs ru-
eg: venenum in ea die non nocebit ei.

De custodia caloris naturalis.

O summe rex studias modis omnibus custodire et reti-
nere calorem naturalcm: quandiu caliditas est temperata
in homine et humiditas naturalis: calor temperatur et robd-
atur: quia sanitas in his duobus constitit. Sciendum etiam
in hoc loco: qd desuetudine et corruptio corporis peruenit ex
duabus causis: una naturalis et alia contra naturam. natu-
ralis peruenit ex contrariarum qualitatum repugnartia et
contradictione: quando scilicet siccitas dominatur in corpo-
re. Loci ruptio vero contra naturam peruenit ex aliqua ca-
usa accidentalis: sive ex bello: sive ex offensione lapidis: sive
ex alijs fortuitis causis: sive ex infirmitate et malo consilio.

De qualitatibus ciborum.

Cibariorum quedam sunt subtilia: quedam grossa: que
dam media: Subtilia subtilem generant sanguinem: clarum
et bonum: que sunt et fulmentum: pulli gallinarum bene
nutriti: et ossa recentia sordilia: Grossa vero cibaria valent
calidis hominibus et laborantibus in ieiunio: et dormienti-
bus post prandium. Media autem cibaria non generant in
flammationem neque superfluitatem: ut sunt carnes ogn-
ne arietinae et castratinæ et omnes carnes calide et humide: ta-
men videretur fallere in his carnis: quando assantur. quo-
niam inde acquirunt duritatem et caliditatem et siccitatem. si
itaqz tales carnes assantur: cito comedantur: et tunc magis

Ilandabiles sunt qui in eis suaves species appontunt: Quæd
uero cibaria sunt quæ generant melancholiæ sicut bubali: &
bouine: & oœs carnes quæ sunt grossæ: sicce: & asperæ. Alia ue
ro animalia ab his sunt habentia subtiles carnes: quæ pascunt
& nutritur in aquosis & humidis & umbris locis: eorum
carnes sunt meliores & saniores. Idem dicendum est de piscibus.

De piscibus.

Sciendum est igitur quod ille piscis est parvæ substantiæ &
subtilis pellis & facilis masticationis qui nutritus sit in a
quis salmaticis currentibus: talis est melior & leuior: quam
ille qui nascitur in mari vel duaci aqua. Qui nascitur in ma
ri sanior est: quam ille qui nascitur in aqua dulci. oportet
igitur cauere ab illis piscibus qui sunt magne substantiæ &
dure pellis: quia roles solent esse venenosæ. Et hec de'pisci
bus ad præsens sufficiant: quia in libro quem composui de
pulmentis & medicinis: inuenies abbundanter istam mate
riam determinatam.

De aquis.

Sciendum est: quod aque subtiles sunt utiles cuilibet viuen
ti: tam animalibus quam vegetabilibus: & memento quod do
cui te sufficienter de aquis: & ostendi tibi: quod omnes aquæ râ
vulces quam amare originem trarunt a mari. & de hoc fe
ci tibi demonstrationem manifestam. Nunc suscipiendo
est: quod leuiores & saniores aquæ sunt illæ quæ sunt prope ciu
itates currentes. quando vero terra est pura a ripibus non
abbundans fumositatibus: aqua illius loci est leuis: opri
ma: & laudabilis: aqua vero nascens in terra lapidosa: que
abbundat fumositatibus est grauis: infirma: & nocibilis. Et
in qua sunt ranæ & serpentes & alia animalia venenosa est in

ferma: sicut aqua paludis. Signa quidem bonarum aquarum
sunt hec. levitas: claritas: bonus color: quando facile cale-
scunt et facile frigescunt. in talibus enim delectatur natura.
Taque vero salse: et amarae: fumose viciuntur: ideo dissolunt
rentrem et desiccant. aquae autem paludis sunt calide et gra-
ves: quia sunt et non mouentur. et quia sol diu durat super
ipsas: ideo generant coleram: et faciunt crescere splenem et
pulmonem: et que diu securitant in duabus terris sunt cali-
de et infirme: quia continent in se particulas terreas: et pota-
tio aquae frigidæ stomacho ieiunante prandium nocet cor-
pori: erringuit enim ignem stomachi: potatio vero eius post
prandium calefacit corpus: et generat flegma. et si multum
sumatur corruptus cibum in stomacho. debes igitur bi-
bere aquam frigidam in estate: et calidam in hyeme: et non
econuerso. quia potatio aquæ calefacit in estate mollificat et
debilitat stomachum: et destruit appetitum; sicut potatio
aque frigidæ in hyeme extinguit calorem: et destruit instru-
menta pectoris: nocet pulmoni: et multa generat nocuente.

De uino:

De cognitione vini: sciendum est q[uod] vini cyius racemosus
est in monte natus exposito soli: est siccioris nature: q[uod] id
quod nascitur in plano in locis madidis et umbrosis. primus
vinum valet senibus et hominibus abundantibus in humi-
ditate: flegmate: nocet vero iuuenibus et calidis homini-
bus. primum ergo calefacit et liberat a superficiis frig-
idis et grossis. et vinum quanto magis rubicundum et spissum
et tanto magis generat sanguinem. sed quando est forte et for-
tis amaritudinis: tunc dicitur primus sanguis et primi nu-
trimentum: et habet naturam potionis et medicinae. et sumpe-
tum diu: valde nocet. quando vero virum huic generis
est dulce: nocet stomacho: generat ventosities: et inflatio-
nem, laudabilis et suauius omni vino quo ad omnes co-

pleriores: est id quod nascitur in terra extensa inter mon-
tes & valles: cuius racemus est bone dulcedinis: perfecte
matu: iratis: subtilis aeris: qui non vindemiatur donec est
in ipso fortitudo sue substantie: humiditas corticis: inspi-
ritas palmitū: & granozū: cuius color è bureus: vs mediis
inter citrinum & rubeum colorē: sapor acutus & delecta-
bilis: cuius fer est in fundo depresso: cuius partes subtile
sunt & clarescentes. Quando ergo talis reperitur: sume de
ipso temperate iurta aetatem corporis: & temporis qualita-
tem: qz confortat stomachum: calorem corroborat natura-
lem: iuuat digestionem: conseruat a corruptione: dicit ci-
bum. decoquit & perducit ipsum purificatum ad omnia me-
bra: que regantur. & decoquit ipsum cibum in eisdem mem-
bris. donec conuertatur in sanguinem substantialem. tunc
ascendi ad cervicem cum calore temperato: reddit caput se-
curū ab infortiis: casibus insup cor letificat colorē rubea-
cit: linguam reddit expeditam: liberat a curis: & hominem
facit audacem: & excitat ad omnia appetitum: & multa alia
bona facit.

De malis quæ sequuntur ex nimio potu.

Quinum autem qñ sumitur in magna quantitate: abundā
ter: tunc e cōuerso hęc mala facit quę sequuntur, obscurat
intellectum: impedit sensum: turbat cerebrum: debilitat vir-
tutem naturalem & animalem: geneat oblitionez: ledit om-
nes quinqz sensus: quibus regitur & dispergitur tota corpo-
ris operatio: fugat appetitum: debilitat catheinas & iunctus
corporis: generat tremorem membrorum: & lipitudinem
oculorum: accipdit colebam: destruit epat: qz reddit sangu-
inem cius grossorem: & cordis cruentem denigrat. & exinde
peruenit horor: timor: tremor: somni loquio: fantastice vi-
sione: corruptio coloris: debilitatio genitalium: destructio
seminis: abdominatio stomachi: dissipat complexionem:

generat corporis crassitudinem: & quod deterius est leprosa inducit: & tunc est de genere venenorū. Lauendum est igitur ne ultra modum sumatur quia vinum immutat natum & complectionem: reubarbarum: quod est vīa epatis- & habet plures utilitates quæ continentur in libris medicinalibus nihilominus quandoque est venenum mortiferum: vñ illis qui ultra modum sumunt ex eo: & transcendunt certam quantitatem & mensuram. Unum etiam comparatur naturæ serpentum: ex quibus antidotum conficitur: & lesiones maxime per eorum medicinam expelluntur: veritatem omnibus notum est: q̄ venena mortifera in se gerunt.

De syrupo acetoſo et ebrietatis, optima medicina.

O Alexander nullo tempore te tecdat syrūpum acetosum mane suminere ieiuno stomacho & non ieiuno: quando scilicet conualescunt humiditates & abundant: & flegma diminuitur. quia valde sanarium est. Sapiens quidem aristos bonum vinum commendauit ubi dicit: mirum est de homine qualiter potest infirmari vel mori: cuius cibus est panis optimi frumenti: & carnes commendabiles: & potus bona vita. Et ex eis vitetur temperate: abstinendo se a nimia comedione: potu: coitu: & labore. aut quomodo hinc homini accidit egritudo: oportet siquidem & illum qui inebriatur vino ultra modum sumpto: ut abluat se cum aqua calida: & sedeat super flumina currentium aquarum: & habeat salices atq̄ mirum: & ungere debet corpus suum cum sandalo confecto: & fumigare cum incensis frigidis & odoriferis. hęc est quidem ebrietatis optima medicina.

Quomodo uini potu: est derelinquendus.

Si quis ex toto proponat relinquere petum vini: non de-

bet subito ab vino vini penitus abstinere: sed paulatim de po-
tu vini ad potum vne passo se transferre, et erinde adiunger-
re a quam paulatim una die post aliam: donec veniat ad
puram aquam: quia per istum ordinem ieruatur comple-
tio nature a granibus exitudinitus futuris.

De his que corpus corroborant, impingnant,
atq; humectant.

Post hec itaq; sciendum: q; quedam de his corroborant
impinguant: et humectant: quedam inacerant: et desiccant:
quedam res dant corpori vigorem et pulchritudinem: et que-
dam generant pigritiam et tepiditatem, ea siquidem que ip-
sum corroborant sunt alimenta suavia: leuis: et tue naturae
conuenientia: quando sumuntur tempore competenti et in
hora necessitatis sicut prediunua. Ea vero que ipsum cor-
pus impinguant et humectant sunt huc. Requierunt corporis:
Ientula mentis: locunda societas: et celdia cibaria et humida,
potatio vini dulcis: et sumptuo inelito humidus: quod colliga-
tur et mixatur in locis priuatis, et caule gendel, et nihil tan-
tum valet ad hoc: quantum dormitio post prandium su-
per suauia praeterea in locis frigidis: et balneari in balneis
calidis: et parum stare in eisdem: ne humiditas corporis dis-
solatur in magna quantitate, quia melius est ut corpus ha-
beat et humiditate et madefactione balneari: quam econser-
vo: et odorare odores locundantes animam: et conuenientes
tempori in quo est: verbi gratia. odorare racemum in hy-
eme: quia calidus natura est: rosas vero et violas in estate. E-
tercere vomitum bis vel ter in mense et in estate maxime qz
vomitus adluit stomachum et purgat a malis humoribus et
corruptis humiditatibus. Quando ei go iste corrupte mate-
rie expelluntur a stomacho: naturalis celoz augmentatur
et confortatur ad tingerendum clementum. Rege igitur be-
ne corpus

De corpus tatum si vis ut crescatur obserua meum consilium
cum hoc quidem magia et solarium et diuinis habere: re-
uerentiam super inimicos acquirere: delicate vivere: sola-
tiari instrumentis musicorum: videre et delectari in rebus
formosis: legere in libris delectabilibus: audi et cantica leti-
tiae cum amicis dilectis: indui fulgentibus et splendoribus ve-
stibus: conferrere et sapientibus querendo de rebus prece-
ritis et futuris: confortare virtutes rationales: enguentis
conuenientibus temporis in quo es. hec siquidem sunt qui-
bus homines impinguntur.

De his que Macre faciunt corpus.

Res vero que faciunt contrarium es que macrant cor-
pus sunt hec: diminutio cibi et potus: frequentatio exercitii
et labores marines in calore et sole: longa vita: dormitio an-
te prandium super duris lectis: quia caliditas impeditus
propter nimiam humiditatem que in est corpori: balneari in
aquis sulphureis et salinis et dissolutis frigidis et calidissimis
fames: posse veteris vini puri: frequens purgatio ventris:
frequens diminutio sanguinis: nimius usus veneris: pau-
peritas: sollicitudo: timor: mala cogitatio: et anxietas: dole-
tes frequenter accidentes: et mali euentus.

De balneo.

Balneum vero est unum de miraculis huius mundi: quod
edificatur secundum anni quattuor tempora. quia frigidum
attribuitur hyemi: tepidum veri: calidum estati: siccum au-
tumno. De summa ergo prouidentia est facere in balneis
quattuor mansiones ordinatae: ita ut prima sit frigida: secun-
da tepida: tercia sicca: quarta calida. Et cum quis ingredi-
voluerit. debet prius aliquantulum stare in prima: deince in-
trare in aliam et ibi parvum morari: et post in tertiam intrare.

pe: et ibi parvulam moram facere. Et ultimo in quarta. et ibi
debes te lauare. Et cum volueris eri: e: debes seruare eun-
dem ordinem faciendo morulam in qualibet camerarum:
nec eras de nimio calore in nimius frigus aut er nimio fri-
goze ad nimium calorem statim: sed gradatim. Et si balne-
um edificatum in loco alto et ventoso: et habeat fornaces
magnas reddentes flammas magnas et latas: et aquam dul-
cem. Et viendum est in eo odoribus conuenientibus tempo-
ri instanti. videlicet in vere et in estate viendum est vnguen-
to duplice et triplicato et quadruplicato. in autumno vero
et hyeme fruendum est duploato. deinde sedendum est su-
per sedilia aquis rosaceis imbuta. et postea facias te tergere
cum linteamine albo mundo de lino una vice post aliam.
postquam hec omnia compleueris: et delicate ablutas fue-
ris: et eas ad alias mansiones non statim: et recte sequenti-
bus documentis et vnguentis. Si ergo vincaris a calore:
pectineris et rariis vnguento purificato conuenienti tempo-
ri. quia in vere etestate debes uti vnguento sceranino confe-
cto de sandalio et emleg. In autumno et hyeme debes uti un-
uento de mirra et de succo herbe: que vocatur beta: et pro-
ficere super caput artificiales aquas et temperatas: deinde
debes abluere et fricare inde corpus donec fuerit bene lotus
et mundus: deinde ungis corpus quibusdam vnguentis:
que conueniunt temporibus suis. deinde gradatim eras si-
cum docuimus in precedentibus. deinde tendas brachia tua aliquā
culum. Deinde post modicam horam sumas paratum ci-
bum cum tranquillitate. et bibas de bono vino temperate
cum tanto de aqua sicut consueuisti bibere et non sumas
multum: sed temperate. deinde suffumigabis te incensibus
conuenientibus illi tempori. deinde requiescas in lectis deli-
caris: et accipias de somno bonam partem: quia multum iu-
uat. deinde continuare debes residuum diem in gudio et
quiete. Ita siquidem ordo sanitatis est et nutrionis cor-

Poris. Qui vero est sener vel superatur ab humiditate et frigiditate caueat multum morari in balneo. debet siquidem tantum stare in balneo: donec corpus suum sumat de humiditate balni et madesiat. Aquam vero temperatam prouicias supra se multum cito quantum voluerit. O poteris autem flegmaticum non intrare nisi ieiuno stomacho. et vngere se vnguentis calidis. Qui vero fuerit calide natura; teneat precedentem doctrinam.

Informatio quod non opus fit medico.

O Alexander quando cognoveris datum documentum et opere compleueris: faciet te non indigere in calco tempore viri tue cum Dei adiutorio. Scis enim: quod in initia signa que generantur de caliditate. ex periodis et cursu Lung cognoscuntur an sint breves aut longe. et etiam et signis precedentibus cognoscuntur ad quam finem debent venire. et ego te docui fideliter et ostendi breviter divisiones et cognitiones infra mitatum: et in aqua similiter est signum probatum in his rebus. Sed precedentia signa sunt veriora et meliora sicut determinauit in libris de aquis. Et hec signa sufficiunt illi qui bene tenet in memoria doctrinam illius libri: sicut etiam continetur in libro quem feci de medicinis compositis: et potionibus artificialibus: et vnguentis compositis et emplastris secundum ordinem et artem Hippocratis: Italicorum: Indorum: et Persarum: in quibus nullum experimentum fuit fallar. Quia ergo secreta ei sunt illa styla et sepulta et ignorabantur nec inueniebantur usquamque indecirco indignum esse decrui si tuam latenter clementiam.

De inventione et divisione magnae medicinae.

Dignum est itaque ut scias magnam medicinam: que dic i

B. II.

Nec gloria inextimabilis: quæ vere est thesaurus philosophorum: ego siquidem nuncquam percepit nec veraciter non quis eam inuenit: quidam enim assertunt & Adam fuerit eius inuentor. Alij dicunt & Aesculapides: & Hermogenes medicus: Iros: & Donaticos: & Claudio: & Hebreos: & Dioris: & Lazarus gloriosissimi philosophi qui sunt. vñ. qui hunc datum est cognoscere secreta scientiarum: quæ latentes omnes homines: isti sunt qui inquisuerunt & disputauerunt de his quæ sunt supra naturam: & de pleno & vacuo: & de similitudine & infinito: & concorditer venerunt in confectionem medicinae huius inextimabilis: quam diuiserunt in octo partes. Quidam confirmant siquidem & Enoch novit hoc secretum per visionem: volunt etiam dicere & quod ille Enoch fuit magnus Hermogenes quem Greci multum commendant & laudant & attribuunt sibi omnem Sapientiam secretam & celestem.

Annotationes duæ.

Prima. Magnam medicinam cuius inuentorem inquirit alchimia esse in sua margarita. Bonus arbitratur, quod non uidetur uersum, compositio siquidem, tum humus, tum octo partium ex quibus componitur, alchimiam occulte vocari aperiissime negat.

Secunda. Hermogenis tum hic, tum alibi hoc in libra Meminit Autor, per Hermogenem autem, & recte, Hermetem idem Bonus intelligit, addo signum nam inferius Hermogenem triplicem in philosophia fuisse affirmat, quod Hermeti ab omnibus tribui, nemo est qui ambigat.

Confectio pulcherrima mellis.

Cum Dei benedictione sume de succo malii granoti dul-

Et. tre. rotulos: & suco mali granati acris. v. rotulos: & de
suco pomorum dulcem. x. rotulos: & suco tuę dulcis claro
& dulci rotulum. i. & succaro albo & mundo rotulos. x. & hec
omnia ponantur in vase ita ut sit ad medietatem. & cum di-
scretione decoquatur cum suani igne & penitus sine fumo:
& tollatur tota spuma. & tantum decoquatur quousq; esca-
ciatur sicut mel spissum. hoc siquidem est illud mel opti-
mum quo conficiuntur medicinae. debet igitur ipso tali nunc
predictum est.

De prima medicina.

Suntatur cum Dei benedictione & adiutorio: de rotis ru-
beis rotulum. i. & de violis quarta pars rotuli. & omnia po-
nentur in. v. rotulis aq;e tulicis. postquam in eo possumus
fuerit de aqua electrougam media pars rotuli. & de aqua
mentis viridis medietas rotuli: & de aqua mazefegos quar-
ta pars rotuli: & de aqua lingue bouine rotulum unum. col-
ligantur omnia ista: & decoquantur cu; una vicia de elmeo
occiam de garofalis. & hec omnia debent esse super ignes.
Per unam diem & noctem: donec cugrediatur tota vis eoz.
Deinde ponatur super ignem suauem: donec diminuatetur eti-
ma pars aque: deinde per incitatur cl. & reserat. Deinde ponat-
ur in eo de p̄parato predicto melle rotulos tres. & tanis
decoquatur quousq; spissum sit. Deinde ponatur in eo una
bragana & dimidia de musco bono: & una dragma de ambra
& tres dragme de ligno aloes crudo. trito & hido. Et hec
est prima medicina sine potio: cuius effectus est confortare
stomachum cor & cerebrum.

Secunda medicina.

Suntatur de mirabola galengam cabeli cincto cotic

rotulū vnum. & de medulla carobi de Babilonia quarta
pars vnius rotuli: & de liquiritia sine cortice citrini coloris:
duę vnicę: & de granae maturis de mirtis in suo tempore
duę vnicę: conterantur bene. & hec omnia ponantur in r. ro-
tulis aquę dulcis per vnam diem & noctem: deinde coqua-
tur suauiter donec deficiat medietas aquę. deinde miscea-
tur & coletur: donec fiat clarum: & tunc ponantur de melle
privato rotuli duo. & iterum decoquatur donec spissetur.
deinde apponatur de puluere masticis vncia vna: & de tue-
bit quarta pars vnicę: & de reubarbaro quarta pars vnicę:
& hec est secunda medicina: cuius est corroborare stoma-
chum & constringere: & purgare malos & putridos humo-
res: qui congregantur in stomacho sine abominatione vel
violencia: sine aliqua lesione insuper confortar corporis
& pectus & cerebrum.

Tertia medicina.

Sumatur rotulus vnius de emleg. & dimidius: de clileg
indico dimidia pars vnius rotuli: & de variani canele & de
kalęga galengal & de nuce muscata eti. dragni. i. & teratur
rotuli non nimis subtiliter & ponatur in aqua dulci. & su-
muntur de rācciliis. r. rotuli & maneant in ea per vnam diē
& vnam noctem: deinde coquatur cum suavi igne donec di-
minutatur medietas: deinde misceatur & coletur donec cla-
refiat: postmodum componatur cum tribus rotulis inciliis
artificialis: & inde tantum bulliat: donec denūm fiat. Hęc
quidem est tercia medicina: cuius proprietas est corobo-
rare omnia membra occulta: & matutine principalis.

Quarta medicina.

Sumatur cum Dei adiutorio aqua palmitum futiserē

tis mora filuestris libra una: et de aqua salsa culata medie-
tas libras: et de aqua lactucæ ageratis libra una: et de aqua
radicum berberis libra. i. totum congregate in unum: et
ponatur in eo aceri quarta pars libras: et de eufarenis de me-
re quid de quolibet pars quarta libras: colligatur totum et
stat per unam noctem et diem: deinde culetur et ponatur in
epidem melle libra. iiij. aut tres: deinde coquatur cum igne
tenui et leui donec insipissetur: et hec est quarta medicina
cuius proprietas est generare appetitum: iugular pectus
et pulmonem.

Quinta medicina.

Sumatur escomes recens libra media berberis libra me-
dia. citrac viridis. et ponatur in. iiij. libras aquæ dulcis: et addi-
tur de aniso libra. iiiij. et stet per unam diem et noctem. dein
decoquatur usq; ad medietatis consumptionem aquæ. et
sumatur libras. iiiij. mellis preparati: et totum coquatur usq;
ad insipissationem. Hec est quinta medicina cuius proprietas
est expellere maliciam: subtiliare flegma: superfluous humi-
ditates tollere: stomachum temperare: aperire constipa-
tiones: et ventositates expellere.

Sexta medicina.

Sumatur cum Dei adiutorio de colatura semenis copro-
ni: et de colatura semenis copronozum libra media: de qualib-
et: gummi arabici agomi. dragn. iiij. et dissoluantur omnes
gumme in aqua rofara: et ponatur in aqua de melle prepara-
to libra. iiij. et insipissetur super ignem bona insipissatione. Hec
est sesta medicina: cuius proprietas est limare pectus: et con-
solare et reparare respirationem: et expellit dolorem renum.

Septima medicina.

Sumatur cum *hei adiutorio* de spica indica. dragn. &
equaliter de clered longo & breui. drag. i. & ponatur totum
in libris quinque aquæ dulcis: & tantum stet: q̄ exeat virtus
eius deinde conteratur & culerur & ponatur in melle clariss.
eo trium lib. quantitate: & decoquatur cum igne donec
infusetur. Hęc est septima medicina: cuius proprietas est
& reparare stomachum: & fugare ventositas.

Ottava medicina

Summator de *reubarbaro* solidō & recenti. dragm. iii.
carui drag. i. cōficiat totum & apponatur desuper de aqua
dulci lib. x. & stet in illa donec virtus exeat. Deinde teratur
leuiter: & deinde culerur & apponatur desuper de melle pre-
parato lib. iii. & decoquatur tranquillo igne donec ingroſſe-
tur. Hęc est octava medicina cuius proprietas est munda-
re epar: reparare corroborare & confortare membra inter-
iora & trunci.

Medicina magna ex octo praecedentibus cōfcta.

Deinde congregentur omnes medicinę p̄cedentes
deinde ponatur ad cōfitatam omnium dactili indici recentis
mūdati a grani suis: quorum interiora sunt trita ad modum
cerebri. Si non innescatur tale: dissolvatur per aquam do-
nec eius virtus egrediatur: sicut factum est in predictis. da
inde cum abstergetur in magno vase & effundatur desuper
aque rosate odo: ifere lib. vi. & decoquatur totum donec ri-
deatur & incipiat infusari: dein tollatur ab igne: & tantum
dimicatur donec tēpescat & cōpetenter. Ponatur in eodem
sequento

unguentio balsami et ponat i ipso optima amba. 3.iii. optimis
musci 3.iii. et ponat d predicto oleo i margaritis bene tritus
medietas libet et puluere lapidis preciosi rubri et coelestis
sini coloris. 3.vi. 5. et d auro smaragdino. 3.iii. et de subtili
puluere auri. 3.iii. deinde ponat sub diuino et deo ea in ipso
virtutes spirituales per. 7. dies: et non permittatur in illa no-
chte in qua luna erit maluola et carens cursu superioris aue
radiis suis. Qsi igitur completem fuerit iuxta hunc modum
simil de thesauris huius mundi erit. Accipe igitur de isto
post cibum. 3.i. et familiiter ante cibus. 3.i. qz est summa om-
nium medicinarum et finis cuiusqz finalis intentionis. ad fu-
gandum maliciam et regim: et dolorem renum: et ad fugan-
dum emozoidas: et ad repellendum inflationem: et ad di-
gerendum cibum: et ad temperandum complexionem: et ad
subtilandum musculos: et ad quiescendum tempora: et ad
tollendum dolorem capitis: et ad clarificandum visum: et
ad recreandum senectutem: et ad subtilandum vocem: et ad
fugandas infirmitates: et quiescere omnes molestias et egris
studines apparentes et occultas: aperit oppilationes: expellit
ventositas: non permittit locum aperi: vel collectionem
humorum: et impedit mortalitates et infirmitates: et facit
bene vivare: tollit tussim: et confortat spinam: qz multum
confert hoc cum difficultate exspirati: levificat generat gau-
dium: et bona alia malta facit: que longum esset enarrare.
sed habet specialem proprietatem ad generandum intelle-
ctum et nutriendum cerebrum. O Alexander non oportet
te aliquo tempore accipere medicinam aliam si ista utriga

De hora eligendi medicinam.

Quae tibi Alexander ne sumas medicinam: vel venam
aperias: nisi de scientia scientie astrorum. qz utilitas scientie
medicinalis eralatur sive commendatur in hoc. Si colueris
sleborum vel sanguinem minuere: non attentes aliquid

D

horum facere donec novilunium tunc crescat: qd recedat a sole: et cause ne luna sit in tauro vel pisce: et praecaus de aspectis solis ad lunam ascendentem: et similiter cum fuerit luna in coniunctione existens in signo aquoso. Causa etiam ne fuerit Mercurius in constellatione ascendente vel sibi oppositus: et similiter dic de Saturno: et utilior hora ad aperiendum venas est in ultima medietate mensis lunaris: utqd luna sit diminuta: et qd sit in libra vel scorpione. Et nocive stelle non in eandem respiciant: tunc est luna deterior: cum fuerit in secunda reprobata vel noua. Item in diminutione sanguinis non per aperiendum venarum sed per scarificationem carnium cum luna fuerit crescens in lumine: nō respiciunt in ipsam stellam nocivam sed est opposita mercurio. et qd luna sit cum venere vel respiciat in ipsam venus vel mercurius. Cum vero luna fuerit in constellatione ascidente: tunc habet dominium vel potentiam in corpore super eodem loco in scorpione.

De medicina laxativa respiciendo unam.

Dum volueris sumere medicinam laxativam: constata luna in libra vel scorpione vel pisce. causa de approximatio-
ne lune ad saturnum. qd tunc facit cogelare humores et me-
dicinam in corpore. et cito magis elongatur luna a saturno:
tanto melior est. nec est timendum cum fuerit in mercurio.
Sit itaque principium tui operis fin bonam constellationem.
Iunii: et absentiam eius a nocivis stellis: et eius prospicuum
in suo ascensu.

De doctrina signorum.

Cum volueris dare medicinas: vide in quo signo sit sola-
quod quidem poteris per presentem mentem cognoscere

Diligenter inspicias signa et menses in presenti sphera de scriptis. Si illi sit sol in colericico signo: oportet plus acutam medicinam et plurimum in melancolico. si autem in flegmatico modicum: sive qualitatem et naturam signi: quando sol per labitur constringit ventrem et natura lassatur. praeferat ea vita genter est aduentendum. Si luna est in colericico signo aut in melancolico aut flegmatico. Si ambo luminaria in colericis signis se recipiunt vel asperterint: medicina tunc data parum mouebit. Si vero in melancolico accipientur aut nihil aut parum soluerit. Si in flegmaticis signis sol et luna erint: facile medicina sumpta ducet: et praecipue si fuerit luna in augmentatione quia ut ait pluunus crescente luna crescunt totius corporis humoris et etiam siccatus et letamina, scilicet superficiates. decrecente vero luna decrescent hanc omnia. De natura secreta que copilauiimus per dubio cognoscere possemus quicunque in se ipso ea experiri voluerit.

Adnotatio.

Illud hoc in loco silentio praeterenndum non esse duco, quod caput presens mutilum est, quo enim in signo sol reperiatur, inquit Autor quod diligenter inspicio signa et menses in presenti sphera de scriptos cognoscetur, hanc uero sphera desideratur.

O Alexander iam sciulisti illud: quod antea tractaui et ego posui non semel: et substantia huius mundi in eius universitate et eius superioritate et altitudine: inferioritate et profunditate anterioritate et posteritate una est; nullam habet differentiam secundum substantiam: quia eius differentia solummodo est in accidentibus et in eius existentia est in forma et accidentibus et in coloribus. Si ergo nulla res differt a se ipsa: consequens est ut differentia sit alia. quicquid ergo corporaliter de naturis in mundo que primo dividuntur in quatuor

D 11

partes: et est quatuor elementa. deinde quicquid generat
et his de originalibus et animalibus: semper est ex mundo
circumdat ipsum. apparet ergo et inferiorum formarum reguntur
et formis supercoelestibus sphaericis spiritualibus: et hec est
causa experientiarum in operibus incantatorum et ima-
ginum. et iste formae sphaericae sunt nomine gradibus firmam-
ti: et septem ille regentes superiores recipiunt impressiones
earum in suis luminibus: sicut infans et mulier pregnans
ideas et similitudines: et earum formas: et perducunt eas
ad mundum inferiorem: iurta possibiliter informantis et
imprimentis eas seu componentis. recipit igitur quelz res de
originalibus et vegetabilibus et animalibus ab illis: sicut et
potens est in sua natura recipere. Et scias et receptioni cu-
lsumbet formarum supercoelestium accidit iurea capacita-
tem et possibiliter in recipiendo ipsam. et quicquid deri-
natur in inferioribus ex impressionibus supercoelestium:
fortius ergo idolum incantatorum et divinationum est:
quod insidiatur aque imbrum et a patre scire. unde cum illo
quod inclinat ad sapientiam et ad iudicium iusticie: qui ergo
est magis apparet in liberalitate: deinde sequitur ipsum
ad puteum flauum velocem. Invoca principem multorum
miraculorum qui est multe benedictionis: et convenit et con-
sideratio tua sit similiter in tempore suo: et est necesse conti-
nuare lumen planetarum et in superiorum radiorum suorum
reprobare: et in eo quod vis bonum esse. et ecclueso sic cum
vis corrumperet: et ego ponam tibi exempla in hoc: quibus
multis indigebis: et ostendam faciem operis in hoc domi-
no concedente.

Quoniam illi qui fuerunt velocis apprehensionis et intel-
lectus eorum fuerunt clarificati ad suscipiendam scientias:
investigauerunt id quod manifestum est de eo quod occul-
tu est eis: et ideo cuius scientia est verificata apud illos con-
firmanterunt sicut modum: postea cognoverunt et investiga-
uerunt utilitatem suam et durabilitatem et perpetuitatem vi-
sa occultaerunt et celaverunt; ut non efficierentur eis in

corum scientia: illi qui non habent apprehensionem: quam illi
li apprehenderunt: nec scientiam quam illi sciuerunt: et sunt
divisiones altissimae: cuius potentia et dona sunt glorificatae
in suis creaturis currentia sunt suam sapientiam et sunt suam
voluntatem super his voluerunt et approbauerunt: et non
elongabit te deus gloriose ab illis qui habuerunt scientias:
cum tu sis de numero illorum qui desideras aliquid acquirere
et qui appetis possidere victoriam aut secundum intentionem tuam
ad id quod appetit: aut secundum habilitatem rerum appetitarum
ad ipsum. Qui ergo in hoc mundo de secretis occultis et de
scientiis occultis eniuersalibus et particularibus quas per
transiunt homines et non cognoscunt nec intendunt circa ipsas
et hoc: quod intentio eorum et desiderium intendit ad alia: et aliud
num est ab eis quod appetunt: et iam ostendam tibi quicquid
rides in hoc mundo sensibus tuis est patens ex duobus: et
materia. scilicet et forma: omnis igitur forma durabilis est perpe-
tua in ipso operante fine augmentatione et diminutione: et
omnis materia que est in generatione non erit in aliquo tempore
ex temporibus: nec ridet nisi formam animalium et ve-
getabilium esse minus perdurantem in aetate: et suscipit in
se corruptionem aut defectum aut augmentum vel dimi-
nutionem: quod abest et recedit propter corporis et materie destruc-
tionis ipsam quod est compositum necessario ex compositione par-
tium: quod sunt diuisio cum motibus contrariis in corpore
quoadiu erit in aggregatione et segregatione: et formatio
durabiliter permanet. Causa autem quare inuenitur forma
durabilis et perpetua: quod est ex planetis durabilitus et per-
petuus: et causa eius igitur erit in aggregatione et separa-
tione: prouenit eo quod ex planetis contrariis quod perseverat se
cundum unum modum. apparet igitur quod predicti quod formae
coelestes quod sumuntur a luminibus planetarum interme-
diis in ipsos celos: et ipsa elementa suscipiunt humores ex
ipsis: quod habent suscipere et ex istis eorum virtus abilities quas
habet dividuus ille humor et motus formarum et potentia
rum et opera eorumdem iuxta completionem celestem sive

firmamenti et illud dominatur in operibus cuiuslibet for-
me: quod dominatur in quolibet humore: et superat omnem
complitionem sicut placuit creatori suo gloriose et sublimis
conuenit ergo scire: quod dixi et monstravi veritatem eius ut
viam cognoscas motum firmamenti: et signa eius: et plane-
tas ipsos fixos et durabiles: et quod ascendit ex qualibet par-
te signorum et ex formis figuratio spiritualibus operanti-
bus: et quod scias motus. viij. siderum: et modum inter illos q
significant hec omnia. et sciatur motua. viij. errantium inco-
municacione et oppositione: et in receptione: et triplicitate: et
quadratura: et septuplicitate: et signum est aint: et signum
est ausciverac: et terminus et inuenientes et quo accidit eo-
rum passio et impressio et receptio luminis et eius radiatio: et
ascendens sum certitudinem cum ipsa: et sum cursum et sum
inclinationem ad vertram et sinistram: et quos denarios p-
transiunt planeta in qualibet signo csi medio signo cum me-
diatione et in preparatione et in effusione sui luminis sum el-
ligim certitudinem et insiderationem: et id quod magis
debet sciri et fieri est cognoscere horas ascendentium beni-
gnorum et reproborum: et quod habet quilibet in longitudine et
latitudine et ascidente. Cum igitur cognoueris omnia csi
his que prediximus tibi de scientia lapidum et qui percipit
quilibet istorum per participationem in qualibet imagine
lapidum et vegetabilium et originalium in qualibet mem-
bro et membris suis: nec sic est quod aggregatio et eniuera-
tas attribuatur et pertineat magis divanti super eis: sicut
pertinet ad solem in eniuerso: et secundum majoritatem et
pluralitatem est distinctio pertinens ad solem secundum in-
divisionem deinde similiter quilibet Imago et quodlibet
membrum ex nichis existentibus in ipsa: quod omne corporis
sum quod cōstituit et cernitur. Cum ergo volueris cum
aditorio altissimi simplicissimi ligationem illarum poten-
tiarum super coelestium que operantur cum ipsis corpori-
bus: et tu iam novisti quod hz planetaz ex illis in eniuerso
et individualis et corporibus corporis vultus considera te.

De proprietatibus originalium & lapidum.

De qualitatibus & proprietatibus & virtutibus quae rursum
herbarum: & de earum utilitatibus breui tractatu in sequen-
tibus capitulis determinabimus. In alijs siquidem libris
nostris plenarie de proprietatibus lapidum: & virtibus her-
barum & naturis plantarum declaravimus: & ideo que nunc
dicenda sunt de plantis & lapidibus quantum ad prius o-
pus sufficiunt dicemus. Sed scire debes o Alexander q[ue] si-
c ut in plantis diversae sunt nature: diversae & vites inservi-
tunitas: sic & in lapidibus diversae reperiuntur species & vir-
tutes: quarum pulchritudines & utilitates preceps inertiem-
bili marime & principaliter conuenient Regie Majestatis:
decorantur enim regum diadema lapidibus preciosissimis
quarum pulchritudine visus iuatur: animus delectatur:
dignitas ornatur: & eorum virtute grauissime & grandine
& corporibus expelluntur. sine quibus parum efficac est me-
dicina: ideo utuntur eis medici in medicinis ad morbos gra-
uissimos expellendos. ingens vero virtus & mirabilis tam
plantis quam lapidibus divinitus est collata: sed humano
generi est occulta. Sed nos in libro de lapidibus & plantis
pleniū exposuimus eorum proprietates & virtutes.

Adnotatio.

Aristoteli libri de Lapidibus iam desiderantur, eos
autem, non tamen integros sed per partes excerptos se uis-
differe in præfatione mineralium Magnus inquit Albertus.
Libris vero De plantis sub eius nomine circuferuntur. De
quibus plura in catalogo eorum operum, quæ an Aristote-
leia sint est dubitatum, declaravimus.

De lapide animali vegetabili

Lapis phœz In primis o Alexander tibi tradere volo secretorum maximum secretum: et diuina potentia iuuet te ad perficiendum propositum: et ad celandum ad arcanum. Accipe ergo lapidem animalem vegetabilem: et mineralis qui non est lapis: nec habet naturam lapidis: et iste lapis quodam modo assimilatur lapidibus montium mineralium et plantarum et animalium: et reperitur in quolibet loco: et in quolibet tempore et in quolibet homine: et conuertibilis est in quemlibet coloris gem: et in se continet omnia elementa: et dicitur minor mundus: et ego nominabo ipsum nomine suo: quo nominat ipsius vulgus scilicet terminas ouii: hoc est dicere ouum philosophorum diuide ergo ipsum in quattuor partes: quilibet pars habet unam naturam: deinde compone ipsum: et qualiter et proportionabiliter: ita q[uod] non sit in eo diuisio nec repugnantia: et habebis propositum domino concedente. Iste modus est universalis: sed ego diuidam ipsum tibi in operationes speciales. diuidetur itaq[ue] in quattuor: et duobus modis sit bene: et sine corruptione. Quando igitur habueris aquam et aetem: et aerem et ignem: et terram: tunc habebis plene artem. Disponit ergo substantiam aream per discretionem: et dispone substantiam terream per humiditatem et caliditatem: donec conuentant et coniungantur sic q[uod] nec diuidantur nec discrepent: et tunc adiunge eis duas virtutes operatiuas scilicet aquam: et ignem. et tunc implebitur opus tuum. Quia si permisceris aquam solam dealabit. et si adiungetis ignem rubescet domino concedente.

Per alchimiam non uerè, sed secundum accidentia
transmutari metalla, transmutandiq[ue]
secretum declaratur.

Sciendum tamen q[uod] scire producere argenteum et aurum
verum est impossible: quemadmodum non est possibile equipara-
ri Deo

ri Deo altissimo in operibus suis propriis. Sed cum declara-
rata fuerint hec per accidentia ipsa comprehendentur sine
impedimento. q̄ hec est summa institutionis necessariarū.
Conueniens est ergo negocieri in accidentibus: quoniam
cum iuerimus in ipsis directa via celatur dispositio eorum.
Accipe igitur auripigmenti partem: et pone in acetō donec
albefiat. postea pone partem argenti viui et argenti: et comi-
scē cum oleo ouozum: et pone in crucibulo. et si egreditur al-
bum sicut avis que vocatur in arabico achauo: et in hebrei-
co peres. Laudetur Deus: si non reponas quoad conuerta-
tur. et tunc pone partem super septem martis zūz album: et
erit laudabile. post accipe ex rosa chasag: et facias comedere
ex eo peres. quod vocatur achau in arabico: quousq; con-
vertetur viride: et misce secum sciauzag. cera et omnia cum
oleo ouozum: et pone ex zug super duo ex sole et luna in du-
bus partibus et erit laudabile.

Adnotatio.

Caput hoc triplici nomine suppositum esse iudico, pri-
mo nam duo uetusissimi codices istud non agnoscunt, se-
cundo quia Bonus Ferrarensis, qui anno Domini. 1338.
claruit, in sua Margarita sustinens librum de minerali-
bus esse Aris: inquit, q̄ & si eo in libro Aristoteles alchi-
miam negavit uelut iuuenis & inexpertus, tamen senex
effectus eam subtilissime inquisivit, & per antiquorum
dicta, & ipsam cum ratione possibili perpendit veram,
& ipsa experientia habuit, & oculis uidit, & manibus
tetigit, & ideo scripsit eam Alexandro Regi discipulo
suo, libro De secretis secretorum, capitulo de lapidibus
preciosis, eo modo quo antiqui Philosophi alij scripse-
runt, sed occulto, figurato, & uelato sermone, Immo totus

ille liber est uelatus, & mysticus: Quod si hoc caput que
alchimia damnatur, non esset supp ostantum, quomodo dilig-
gens ille uir iste ec scribere ausus esset? tertio nam
opinionis motuum fruolum esse uidetur, agricola si quis
dem per artis principia, operante natura, triticum produ-
cit, uel ut alchimista metallum: & tamen glorioissimo
Deo non ob hoc aequiparatur.

De confectione anuli mirae uirtutis.

*Et facias anulus ex argento & auro puro: & ex acie ras-
beo. & sculpe in eo formam puelle distinco per capite erub-
tantis & fortificantis & equitantis leonem: & salutem coram
ipsa ser homines, in mane diei primi: & hora solis, & sidere
leonis: & sole in eo: & luna in gradu decimo coeli. quod vor-
catur seraph in arabico. & erit rethe a remotoribus ex eo
portantem hunc anulum honorabunt & rosi sue obediens
in hoc seculo & nemo evitabis in manu sua,*

De alchimia:

*Et pater noster Hermogenes qui triplex est in philoso-
phia optime prophetando dixit: veritas ita se habet & non
est dubium qd inferiora superioribus respondent: operatoz
vero miraculorum vnuus solus deus est: a quo dependet
omnis operatio mirabilis: sicut omnis res creatur ab una
sola substantia vna sola dispositione: cuius pater est sol &
mater luna: q portauit ipsam per auram in uero terram ta-
men priuata est ab ea: hic dicitur pater incantatorum:
thesaurus miraculorum: lat gitor virtutis. ex igne facta est
terra: separa terram ex igne: q subtile dignius est grossio: &
rarum spissio: hoc sic sapienter & discrete, ascendit, & de ter-*

ra in coelum: & ruit de coelo in terram. & interficit superiorem & inferiorem virtutem: sic ergo dominatur inferioribus & superioribus. & tu dominaberis sicut sum & deorsum: tecum enim est lumen luminum & propter hoc fugiunt a te omnes tenebre. & virtus superior vincit omnia. O mine. n. ratrum agit in densum & dispositionem maioris mundi currit hec operatio. & propter hoc doctor Hermogenes triplex in philosophia.

A dnotatio.

Hic illud est adnotatu dignum, quod hoc abditissimum Hermogenis uel potius Herinetis secretum in quodam ue
tustissimo codice, quem Neapoli diligentia nostri Anelli
Turbolifsum nactus, ab inuulgato haud parum diuersum
iuueni. Ne autem desiderio naturae arcana perscrutantia
in quo possum non satisfaciam, illud hoc in loco apponere
decreui: est aitem huiusmodi.

Pater Hermogenes triplex in philosophia, prophetan
do dixit. Verum est, sine mendacio, certum, uerissimum:
Quod est superius, est sicut illud quod est inferius, et quod
est inferius, est sicut illud quod est superius. Ad perpet
uandum miracula rei unius. sicut omnia fuerunt ex
una sola meditatione unius, ita omnia fuerunt nata ex
una sola re, ordinatione ipsius. Pater eius est sol. Ma
ter eius est luna. Portat eum uentus in uentre suo. Nutrix
eius est terra. Pater totius cœlestini totius mundi hic est.
Virtus eius est integra si fuerit uersa in terram. Separabis
terrâ ab igne, subtile a spissso, suauiter cū magno ingenio:
Ascendit laps de terra ad cœlum, & iterum descens
dit de cœlo in terram, & recipit uitam superiorem, & uitam
inferiorem, & ita habebis gloriam claritatis totius mun-

di, & à te fugiet omnis obscuritas. Hic est fortitudo totius fortitudinis. Quoniam uincet omne subtile: & penetrabit omne firmum & densum: Sicut mundus creatus est, ita erunt in re ista adaptationes: & dispositiones mirabiles: cuius modus hic. Et ita uocatus sum Hermes, habens treis partes philosophiae totius mundi. Completum est, quod dictum est, in operæ Solis & Lunæ.

De uirtute quorumdā lapidum preciosum.

Et de mirabilibus huius mundi est iste lapis qui pugnat cum aquis & ventis: vides eum assurgere super aquas quando currunt aquæ cum uentis: & nascitur in mari mediterraneo: cuius proprietas est hec: si accipis hunc lapide & posueris eum in alio lapide: & tecum portaueris non est possibile q[uod] aliquis exercitus possit durare contra te vel tibi resistere; sed fugiet precipitante coram te.

Sunt etiam duo lapides preciosi mirabilis uirtutis: qui inueniuntur in locis tenebrofis: quorum unus est alb[u]s: & alter rubeus: & reperiuntur in aquis salmaticis. eorum operationes sunt hec: alb[u]s incipit apparere super aquas in occasu solis: & permanet super faciem aquarum usq[ue] ad meridianam noctis. & incipit descendere deorsum. & in ortu solis peruenit usq[ue] ad fundum. lapis vero rubeus contrarius operatur: quia incipit apparere ab ortu solis usq[ue] ad horam meridianam & incipit occidere usq[ue] ad occasum solis. Horum lapidum proprietates sunt eæ. Si suspenderis de lapide rubeo pondus dragmæ in uno equo cui exercitus & qui exercitus tui non cessabunt innire donec auferas ipsum lapidem. Et operatio lapidis albi est per contrarium. quia nūquam inniret donec eum tolas. vallent ergo multum ad insidias exercendas & ad opus exercitus. & proprietas istorum lapidum est hec. Si duo litigauerint ad iniucem ponan-

Sur lapis albus in ore alterius : si ei pertinet iusticia loqui
sur incontinenti : alioquin obmutescet quādū est in ore
eius . lapis vero rubens per contrarium operatur . Et ego
determinabo tibi proprietatem lapidum & virtutes . Incanta
menti in quibusdam in sequenti tractatu .

Bis ipsum est ex venenis & magnis : & non apparet in co
lore suo cum videtur neq; in sapore cūm gustatur ; quia nō
est in eo amaritudo sicut in basilico aut felle aut sicut syr
aurei quod vocatur calas . inconueniens est igitur quod nō
sit prope te : quoniam ipsum est ex instrumentis bellicis
latentibus : quo expellis nocumentum in gubernatione tua
sicut noscavi tibi .

At sustentatum omnium istorum est bonum sydus
radicale in quo natus es . & propter hoc non iuuabit alijs
acuties neq; exercitum . Servies igitur primo viuenti in
eternum ; & cogita in futuro seculo ac si moreris cras : &
idoneum est q; facias res civiles ex anima vniuersali : & the
saurizabis in ea particularem . & intellige in hoc sicut idone
um est scilicet ex signo magno .

Scias etiam q; chimia est scientia que non est vera : nisi
aratio & seminatio : & propter hoc erit amabilior oculis ru
is . & ipsis perfcies & videbis gubernationem tuam : & exal
tabis potestatem tuam cum auxilio diuino .

Sed quoniam in lapidibus sunt proprietates memoza
de : ideo recordabor virtutum secretarum eorum in quibus
inuenies utilitatem : & experimentum restatur super hoc .

Lapis bazar est nomen Persæ & gubernatio inpedimen
ti , quia stringit ventum . & est duorum colorum scilicet cro
cei sicut cera : & viridis sicut oliua . & inuentio sua est in ter
ris zic : & ferunt q; reperitur in felle basilisci . & preparant ip
sum caliditate . propter hoc est tenuis tactu . proprietas ip
sus est iuuamentum contra venena omnium vegetabilium
& mineralium : & ex mox animalium minutorum & punctu
ra . & cum bibitum fuerit ex eo pondus granorum . xij . mor
tem vitat : & venenum extrahit per sudorem . Et qui porta

merit ipsum ligatum in anulo honorabitur ab omnibus hominibus: et ab omni aspicente. Et si pulucrizeatur et spargatur super locum mortis animalis venenosus. abstrahit venenum. et si purrexerit locus ipsum liberabit. et si puluerizetur ex eo pondus isti granorum ordei et liquefiat. et protegetur in ore basilisci interficit eum. et si suspenderis ipsum in collo pueri: qui non est passus malum: caducum aut aliquod accidentis: liberabit eum ab omni accidente.

Lapis margarite: et ipse est alias cur in Arabicō est triplē generis: rubeus: croceus: arenosus. quilibet istorum ligatus in anulo: et suspensus collo intratis ciuitatem in qua est infirmitas tam non liberat eum ab infirmitate illa. margarita rubea in anulo ligata portantis cor fortificat et euz redit honorabilem in conspectu hominum. Et qui sculperit hoc in eo formā lonis: et fortuna leonis et solis et solem in ipso et scientias elongauerit ab eo honorabitur multum. et peruenit ad res suas cito. et cito perficit voluntatem suam. et non fridet in lecto somnia timorosa.

Samrad est lapis: cuius proprietas est honorare portantem ipsum in anulo. sedat dolorem stomachi cum suspenditur: et a fortiori si tangat ipsum. et iuvat ad lepram quando teritur et bibitur. qui ligauerit eū in anulo et suspenditur antequam veniat dolor ventris liberatur ab eo.

Alchahat est lapis mollis ethiops splendens: et eius tactus est frigidus: et portans ipsius non superabitur ab igne neque cōburetur. et prodest ex omni egritudine calida augmentantem: accipiens. n. ipsum reperit frigiditatem mulgam: et prospicitur ab eo sic q. non potest auertere oculum ab eo. si quis sicut portaverit ipsum in loco evidenti exaltabitur in oculis hominum: et honorabunt ipsum. et non potest homo preliari cum habente ipsum in manu: sed miratur cum aspicit ipsum. p. quod operaberis in eo sicut facis in se. crebro quod notificavi tibi.

Amatistes est piram in arabico et est lapis quo magni reges honorantur et thesaurizant ipsum in thesauris suis. et

proprieras eius magna est & non est homo posse occidere
occipentem ipsum, & et nunc non est visus in manu homi
occisi, & cu[m] puluerizetur & potetur ex eo, liberat a morte
scorpionum & animalium minutissimam puncturam & serpen-
tum occidentium.

O Alexander hoc sufficit tibi et lapidibus & si intelliges
in eo & aspicias: Deus per misericordias suas faciet te pro-
perari in eo quod petijisti ex me.

De vegetabilibus.

O Alexander tu plene nouisti ex precedentibus tractati-
bus vbi tractau[eris] tibi de naturalibus & secretis creature: op-
gradus & disp[onit]o plantarum est post gradum & dispositionem
mineralium sicut essentiam: & q[uod] recipit propriam formam
sicut suam originem & naturam a superioribus naturis. s. vici-
centem & dominantes in eo. Et vincens in plantis est aqua
natura: & in mineralibus lapidibus vincens est natura ter-
rea. recipit ergo natura planetarum de natura aquarum ex-
tensionem: sicut idem recipit aqua per motum & impulsio-
nem ventorum in suo loco: & sicut aqua est diversarum fi-
gurarum: quia in ea multe sunt figure. sic accedit & in plan-
tis omnes figure reperiuntur in plantis. cum itaque vincens
in plantis sit aqua & non extenditur nisi per diffusionem: &
cum operator dissolutio[n]is aquarum sit perpetuus incel-
lant operans in suo coelo videlicet mercurius. quoniam
enunciatur verum est q[uod] unus quisque planetarum regit &
disponit quod conuenit & assimilantur sue nature: verbigr[ua].
Saturnus tenet terram: Mercurius aquam: Juppiter
terem: Sol ignem: & non reperitur hec conuenientia in pla-
netarum corporibus: sed in operationibus: quas semper ha-
bent continua & perpetuas per virtutem superiorum eni-
uersalem: que est super omnes virtutes istarum operatio-
rum, & hic non est locus ad demonstrandum de his arduis.

Sed ideo feci mentionem qz necessarium & nimis utile est
tibi propter sequentem tractaturum: in quo determinabimus
de speciebus & individuis quozundam vegetabilium planta-
rum. Cognitio ergo proprietatum istarum rerum spectat
ad philosophos: cognitio vero operationum naturalium re-
rum spectat ad medicos. Et volo tuam prudentiam non la-
tere: q omne carens lumine de numero vegetabilium: a sa-
turno regitur: & ei attribuitur. & omne vegetabile quod est
flozidum & luminosum a Mercurio regit & ipsi tribuitur.
& quicquid vegetabilium est flozidum non ferens fructum
marti attribuitur: & per ipsum regitur. Omne vero vegeta-
bile flozidum & fructuosum soli attribuitur & per ipsum re-
gitur. Deinde compone & coniunge has divisiones & dicas
omne vegetabile ferens fructum non florescens sicut est ar-
boz palmæ attribuitur saturno & soli. & omne floridum non
ferens fructum creatur a mercurio et marte. Item quedam
vegetabilia sunt per ramos quedam per semina: et quedam
sine semine nascentur. et sine plantatione: patet ergo luce
clariss ex predictis: q quilibet sp̄s vegetabilium haberet
dispositionem propriam: qua complexionatur et imitatur
virtutem virtutis planetæ: & assimilatur ei vel attribuitur: & ha-
bet aliam proprietatem qua assimilatur et attribuitur vir-
tuti duorum planetarum vel plurium: s̄m q p̄t suscipere.
et iuuat vnam quanqz proprietatem id quod ei attribuitur.
s illa virtus naturalis q disponit illam sp̄em sicut in colo-
re odore et sapore et figura: et anima naturalis colligit om-
nes istas proprietates et virtutes naturales: quoniam con-
currunt ab ipsa et imitantur per eam: & facit ea durare p-
tantum tempus: quantum diffiniunt et designant ex sua vir-
tute. quia non est actus sine motu: neqz operatio sine termi-
no et sic inuenies quandam sp̄em vegetabilium noctivam: et
quandam sanctorum: & quedam species generat letitiam: &
quedam gaudium: quedam facit amorem: quedam odiu:
quedam ferentibus ipsam tribuit reverentiam et honorem:
quedam abiectionem tribuit et contemptum: et quedam vi-
dere

Dere facit falsa somnia: quedam verissimas visiones: quedam generat probitatem et fortitudinem: quedam pigrimam et debilitatem: quedam sanas corpora a venenis mortiferis quedam corruptunt corpora et ferunt mortem: et ego facio tibi mentionem de his omnibus speciebus cum argumentis et probationibus manifestis.

Adnotatio.

A planetis ne dum plantas, sed etiam lapides, quinime mo animalia ipsa regi, mira siq; virtutes accipere, Proclus inter alios, pluribus declarat inter reliqua autem narrat quo sfdam ferre gallum timeri a leone, quamplurimi et quasi coli, cuius rei causam a materia sensuue assignare non possumus, sed solum ab ordinis superni contemplatione. Quoniam uidelicet presentia solaris uirtutis, conuenit gallo magis q; leoni, quod exinde apparet, quia gallus quasi quibusdam hymnis applaudit surgentis soli, et quasi aduocat quando ex Antipodum medio cœlo ad nos deflectitur, et quandoq; nonnulli solares Angeli apparuerunt formis huiusmodi praediti, atq; cum ipse in se sine forma essent, nobis tamen, qui formati sumus, ecurrere formati. Non nonquam etiam dæmones uisi sunt solares leonina fronte, quibus cum gallus obijceretur, repente disparuerunt. Multa etiam a Michaelo de Enulo in sua medicinali summa, que apud nos uetustissima seruatur, hanc ad rem spettantia recensentur, inter cetera autem illud habetur. Quod talpa datur soli a quo habet acute uideret quod uidetur incredibile esse, Ego uero experientia uidi et calculorum consideratione cognoui, q; oculos habet minimos undiq; pilis cooperitos, ut a terra non ledas

No:

K

ter, quam perserat semper, et nisi deinceps insiceret non
videtur propriis pilorum multitudinem, quod jequis diligē-
ter inquisierit, inueniet nixum esse.

De nouem speciebus vegetabilium mirabiles uirtutes habentibus.

Illa quidem species vegetabilium que generat reueren-
tiam et honorem: est quedam arbor habens folia conuoluta
folium eius est rotundum; et fructus similiter: virge ipsius
arboris sunt humide; et odoꝝ suauissimus. Qui ergo euellit
ipsam in suo nomine: et portat secum: pro certo abi acquirit
ponorum et reuerentiam.

Est alia arbor q̄ surgit in longitudinem: enīus brachia:
h̄is folia longa: humida: habentia in se lineas albas: qui q̄
dem portauerit de substantia ipsius arboris erahabitur.

Est alia arbor h̄is folia sua ingentia: et cuius palmites
extenduntur supra terram: cuius odor bonus. Qui istam se
cum portauerit erit legit: probus: et audax: cum isto non
est bonum lucrari vel huius: vel pugnare: quoniam suus
aduersarius semper succumbet coram eo: et ipse in suis ope-
rationibus triumphabit.

Et de speciebus arborum quedam est que habet cuspi-
des et plantam: habet folia oblonga: et amittit sua folia an-
teq̄ faciat flores: et habet tres flores oblongos rubeos sua-
via odoris, qui ipsos flores comedit: accedit ei gaudiuꝝ atq̄
risus. Qui vero euellit eam cum fratre et filio: et surgit flo-
rem cogitando de aliqua persona foeminea: facit eam suc-
cedere in eius amore.

Et alia herba q̄ vocatur androſion: que nascitur in ter-
ra afflīcta: et est complera h̄is folia flecca: et parua nimis: et
semina nimis parua: rotunda: et intrinsecus alba. Si ergo
tu sumptaria, vij. grana de seminibus in nomine galicium

perfons & fructis ex hinc nomine eius in omni luciferi vel ex herbaria & radicibus eorum tangunt ipsam: si tederis ei bibes rellia. vii. grana aut comedere: permanebit timor tuus in corde suo: & semper obedies domini toto tempore vita sua.

Et de speciebus plantarum est quedam planta: que generat langorem eius cuius plantatur: cuius palmites extenduntur per unum brachium: cuius flores sunt albi prece dentes folia: non ferentes fructum: propriae eius est maratis & mercuris: eius natura est ignea & serea: qui portat hac herbam secum nunc illo tempore erit sine langore bonec reicit eam.

Est etiam de genere plantarum quedam species sanatoria: cuius semina seminantur: cuius rami sunt quadrati: cuius folia sunt rotunda: cuius flores sunt coelestis coloris: cuius semina sunt rubra: cuius odor suavis hinc bonum effectum: qui biberis ex ea vel odo rauoris eius odoze: sanabitur de cataro: vel melancholia: & de sollicitudine: timore: & freno: & de multis alijs infirmitatibus.

Est etiam alia planta que dicitur fertilidion: cuius proprietas est generare podium: & concriptum.

Et alia planta que dicitur natans: alias natanson: & hec est validissima ad amorem & reuelentiam acquirendam.

O Alexander perfeci tibi quod promisi: & solui plena solutione. Esto ergo semper virtuosus: & deus gloriatus te dirigat: tegat: & custodiat: cuius bonitatem omnis percipit creatura.

De iustitia, & eius commendatione.

Justitia est conditio laudabilis de proprietatibus altissimi gloriosi simplicis: unde etiam regnum debet esse eius: quem deus elegit & constituit super seruos suos: cui comienda sunt negotia & regimina subditorum: qui debet speculeri & defendere possessiones suas: & viuendas & sanguinem

liberalium: et omnia opera eorum: sicut deus eorum: ergo
in hoc assimilans est deo: et ideo oportet regem assimilari
et imitari altissimum in omnibus operibus suis: deus vero
est sapiens arcis sciens: et eius preconia gloriosa: et homines
eius sunt in ipsis: et magnitudo domini eius maior est: et su-
per commendationem. Ergo sapientia est contrarium iniusti-
tiae: et eius oppositum est iusticia. In iustitia extiterunt co-
lli: et constituti sunt super terram. In iusticia etiam misericordia
sunt prophete sanctissimi iusticia est et forma intellectus:
qua creaturam deus gloriatus: et perdurit creatura sua ad ip-
sum: et per iusticiam edificata est terra et constituti sunt re-
ges: et obediunt et domesticantur subditi terribiles: et appro-
pinquant rectum: et salvantur animae: et liberantur ab omni
vino: et erga rege suos ab omni corruptione. Et propter hoc di-
cerunt Indi: iusticia regum utilior est subditis: quam fertiles
tempozis: et adhuc direxunt: dominator iustus melior est
quam fortissima pluvia serotina. Et fuit inuentum scriptum in
vno lapide lingua chaldea: quod rex et intellectus sunt fratres
alter altero indigentes: nec sufficit unus sine reliquo: et omnis res
in universo creatur a iusticia. et ipsa est causa intellectus: quod
ponit in esse eius essentiam et operationem: et ipse est actus
eius: et ipse est rectus iudex. Ergo essentia iusticie et radix
eius est intellectus: et ipse est operans et deducens eam: ad-
huc ipse est eius: potentia et operatio: et ipse est eius interior
et ipse speculatio scientie: ipse iudex operans et recipiens id
quod pertinet ei actu in eo quod recipit: et est iusticia. Ap-
paret ergo quod iusticia est duplex manifesta: et occulta: mani-
festa quod manifestatur ex actu operante super conditioni-
bus est recta iusticia ponderata et mensurata per ipsum in-
tellectum: et iudicium et ita constitutus nominem. Occulta vero
est fides seu credulitas iudicis operantis opera sua: et certi-
tudo ac confirmatio suorum dictorum. Ergo apparet ut
predicimus: quod rex assimilatur iusticia simplici gloriose et
utili. Et propter hoc conuenit: ut sit firmus in omnibus
operibus suis propriis et communibus. Cum ergo declinat:

propria vel cōmuni iusticia non est iusticia dei et voluntatis
altruissimi eius in his. et quod credat totaliter in hoc quod per eius
fidem consequitur legem quod est perfectio dominij et quod
apparebit ex operibus suis complectetur corda subditorum
et prout apparetur opera sua sentient opera subditorum
de ipso. et iudicabunt subditi de ipso: proprietas et cōmu-
nis sunt in diversis gradibus: et transgressiones iusticie in
eis differunt: et iusticia est nomen relatum ad aliquid di-
ctum: et correctio iniurie: et rectitudo scatere: et forma mes-
surandi est nomen collectuum spectans ad curialitatem: et mos
largitatis et ad operatus largitatis et bontatis: iusticia autem
diuiditur in duas partes. est enim iusticia que pertinet ad
iudicium apud iudices: et est iusticia pertinens ad hominem
in iudicicio sui ipsius in his que inter se sunt et creatore
suum. ergo statue in his que sunt inter te et populum. s. cō-
mensurationes moxum: et sedes regnum. Et ego exemplis
sificabo tibi formam laudabilem: sapientiam physicam val-
de caram: que demonstrabit tibi quicquid est in hominibus
vniuersaliter: que complectitur regimen subditorum: et de-
monstrat gradus eorum: et qualitates: et radices eius: quod
oportet habere de iusticia in quolibet gradu: diuiditur enim
in duas circulares spheras: et quilibet divisione unus est gra-
dus. incipe ergo a quavis divisione: et dabitur tibi id quo-
mihil est precciosus: vs circulus firmamentum: quo sunt odiū
nationes sive regimina vniuersa in superioribus et inferioribus.
et ad conseruantiam huius mundi visum est mihi ta-
lmodo debere incipere in mundo: et hec est utilitas huius
ludi et hec est figura eius.

Mundus est ortus seu viridarium: eius materia seu
species est iudicium. Iudicium est dominator vallatus lege.
Ler est regimen quo rex regit. Rex est pastor qui defendi-
tur a proceribus: proceres sunt stipendiarii sustentari pecunia.
Pecunia vero est fortuna que colligatur a subditis:
subditi autem serui: quos subiicit iusticia. Iusticia vero est
quod perse intenditur: in qua est solus subditorum.

De exitu rerum in esse & ordine.

Scies quod illud primum quod formans altissimus glori-
sus est substantia simplex spiritalis in fine perfectionis &
complementi & bonitatis: in qua est forma omnium rerum:
& nominatur intelligentia: & deinde de illa substantia erunt
alia substantia minor in gradu suo que vocatur anima car-
nis & sensus: progressa est ex illa anima alia substantia que vo-
catur hyle ante commensurationem que attenditur in longi-
tudine latitudine & profunditate: in qua factum est corpus
simplex. Corpus ante figuram nobilissimam que superas-
sumus figuram est anterior comparative & antiquior: & re-
manit in loco uno spirarum & planetarum id quod prius
fuit ex eo: & quod fuit simplicior primo. Prior ergo sphaera
circundans usque ad terminum sphaerae lunae.

De motu & situ cœlorum.

Et nouem sunt coeli unum infra aliud infra se inuidem
prior ergo & superior sphaerarum: est sphaera circundans deum
ipsum sphaera siderum. Secunda postea iam sphaera est So-
turni: & sic usque ad sphaeram lunæ: infra quam est sphaera ele-
mentorum quartuor: que sunt ignis: aer: aqua: & terra. Er-
go terra est medium omnium elementorum & est depresso
substantia inter corpora & spissiora substantia rationabiliter:
& post quod ordinari fuerunt iste sphaere quedam in quibus
dam in se ipsis: sicut dictum est: iuxta sapientiam & dispo-
sitionem simplicis gloriosissimi. in dispositione mirabili &
pulchritudine ordinatissima: & motu sunt sphaere circulari-
ter in suis partibus & planetis super elementa quartuor: &
vicissitudinatur super ea dies & noctes: etas & hyems: etus &
frigus. Commitita etiam sunt quedam cum quibusdam &
contemporatum est rarum cum denso: & ponderosum cum
eo quod est leue: & calidum cum frigido: & humidum cum

scio. & hinc composita: sunt ex die longitudine temporum
vniuersis species compositionum corporum: que sunt origi-
nae: vel semina: sive numeri: & vegetabilis & animalia. & hinc
ergo originalia composita qui: quid congelatur in viscera-
bus terre: & in profundis marium: & inconcavitatebus mon-
tium: & fumaribus inclusa: & ex vaporibus ascendentibus
& ex humiditatibus congelatis: & in concavitatibus ca-
uernarum: in quibus aer terreus magis dominatur. sicut
aurum: argentum: & ferrum: plumbum: staneum: & lapi-
des margarite: corallus: tutia: vitriolus: alumini. & his simi-
lia que videntur & cognoscuntur. animal vero est omne ge-
nus quod moritur & sentit & transit de loco ad locum per se-
ipsum & seruit in eo dominatur magis. vegetabilis vero
compositio nobilior est minerali. animal vero nobilius est
in compositione q̄ sit vegetabile. homo vero nobilior
est in comparatione animalium vniuersorum & igneitas ma-
gis in eo dominatur. Et conuenient in cius compositiones
omnia & vniuersae res: que reperiuntur in viuentibus & sim-
plicibus & compositis. quoniam homo est ex corpore denso
& commensurato: & anima simplici spirituali substantia.

Te ergo oportet si tu es sciens super scientias & verita-
tem entium eristēs: q̄ tu incipias in prima a cognitione
tuę animę: que propinquior est tibi ceteris alijs. demum
post hanc habere scientiam aliarum rerum.

De ortu animæ.

Scias ergo q̄ anima vniuersalis est vis spiritualis orta
ex intelligentia: voluntate diuina: & habet duas vires cur-
rentes in corporibus: sicut lumen solis in partibus aeri:
una quarum viri est signum: secunda vero operans: quā
illustrauit gloriosus Deus. vix. virtutibus: que sunt vis at-
tractiva: retentiva: digestiva: expulsive: nutritiva: informa-
tiva: & vegetativa: operatio ergo humana vis vegetativa in co-

positione corporis humani est in receptione spermatis in
vulva: et in eius dispositione durat per viij. menses. et postquam
perfectus hoc tempus: quod mensuratum est ab aliissimo
glorioso et sublimi: tunc transmutat ipsum alia anima sensi
vibus de ipso loco usque ad egressionem: suam et habitaculum:
et acquirit aliud regimen usque ad complementum quattuor
annorum: deinde reddit ipsum virtuti rationali: que immu-
nat naturam sensibilium: et tunc acquirit aliud regimen usque
ad complementum. viij. annorum: et tunc additur vis intelle-
ctiva denunciatrix figurarum: similitudinum et interpreta-
tionum sensibilium: et acquirit aliud regimen usque ad com-
plementum. 30. annorum: tunc aduentus vis iuris etiatis seu
philosophica: que speculator formas intellectuales: et tunc
acquirit aliud regimen usque ad complementum annorum
40. Et tunc accidit ei virtus regia et voluntaria: et habet
tunc aliud regimen usque ad complementum. Ix. annorum: et
tunc venit virtus legalis planitia originalium: et acquirit
ende aliud regimen usque ad finem vite. Si ergo anima per-
fecta et completa est ante separationem eius a corpore: recipi-
tur a virtute anime universalis: et sublimatur per ipsam
et ducitur usque ad supernam perfectionem: et tunc acquiri-
tur aliud regimen donec veniat ad circulum seu firmamen-
tum intelligentie cui bene complacuit. Si vero nondum per-
fecta fuerit anima: dilabitur usque ad abyssum infernum:
Deinde recipit ad regimen ex capite sine spe placandi.

De formatione hominis.

Quando ergo creauit Deus altissimus hominem: et fecit
eum nobilissimum animalium ei precepit: et prohibuit: puni-
vit: et remuneravit eum: et constituit corpus suum ciuitates
quandam: et eius intellectum regere in ipsa: collocavit eum
in nobilio loco ipsius hominis: et superiori; qui est caput.
Constituit etiam huiuslog. v. regentes ipsum: et presentantes
ei que.

Et quecumque sunt sibi necessaria: et ea quibus iudicatur: et cui
sufficiunt eum emittis: et communis ab omni quod est ab
nocibile: et non habet existentiam nec perfectionem nisi per
ipos: et constituit cuiuslibet istorum. v. baulorum seu sensuum
iudicium proprium: quo differt et separatur ab alijs compa-
gibus: et modum proprium quo ei communicat aliquis alio
zum: et generatur et convenientia et collectione iudiciorum
essentia et perfectio suorum operum: ergo quinque iudiciorum
sunt quinque sensus: qui sunt in oculo: in aure: in naso: in lin-
guis: et in manu.

De uisu.

Sensata ergo oculi: sunt visibilia: que sunt. ex. species: vi
delicet lux: et tenebra: color: et corpus: figura: et fixus: remo-
tio: et propinquitas: motus: et quietes.

De auditu.

Sensata vero auris seu auditus sunt soni: et eorum due
sunt species: animalis: et non animalis: sonus animalis est du-
plex: rationalis: et irrationalis. rationalis vero pertinens
est ad naturam humanam et loquaciam: irrationalis vero so-
nus sicut mugitus bouis: hinnitus equi: et garitus auium: et
his similia. sonus vero non animalis ut fragoz arborum:
colliso lapidum: et his similia. quibus non inest vita: sicut
sonitrum: tympanum: et fistula. Scias ergo qd quelibet
vox est in ordine suo rniuerso quando mouetur aer deferens
ipsam: et mouetur cum ea ipsa spiritualitas nobilis: ita ut
non misceatur pars in parte: donec perueniat usq; ad ulti-
mum apud sensum auditus: tunc defertur per ipsum ad vit-
giem imaginativam.

De gustu.

L

**Sensatum lingua: si per viam gustus et saporis: sunt
bonae species: dulcedo: amaritudo: salredo: vinceruositate:
acerositas: insipiditas: pungitudo: sanguinifera: et acutitas.**

Adnotatio.

Pontici saporis species in uulgatis codicibus non recens-
sebatur, nos autem apposuimus eam, tum neutissimi codi-
cis fidem sequuti, tum quia secus ab auctore octo recenze-
rentur, cum tamē nouem esse dicat. Sed obiectet quis, si no-
uem hic esse affirmat, quomodo in libro de sensu et sen-
sili septem esse dixit? An quia obesum, quem hic uniuersi-
sum appellat, cum dulci coordinavit, insipidum uero (si cū
illorum nullo apnexus est) uelut saporis priuationem quā-
dam omisit. Pro hoc negotio Plinium uidere in. i. 5. decem
saporum genera proferentem, et Conciliatorem diffen-
tiam. i. 4. 5. nonnulla de saporam distinctionibus declarā-
tem, haud inutile puto.

De tactu.

**Et sensus qui est in manu est vis tactuua seu palpativa:
et cursus eius est in calido et frigido: aspero: et teni: et humi-
do: et siccor: et est vis contenta inter duas pelles: quarum una
est in superficie corporis: et alia in eo quod spectat ad carnē.**

**Quomodo sensorum species deferantur ad ima-
ginariam et cogitatiuam.**

**Quando ergo acquisitus est quilibet istorum sensuum:
quos deus contulit huic regi: oriuntur ex radice cerebri pel-**

po-
sui
tur
ost
non
sene

les subtilem lenea sicut teles araneorum: et sunt quasi velame
e coquina huic regi: cum ergo presentatur id quod habet
quilibet sensus: et peruenit illud usq; illas pelles que sunt in
ipsa substantia cerebri: congregantur tunc vestigia sensato-
rum omnium apud virtutem imaginatiuam: que represe-
nat ea virtuti cogitatui: que est in medio cerebri: ut specule
tur ea: et colligat: ac studeat in eis figuris et exemplis: ut
cognoscatur in eis nocua et iuativa: et ut operetur iuxta men-
suram: que prouenit ei ex ipsis.

Sensus quinq;

Constitutio ergo et existentia corporis existit in his quinq;
sensibus prenominitis. perfectio ergo cuilibet et ei est in qui-
que rebus: planetis ergo super quos circulariter mouen-
tur spherae sunt quinq;: et genera animalium sunt quinq;
scilicet homo: volatile: aquatile: gressibile: et quod serpit su-
per ventrem: et quinq; sunt sine quibus non proficit aliqua
planta: que nascitur ex terra nisi concurrant et conueniant
in ea: et sunt: stipes: rami: folia: fructus: et radices. Et qui-
que sunt toni musicales: et quinq; non essent non perficer-
tur cantus consonanter. et quinq; sunt dies nobilissimi de
universis diebus anni: in ultima parte maij.

De consiliarijs.

Sint ergo baiuli tui quinq;: et consiliarii quinq; in com-
positione operum tuorum: et quilibet sit per se separatus: quod
tunc utilitas est tuis operibus. Reservua ergo tuum fecre-
num: et ne incipias eis dicere quod habes in corde tuo: et ne
ostendes alicui eorum electionem consilii aperit quod es: et
non innuas eis: quod velis mendicare consilium: quis ibi con-
sentit te. Tempesta in anima tua eorum voluntates: siue

facit cerebrum ex eis habens que protenunt ei de sensibus
et declina eorum consilij: in eo quod conterriatur voluntati tuae, et propter hoc dicit Hermes quando fuit interrogatus. Quare iudicium eius qui dat consilium melius est iudicio querentis consilium? Respondit: quia iudicium querentis consilium erpoliatum est a voluntate: et hoc est verbum verum. Quando igitur congregabis eos pro aliquo consilio dando in tua presentia: non comisearis aliud consilium eis. Audias ergo in quo conueniunt. Si ergo festinanter respondeant et concordanter et cito: tunc resiste eis in hoc, et ostende eis contrarium, ut prolongetur eorum cogitationis retardetur ad ultimum in consilio cogitatio. Quando ergo percepieris veritatem et rectitudinem consilii in verbis eorum: vel in verbis aliorum eorum: fac eos quiescere: et non manifestes eis vel offendas in quo voluntas tua quis escat: donec egrediatur in actum: et eriperientiam. et considera subtiliter et diligentius: quis magis ducit ad rectitudinem consilii: et iuxta mensuram amoris quem habet erga te: et de fiduciam in prosperitate tui regimini. Recipe ergo consilium, et caue ne preponas eorum alterum alteri: et equa eos in donis et gradibus in omnibus operibus suis. Quid enim est magis causa destructionis operum regni in prolixitate dierum et temporum: quod exhibere maiorem honorificenter quam quibusdam baulorum super quosdam? Et non est inconveniens sibi: si salubre est: consilium iuuentur. Et ego dico: quod iudicium imitetur corpus. Quando ergo debilitatur corpus: debilitatur iudicium.

De genesi consideranda.

Et consideranda est genesis in quibusdam: quia generatum sepe disponitur secundum naturas planetarum: qui sunt in regimine sue generationis. Et si forte contingat: quod genitores geniti voceant ipsum aliquam artem: natura superio-

H

go

ti
ne
lig
fi
de
ue

rum retrahet eum multo iens ad artem sibi conuenientem.
Nam simile huic accidit quibusdam hominibus: qui conve-
nerunt in quandam villam: et hospitati fuerunt apud quem-
dam teztorem: cui natus est filius illa nocte: cuius genesis
hospites accepissent: et ordinauerunt eius planetos: fuit er-
go genesis in Ucnore et in Marte in gradu suo existente ge-
minis cum libra. Sydera vero contraria et pessima nondum
erant orta: ostendit ergo genesis: quod puer futurus erat fa-
piens: curialis: velocis manus: boni consilij: diligendus et
regibus. Occultaerunt ergo hoc clementes a patre: et cœvit
ergo natus in prosperitate. et tradiderunt hunc genitores:
ac nini sunt ut disceret aliquam artem de operibus suis.
Sed ex toro nihil potuit er eis adiscere. Clerberantes autem
ipsum et flagellantes grauiissime er posuerunt ipsum volun-
tati sue. inclinavit ergo se iuvenis ad homines possidentes
disciplinam: acquisivit scientiam: curius sciuit et tempore
supercelestium: et mores ac regimina regum. Et ecce fa-
ctus est baulus regis. Contrarium huic accidit et mitebis
libus operibus et dispositionibus planetorum et naturis co-
rum: id quod evenit in duobus natis regis Indi facta com-
paratione ad genesis. Sed occultum fuit regi. Quando er-
go crevit unus puerorum creditit rer informare cum scien-
tia: misit ergo eum per Indianam et per alias provincias ho-
norificescit decti filium tanti regis. Sed nihil profuit di-
ligentia patris: quia non potuit inclinare naturam suam ne
si ad fabrile artificium propter quod turbatus est rer val-
de. Conuocauit ergo sapientes sui regni: qui regnisti con-
uenierunt oes in hoc: quod natura pueri ducet ipsi. Factus er-
go ita: et multo iens accidit huic simile: sicut satis est cognitum.

Homo paruæ staturæ non est contemnendum: qua-
nq; à Rege probi et sapientis consi-
lum est faciendum.

Moli ergo contemnere parvam naturam in hominibus
et quos videris diligere scientiam et abundare in via sapien-
tiae: et morum: et declinare ac vitare semitam vitorum: tales
dilige et habeas iurta te. et tunc precipue quando videris ip-
sum exercitatum animuz suum in his virtutibus: talis enim
consuevit esse bone eloquentie: mōrigeratus: curialis: hisso-
rias sciens eorum qui nos p̄cesserunt de gentibus. Non
p̄ponas autem faciendum: neque postponas absq; eius cō-
siliorum: diligere eius societatem: qz talis diligat veritatem: et qd
debet regum maiestatem consulit: et remouet contrarium:
firmitus est in animo: cōstans in corde: fidelis: rectus in ope-
re: et bonus subditis: scias ergo hoc. tale. n. consilium Iesu:
car baiulos: et ordinat regimen regis: nec facias aliquid p̄g-
potere p̄ponendo postponenda: et postponendo p̄ponen-
da: nec penitus ages sine consilio philosophorum. philoso-
phi enim dixerunt q consilium est oculus futurorum.

Quomodo à baiulis consilium est petendum:

Et in libris Persarum legitur: q quidam rex eorum:
quaesuit consilium a suis baiulis super quodam facto secre-
to valde: qd reuelatum fuerat cuidam regine dilecte ab eo.
Respondit ergo enas eorum, non oportet q rex querat a
nobis aliquid consilium super aliquo facto vel secreto: sed
separatum queat a quolibet secretum suum: qz in secretis
suis talia reuelantur vni: que non coram pluribus dicuntur:
periclio ergo et dico: q non oportet hoc fieri in omnibus
operibus: immo conuenit q fiat hoc cum discretione. Con-
venit etiam q vocentur ad presentiam restraint in prosperi-
tatis suis in ligando et soluendo sicut prediximus. Quo-
dam quidam antiquorum philosophorum dicit q regis sa-
pientia argumentabitur per consilium bawlorum: sicut au-
gumentatur eborum per receptionem fluminum et aquarum: et
multa poterit acquirere per prudentiam et consilium: que

non poterit habere per potentiam bellorum. Et in libro cuiusdam medorum mandatum est filio suo: si necessariis est tibi habere consilium; quoniam unus es in hominibus. Consule ergo illum qui poterit liberare a potentia: et noli parcere inimico: sed quantuncumque poteris in ipso tuam viceriorum manifesta; et in quolibet tempore caue tibi a potentia inimici.

Adnotatio.

Nimis inhumane precipere uidetur, dum inimicis, de quibus habita est uictoria, parcendum non esse iubet. Tuttius itaque Christicola illud amplectatur, quod ab operis principio Autor expromebat. Alexandro dicens, quod nos sit esse crudelis ad parcendū his, de quibus uictoriā habuit.

De proprio consilio, quod baiulus non est in Regis loco constituendus: De numero baiulorū,
Et de ternario, Et septenario.

Nec abundantiam sensus tui ponas in tuis credulitatibus: nec altitudo tui status in temeris ipso impediatur: quin semper agreses tuo consilio consilium alienum: quoniam si placet et est uile: est amplectendum: et tuum semper remaneat apud te. Si vero discrepat a tuo arbitrio: tunc est tuum considerare: est iuuentum et uile super eo quod tu considerasti: amplectere ipsum: et si est in uile: abstine ab eodem.

Solicite et diligenter moneo et do tibi optimum consilium: nunc constitutas baiulum in regimine loco tui. Quoniam eius consilium potest destruere et corrumpere regnum tuū subditos: et proceres tuos: et incedere proprijs militibus: et cogitare declinationem tuam. et multa alia que longum esset enarrare. Si vel o non occurrit tibi quinque baiuli qui

placeant sicut predicimus: sunt saltes treis & non minus: quo
nam maximum bonum prouenit ex hoc scilicet ex tribus:
quia nisi tertium esset: nihil penitus nosceretur. Primum
ergo super quo sunt omnes res est trinitas: & per quinari-
um mediantur: per. vii. perficiuntur. qd septem sunt coeli: &
vii. sunt planetæ & circuitus lunæ septenarius: & septes sunt
dies portionis huc medicinæ: & dies periodi sunt septem: &
multa alia que spectant ad septenarium numerum: quo-
rum enumeratio esset longa.

Adnotaciones treis.

Prima. Numeris quandam polientiam inesse, & sus-
perius quaternarium, & hic ternarium & septenarium, ac
etiam inferius quaternarium extolens innuere uidetur.
An uero hanc sit virtus quedam aetiuam ipsius numeri spe-
tiem inse quens, An uero potius sit specifica perfectio qua-
numeri spem excedit (quam etiam Autores
obseruant, non uelut aliquid effitentem, sed ad hoc, ut ins-
ter numerum & rem numeratam proportio sit, perfectio-
ri siquidem numero perfectiores res numerari congruum
est) questio est non parua. Mirandulanus etenim Princ-
eps in sua apollégia aetiuam virtutem esse contendit.

At Sueßianus in ultima Dilucidarij, & Petrus Ingarsias
Vstellensis Episcopus in suis magistralibus determina-
tionibus Pici opinionem demoliri conantur, à quibus Ziz-
mara in sua tabula. haud quaquam discedere uidetur.

Secunda. Trinitatem esse primum super quo sunt omni-
nes res non immerito Autor assieuerauit, Trinitatis etenim
maxima perfectio ex multis coiliigi posset. Parcarum si-
quidem numerus ternarius est, treis sunt terræ partes prin-
cipales, Ratiocinatio tribus terminis constituit, triplex
propos.

propositionum materia, tetraplex etiam ratiocinationum figura atq; mixtio, ternarius insuper numerus in seipsum multiplicatus, Beatus inum numerum compleat, animales rum genera tria, una est & terminata & interminata dimensio, trinitatem uatum Præcipius Mero mirum in modum extollere uidetur cum ait.

Ternatibi hæc primus triplici diuersa colore

Litta circundo, terq; hæc altaria circum

Effigiem duco. Et item

Nette tribus nodis, ternis Amarylli colores.

Vnde non immixtio Pythagorici (Arif etiam t. xte) omnia tribus determinari affirmant, qua & ratio suadet: hic etiam numerus finem, medium, & principium amplexatur, Sed quid in his immixtari opertet? Deus Opt. Max. cuius omnia plena, ne dum unus in effinia, sed etiam unus in persona (ut est) ab ecclesia canitur.

Tertia. Et si superius nouem coelos esse dixerit, hic uero septem affirmet, non tam ob hoc aliqua est contradicatio, ibi nempe de omni loquitur caelo etiam elementari (nos num. n. quod supra cœlum est, Aristotel tempore erat ignotum) hic aut, solum de his, qui proprio motu ex occidente ad orientem ciuntur, sermonem habet.

Experientia circa baiulos.

Et vnum er quibus temptare poteris baiulum sumus est: & ostendas ei te indigere pecunia. Si ei co. indecisus ad distributionem eorum que sunt in thesauro tu. & ostendat hoc esse ex parte s. Siles q. nullum caput, u. & eme illuc. Et si inducas is ad roquerum pecuniam, subduorum

erit corruptio regiminis: et odient te ultra modum. Si vero exponat tibi: quod habet: et dicat: hoc est quod ex gratia et dilectione vestro acquisiuit: offerens ipsum tibi. Iste est mei ito commendandus: et omni laude dignus: ut pote eligens et volens confusionem sur operis pro tua gloria. Temporabis et bauulos tuos in donis et munerebus faciendis: quem ergo illorum videris conari et intendere: et super his ultra modum: nullum bonum speras in eo: et ille bauulus qui amherat pecunias acquirendae et thesauris obseruandis: non confidas in eo quod seruirum est propter aurum: et dimittit pecuniam curare cum sensibus hominum. Et ipse est profunditas sine fundo: et non est in eo terminus sive finis: quod quanto magis crescit pecunia: et escut intentio acquirendi et sollicitudo: et hoc in bauulo est causa corruptionis regie multis de causis: quod forte amor pecunie et ardor inducer eum ad tuam mortem: vel illum qui haec intendit. ideo convenienter esset quod tuus bauulus non elongaretur a tua presentia: sed precipias ei: quod non habeat tractarum vel frequentiam cum aliquo regum et regibus: et non leger eius epistolam: nec mittat eis noua: et cum tu perceperis talia: muta eos sine mora. quoniam animi veloces sunt: et de facili declinant ad promissiones: et consilias voluntates: et utilior est bauulus est: qui magis diligenter tuam et obedientiam: qui magis inducit subditos ad teum amorem: et qui tibi exponit res suas et personam ad placitum: et quod habet has virtutes et mores quos enumerabo.

In primis qui habet perfectionem membrorum: que convenienter operibus quibus preget: et propter que eligitur.

Secundo quod habeat bohitarem apprehensionis: et velocitatem ad intelligendum id quod dicitur.

Tertio quod sit donec membra eius quod apprehendit et audit: sua quod nihil tradat obliuioni.

Quarto quod sit considerans et percipiens: sicut predicto quando: ingeritur difficultas.

Quinto quod sit curialis: affabilis: dulcis: lingue: et ita quod lingua concordeat cordi: et respondeat cogitationi: sit enim ex-

pedite eloquentie.

Serto q sit penetrabilis intellectus in omni scientia: e precipue in arte arithmetica: que est ars certissima: et verissima demonstrativa: que attrahitur a natura.

Septimo q sit vera in verbis: et diligens veritatem: et fugiens mendacium: bone compositionis in moribus: bone complectionis: suam: mansuetus: et tractabilis.

Octavo q sit sine nota crapule et ebrietatis in cibo et potu: et sine nota coitus: declinans ludos et delectationes.

Nono q sit magnanimus in proposito: diligens honestatiam.

Decimo q surum et argentum et cetera accidentalia huius mundi sunt contemptibilia apud ipsum et non sit eius propositum neque intentio nisi in his: que conueniunt dignitati et regimini. Et q diligat proximum et remorum.

Undecimo q diligat et amplexatur iustos: atq inficiam: odio habens iniuriam et offensam: reddens vinculum qd suum est. subueniens oppressis: et his qui iniuriam patiuntur. remouens penitus omnem iniusticiam: nullam penitus faciens differentiam in personis et gradibus: quos deus creavit equales.

Duodecimo q sit fortis et perseverantis propositi in his: que videbuntur sibi agenda: audax sine timore et pusilla humitate.

Tertiodecimo q sciat omnes eritis expensi cum: et non lateat ipsum aliqua utilitas: que ad ipsum regnum spectat: et no cōquerat d ipso subditum aliquo modo quae imoneat nisi in castibus premissis: in quibus poterit publice et iudicasse.

Decimoquarto q non sit verbosus: vel emittens multum quia temperantia multum placet hominibus: exhibens se curialiter hominibus: et benigne pertractens.

Decimoquinto q no sit de numero videntium vino: curia sua sit patens hominibus aduenientibus: et q sit intendens ad explorandum et inquirendum noua de omnibus: confortans subditos: corrigens opera eorum: et consolando: eos.

In aduersitatibus: deferens: quandoq; & tollerans coquus
simplicitates.

Quod homo sit minor mundus.

Scias itaq; o Alexander q; non creavit Deus creaturas
sapientiores hominem: non colligit in aliquo animali: quod
in eo collegit: & non est reperire in aliquo animalium consue-
tudinem vel morem: quem non inuenias in homine. est au-
tem homo sudar ut leo: timidus ut lepus: largus ut gal-
lus: auarus ut canis: durus & austerus ut corvus: pius ut
turcor: malitiosus ut lepra: priuatus & domesticus ut co-
lumbus: versipellis & dolosus ut vulpes: similes & mitis ut
agnus: velox & agilis ut capreolus: similis cervi in colore
& quibusdam alijs dispositiōibus: humilis ut pardus: piger
ut esus: preciosus & caesus ut elephas: vallis & stolidus ut
vinus: rebellis ut prauus rex: obediens & humilis ut pauo
garulus ut struio: vtilis ut apis: dissolutus & vagatundus
ut caper: indomitus ut taurus: recalcitrans et mulius: mu-
lius et pescis: rationabilis ut engelus: turritotus et por-
cus: malitiosus ut bubo: vtilis et eanus: noctinus et mus: &
enim saliter non reperitur animal: cu vegetabile: seu origi-
nale: seu numerale: nec celum: seu planetas: nec signum: nee
aliquid ens ex omnibus cibis habens alijs quod proprie-
tatem id reveratur in homine: & propter hoc vocatus est mi-
nor mundus.

Adnotatio.

Hominem minorem mundum appella, hac dere uide, si
lubet, decimum septimum octauum Phsic. & Averr. 57.
eiusdem: Ioannem Gandauensem in libro de motibus ani-
malium questione. 9. & Robertum Lyncon. hanc rem
dicato tractatulo declarantem.

Non esse fidendum his qui tuā legem nō credunt.

Et nunquam spes in homine qui non credit legē tuā.
Et caue ne accidat tibi quod accidit duobus hominibus
qui dicuntur associati fuisse in itinere: quorum unus ei et
magus orientalis: reliquias vero iudeus. Magus equitabat
mulae quam nutrita erat ad pratum suum: que portabat
vniuersa necessaria quibus viveret viator et indigeret. Iudeus
vero incedebat pedes: non habens cibum ut que alia necesse
faria: dum igitur fabula enetur in via: ait magus iudeo:
que est lex tua et fides tua: Respondit iudeus. Credo q̄ in
cello est unus Deus: quem adoro et spero ab eo bonum om̄ne
meum: et remunerationem: et illis qui conuenient mecum
in lege mea: et fides mea et credulitas mea h̄c est: q̄ qui di-
scrapat mecum in fide mea et lege: licet mihi tollere
suum sanguinem: et pecuniam suam: et occidere suos viu-
cet ero genitores et parentes: insuper maledictio est mihi:
si seruo ei fidem: vel iuuio ipsum: vel si fa. io tecum miser-
icordiam: vel parco ei. Consequenter inquit mago demōs
serui tibi legem meam et fidem meam. redde ergo me cor-
tum de lege et fide tua: Lui te pondit magus: fides et credulitas
mea et lex h̄c sunt. in primis volo bonū tibi met ipsū
et filii generis mei: nolo alium creare. Et malum: neq̄
sequentibus legem meam: nec disperans in eadem me-
cum: et credo et spero in et misericordiam te videnti cuius-
beit vivent: et nulla iniuria placet mihi: et videtur etiam nullus
iquid mali accidat alicui viventium: quod id malum me co-
ingat me contubescit: affecto prosperitatem: et famam etenim ut
columbarē: felicitatem accidere omnibus hominibus vniuersa-
liter. Tunc dicit ei iudeus. quid si iniuria et offensa fiat tibi
Lui magus. Icio q̄ in celo est Deus iustus: bonus: sapiens:
cui nihil est occultum: nihil secretum: nihil penitus celatum
de his que latent in suis creaturis: qui remunerat bonos
iusta suas bonitates: malos vero et transgressores iusta sus-
ceptransgressiones. Lui iudeus: quare non scrucas legem tuā

am: et quid non confirmas operibus fidem tuam? **M**agus
inquit quomodo fieri hoc? **C**ui iudeus: ecce ego sum de fili-
is generis tui: et tu vides ambulantem me peditem: fatiga-
tum: et famelicum: et tu es eques saturatus: et quietus. **C**ui
magus veritas est: et descendens de mula aperuit mantica
suam: et cibauit et portauit eum: deinde f. cit ipsum equitare
mulam: postquam iudeus firmavit se bene equitando: ini-
xit calcaria festinando relinquens magum. tunc cepit ma-
gus vociferare: et dicere erpecta me: quod fessus sum. iudeus
dicebat: non ne indicaui tibi legem meam: et eius condicio-
nem. Et ego volo similiter consermare eam: tunc magis fe-
stinabat mulam. Et magus sequens vestigia eius inquit.
O iudee noli me derelinquere in deserto: ne forte interficiar
a leonibus: aut moriar mala fame: aut dolorosa siti: age er-
go misericorditer tecum: sicut egī tecum.
Iudeus vero non respiciebat se retro: nec intendebat di-
cte suis: ne cessauit donec latuit visum eius. Quando vero
magus desperatus fuit de cursu: recordatus est perfectio-
nis legis sue: et fidei sue et eius quod direrat iudeo. videlicet quod
in coelo est iustus iudex: cui nihil est occultum: nihil secre-
tum in creaturis suis latet: dirigen ergo caput in coelum
inquit: deus meus tu nosci: quod credidi in te: et in tua lege: et
in tuis mandatis sanctificavi te: sicut precepisti. confirmo
ergo apud iudeum laudem meam in te. His dicens non mul-
tum inuerat magus: et ecce inuenit iudeum prostratum: et
electus de mula: fracta tibia: et ieso collo: mula vero stabat
et opposito: que videns magum cognovit dominum suum:
et accessit ad ipsum propter nutrituram suam: equitans ergo
ipsam: et relinquens iudeum in doloribus mortis recedebat.
Iudeus vero clamabat charissime frater per deum tuum:
habeas misericordiam de me: contractus sum et morior: et
indigo pictare: miscerere: et serua legem tuam: que tibi con-
culit victoriam qua superasti me. Tunc cepit magus ipsum
ineulpate dicens: tu male peccasti in me: et dereliquisti me
hinc misericordia. cui iudeus: noli me reprehendere de te.

pacterita: quis ostendi tibi q̄ hec est lex mea: & fides mea in
qua nutritus sum inueni parentes meos & senes & antiquos
perseuerantes in hac lege. tunc misertus est eius magus: &
postulauit post se ipsum: donec peruenit ad locum destinatum.
& ipsum tradidit genti sue: qui post dies aliquorū expirauit.
Audiens ergo rex illius ciuitatis opera illius magi fecit eis
vocari: & constituit eum batulum suum: propter pia opera
sua: & bonitatem legis sue laudem dans Deo.

Liber de scribis.

Oportet te eligere ad scribendum secreta tua opera vi-
ros prudentes: que sunt fortius signum: & validius argumentum
ad ostendendum quantitatem tui intellectus. & subtili-
tatem tue cognitionis: quoniam significatio seu interpreta-
tio sermonis est spiritus eius: & dictiones sunt corpus: scri-
ptura vero sermonis uestimentum. Sicut ego oportet te es-
se virum substantialem: pulchrum aspectus & ornatus: ira
debet q̄ tu eligas de scribis seu scriptoribus: qui habeat
hanc perfectionem in eloquentia ornata: & in coordinatione
subtili. Et sicut ipse interpretatur tuam voluntatem: & con-
stituitur super tuis secretis & occulis: ita oī oīet q̄ sit ho-
ne fidei: fidelis cognitionis in tua voluntate: & in cunctis
operibus tuis: & intendat tuo commodo & honoris: sicut
opozet: quia si non est talis: corruptetur. & oportet q̄ sit
cautus: & præcauens in operibus suis: ne quis ingrediatur: &
respiciat secreta scripta tua: & condecet q̄ tu remuneris o-
pera suā: iurta scrupulū tibi exhibitū: & iurta terminū
im̄ ostium tue voluntatis: ut sit sollicitus in tuo regimine:
pone ergo ipsam in gradu remunerationis tue: q̄ eius pro-
prietas tua est: & eius corruptio. u. est.

De nuncys.

Scias ergo q̄ nuncius sive missus demonstrat sapientiam
miseritatis: et oculus in his que non videt: et eius auditus in his non audit: et eius lingua in eius absentia: opozet
ergo eligere dignorem de his qui sunt in tua presentia: sa-
pientem: honorabilem: considerantem: fidelem: dechnantes
seu fugientem omnem turpitudinem seu culpm: si inue-
nias eum talēm: voca eum: et confer cum eo de his que ne-
scit tuum velle: et tunc percipies si est in eo quod queritur:
Quia forte est ultra noctem: et eius intentio in alio est: et si nō
est in hac determinatione: sit adminus secretarius fidelis
missus nihil addens: et nihil communicens de his: in quibus
missas est: et q̄ sit custodiens mandatum tuum: et intendes
his que audiuntur: et respōsionem sibi factam: si ergo non inue-
nis ipsam talēm: sit fidelis deferens litteras tuas ei: acque
mictitur: et referens ac reportans respōsionem: et si aliquae
nunciorum tuorum perpendens sollicitum: et attentum pe-
cunie acquirende vel colligendē de locis ad que mictiuntur:
respue eum penitus: quia non inmitiunt tuo commido: nec
guttas nuncium tuum: qui diligit viam inebrians se: quia
Perses in aduentu nunciū instabant apud eum ut biberet vi-
num abundantem: qui si superflue bibebat: cognoscēbat q̄
bonum suum erat minus prudens. Cauē ne inicitas nun-
ciū tuum maiorem bolum: nec permittras cum elonga-
ri a conspectu tuo: quia hęc est destrucțio regni tui. Quali-
tates autem nunciorum laudes et vituperia eorum nunciaui
tibi: et orationes eorundem: et qualiter cognoscuntur in-
fidelitate: et bona nide. Quando ergo nuncius non inveniatur
talis: sed anhelat domis et retributionibus: et prodit te in his
que inveneta sunt ei: et invenitus fuerit diminutus in regno
quo: non impone tibi mensuram poenę sibi infligenas.

De subditis domus proprie.

Iam ratiq̄ subditi sunt secundis tomus tecꝫ et thesau-
rus.

Tuus tuus: quibus confirmatur regnum tuum. equipara ergo subditos tuos viridario: in quo sunt diversa genera arborum fructiferarum: et non habeas ipsos sicut gramina nascentia: que reddunt absinthium et tribulos: et nihil germinant fructuosum. sed ut arbores que habent in se multos palmites et ramos et truncoS erectos: qui dant semen et fructum utile ad multiplicationem sui generis: quando bene reguntur et coluntur: iuria ergo parvitatei cui thesauri est durabilitas: et defensio cui regni: et tuae potentie. oportet ligitur et bene regantur: et intendas eorum necessitatibus: et que remoureas ab eisdem iniurias: et que nunquam te redeat super intenacere eorum conditionibus: et inquire de his quibus indigent: habecant ergo unum solum praepositum constitutum a te: qui non intendat ad destructionem arborum: sed ad conseruationem: et que sit bene dispositus: morigeratus: longanimis: sapiens: patiens. Quod si non est talis: coada subditorum rebellabunt eius regimini: et corrumperunt per ipsum cogitationes: que erant pure.

De dispensatoribus.

Noli multiplicare dispensatores in expensis tuis faciens: quia propter hoc ingreditur corruptio super te: quia qui liber eorum intendit superare comparem suum in corruptione sui operis: et conabitur offendere se fidelem et etilem tibi in depressionibus tuorum subditorum: hoc faciet quilibet banulorum: ut in officio ad quod fuerit deputatus diuinus perseueret: et multi tales sunt qui unum dicunt: et ali ad faciunt: et multos corruptunt: ut eos manutencant et defendant.

De ordine et multitudine bella orum.

Proceres sunt additio & multiplicatio regni : per ipsos
honoratur curia : & ordinatur regnum in gradibus suis: op-
tima ergo ordinatio est in eorum gradibus & dispositionibus:
ut non lateat te propinquai conditio & remoti de numero ip-
sorum. & hęc est necessaria ordinatio. & prepositura in nume-
ro: qui dicitur & refertur ad numerum sub numero. dico er-
go ordinationem quadruplicem necessariam esse: quoniam
quilibet locus in terra est quadruplex: in eius differentia:
scilicet retro & ante: dextrum & sinistrum: & sic sunt species
mundi simpliciter quatuor: oriens: occidens: meridies: &
septētrio. Sit ergo cuiuslibet preceptori quarta pars regni in
eius regimine: & si eis plures sint. r. quoniam. r. quartuor
sunt perfecta. quoniam in quaternario est unum duo tres &
quatuor. Si ergo hec colligis: faciunt. r. denarius numer-
sus est perfectio eorum que cōplectuntur quaternarium &
circundabunt in numeris. Sequuntur ergo quemlibet per-
ceptorem. r. vicarij: & sequuntur quemlibet vicarium du-
ctores. r. & quemlibet ductorem. r. decani: & sequuntur quę-
libet decanus. r. homines. oēs ergo homines sunt in
milia pugnatorum. Quando ergo indiges seruitio. r.
milium virorum pr̄cipies conuocari ad expeditionem fa-
ciendam preceptorem unum: sequentur ergo ipsum. r. vica-
rij & venient cum quilibet vicario. r. ductores: & cum quo-
libet ductore. r. decani: qui sunt mille. & venient cum decano
quilibet. r. homines pugnatores. facient ergo in summa. r.
milia pugnatorum. si indiges mille pr̄cipies vii vicariorū:
& venient cum eo decem ductores: cum quilibet ductore. r.
decani & cum quilibet decano. r. pugnatores. Sunt ergo in
summa hi mille bellatoris. & si indiges centus bellatoribus:
pr̄cipies vii ductorum cum quo venient. r. decani. & cum
quilibet decano decem pugnatores: qui omnia faciunt. c. &
si indiges. r. bellatoribus pr̄cipias vii decano & venient cu-
eo decem bellatores. In hoc ergo parceret tibi in virtuali-
bus: & alleuiaberis: & consequeris quod desideras de propo-
sitione tua. & diminuerit labor tuus in proceribus: quoniam

quilibet eorum reget deces inferiores se in suo gradu. et si
alleviabitur opus in eis. et preceptor tuus sit immediate cal-
lidus disponens. et necessarium est proceribus habere scri-
bam sapientem; sagacem; fidelem; considerantem; approbata-
tum in militia; ne valeant proceres corrupti pecunia; in-
quiras etiam diligenter cogitationes eorum; et quando per-
cipies aliquid rale; remoue eum; et collige eos ostendens
eis q; in remotione sua prouidisti eis. oportet ergo te esse
pertracabilem; curialem; non contemptorem quorundam
propter alios.

Adnotatio.

Quaternarij laudes miras apud Marsilium Ficinum et
argumento Cratylī Platonis inuenies, eam uero quam au-
tor ex professo hoc in loco assignat, etiam apud Ammos-
nium in Cathegorijs legere licet dicentem, Diuisiō nem
rerum in decem nobis traditurus, harum prius consumptio-
nem in quatuor exponit ab unitate enim incipiens numer-
rus, si ad quatuor usq; componatur, decem conficit, unum,
Duo, tria, quatuor, & decem fiunt.

De cornu.

Oportet etiam tecum habere istud instrumentum quod
fecit Themistius ad opus exercitus et ad nocendum: et est
instrumentum terrible: quod dividitur modis multis: ga-
forte te oportebit visitare totam proximam tuam; et regni
tuum; et congregare subditos; et proceres tuos; et bellatores
in eadem die: vel citius vel alio modo prout indiger exerci-
eus magnus et numerosus; huius instrumenti sonus au-
ditur per miliaria sexaginta.

De bello.

Noli frequentare bella: et erponere te et animam tuam
ipsas: frequenta tamen consilium maiorum: qui sunt in cu-
ria tua: et non occuperis in his: in quibus occupantur ricti
et vituperati ex aggressoribus bellorum. Non temptabis ne
quod frequentabis prelia in persona propria: et teneas maio-
res circa te: et non occuperis circa ea quibus detinentur pre-
sumptuosi: et audaces et congressoribus, quia certissimum
est quod nunquam conuenit rex cum rege: quin alter eorum
machinatus sit in destructione alterius: et hoc inuentum est
in natura. Scias quod inuidia est ex corpore et anima consur-
gens: et perueniens ex duobus oppositis repugnatibus. Est
igitur species eorumdem: spes et fiducia rictorium ex quolibet
etriusque: quorum corpus est coniunctio triusque partis.
Quando igitur non incidit spes rictorium de se ipsis: moriun-
tur et cessant prelia: et perdurat prelium quodammodo perdurat
perseuerantia in se superandi partem quamlibet utriusque.
Sic ergo conatus tuus: et intentio tota inducibiliter et per-
severantia tui: et in stabilitate: et in suffientatione illorum: qui
sunt tui generis. noli vilipendere personas eorum quasi si
contemptor. sed collige verba eorum: promicens eis dona-
ria et honores: et solue eis promissa. Scias ergo quod non oportet
te incedere in exercitum nisi armatum tua lorica ut si sia
bito inueniaris ab inimico querente te. sit tota sollicitudo
tua: et prudenter tua: et munitione tui ipsius: in armis: et custo-
dibus: et exploratoribus. Et necessaria est vigilancia in quo-
libet tempore diei et noctis: et noli castramentari: nisi in loco
vicino monti: vel coniuncto: vel iuxta aquas: et defer victu-
alia multa tecum. licet non indiges eadem: et multiplica
machinas discurrentes et voces horribiles. quoniam hec
sunt fortitudo: et virtus eorum: qui tecum sunt: et durabili-
tas eorum propositum: et timor ac diminutio inimicorum. et
utere in tuis proceribus diversis generibus armorum. Qui
dam enim cum misilibus et sagittis: quidam in acie: et in tur-
ba: alii vero deputati ad discutendum: et quando veneris
scies ad preliandum: mice cum eis formam speciosissimam

¶ turres ligneas quibus sunt armati sagittarii milcentes
milia ardentes. et si videris eos trepidos vel deficientes:
conforta corda ipsorum et inducas ad pescuerantiam usque
ad finem. Item ordinaciones tuas sicut premissas. et se
quetur. Constitue ergo ad dextram genus percutientium et
aggredientium. ad sinistram vero genus lanceatorum: et in
corde sue in medio genus mittentium facies ardentes: et ja
centium seu sagittantium: et sonantium voces horribiles:
facientium morus diuersos. et sit semper supereminens lo
cus ubi cum aduersariis preliaris: ipsa vero quando perc
ipient hoc stabunt. et cum instantia conabuntur. Laue caus
tunc proditionem: et tunc precipue cum uideris tuos vacil
lantes. et in illam partem quam videris vacillantem in ad
uersariis: versus illam diliges aciem atque bellum: et cum
omnibus his frequenta perseuerantia: quia hec est in origi
nibus victorie: unde dicitur q[uod] non peruenit victoria de ali
quis: nisi prius vincantur puillanimitate cordium in so
lipsis: et per ingressioris affectus super eos: insuper multipli
ca insidias et constitue insidiatores in sonis terrribilitus: qui
sunt de numero superantum et vincentium: et est quedam
cautela perducens ad propositum et r[ati]onem et fundamenta
priorum: et habeas loca determinata parata in aliquo loco
corum exercitus ad succurrentum in pentibus: et alijs ne
cessariis ad conservandum proceres tuos: multiplica etiag
animalia portantia munitiones et castra pugnantia: ut ele
phantes quia valde sunt terribiles: et animalia velocissima
et poteremendatissima: in quibus est spes fuge in necessitate
et quasi castrum. Si vero debes impugnare incastellatos ve
tere instrumentis prouidentibus lapides ut poterem machinis
et multiplica ea iuxta modum instantis necessitatis. Addo
etiam in instrumentis penetrabilibus et iacentibus sagittast
et pila venenata. Et si superuenire poteris ad fontem. vnde
inimici tui hauriunt aquas potabiles: infunde in illis locis
diuersa renena corrupta: et inimici effodiens sepulturam.
Obserua in omnibus perseuerantias: que est valde commenda

debilis: et est res faciens ad propositum: et nunquam seque-
ris fugientem: et noli festinare in tuis operibus ultra mo-
dum. Et si possibile est tibi: sicut inuersa tua opera perdi-
tiones inimicis: et circunventiones. obserua ergo hoc: et ita
facias quod bellum sit ultimum opus tuum. quia progenies
Indorum: et gens Indic: sunt homines proditores et circon-
uentores: et non est in eis hoc opprobrium. Perses vero sive
Turchi seu Parti sunt homines animosi valde: et presum-
ptionis magna pugna ergo cum qualibet gente ex his quo-
modo conuenit. Et opus tuum maximum non facias esse
magnum: et non preuenias postponendo. et sicut opera tua in
manifesto et occulto iurta modum premissum. et iurta qua-
litates seu dispositiones scientie astrozum: sicut docui in
precedentibus.

Quando ergo volueris consequi firmatatem propositi ex
dispositione super celestium. constitue ascendentem seu or-
ientem in leone et prepara lunam et dominatorem eius: que
sit in bono loco ex ascendenre: et statue dominum ascenden-
tis in dominibus Martis. et non omittas visionem Martis
sive triplicite. et considera tunc omnium operationem cu-
ius naturam uis habere ex planetis et dominibus. Ordina e-
tiam ipsos planetas et signa que sunt in natura eadem. quia
hoc est caput operis. Quando ergo volueris iter acciperet
ordina ascendentem ad iter: et ciuitates et locum in quem in-
tendis. Et domum ad opus quod intendis: et inferius terre
circa hoc. Et caue ne luna sit pessima. scilicet eclipsata et malu-
la seu turbata: et ne sit directe sub radice solis aut in sexto:
aut in duodecimo gradu: aut retrograda. Si ergo erit vi-
ctoriarum ascendentem seu prosperitas: demonstrabit bonum
et prosperum eventum. et tunc maxime si Mercurius in me-
dio celi erit: demonstrabit complementum operis et perfe-
ctionem: et quando erit in septimo gradu: demonstrabit pos-
sibilitatem operis: et leticiam: et prosperitatem eventus: et per-
fectionem propositi. Et caue ne luna fuerit in ingressu itine-
ria in quadratura solis aut in suo opposito si uero inueni-

vis orientem aut ascendentem in suo opposto: aut in quadratura solis: reuertitur velociter illesus: et perficietur opus tuum. Et si uis aggredi bellum: ordina domum Lunę medium celi: et Mercurium respicientem ipsam benigno cultu fac Mercurium in quarto gradu: et reparat lunam: quia in itineribus faciendis eniuersis maius est signum.

Physiognomia.

Et inter ceteras res est illa: quam te non ignorare oportet: scilicet cognitione quam anima cognoscit: et inuestigat per signum nobile. cum fuerit abstracta a desiderijs et concupiscentijs: et cum fuerit liberata a nocib; et hec debes cognoscere cogitatu. Cum fuerit itaqz anima dominans: et superans corpus et ei preponderans: et virtus flaminea eritens in corde non deserit ipsam: et virtutem animalem cruentates in cerebro: tunc sublimatur et augmentatur et declaratur intellectus secundum mensuram: unde si quis querat causam prophetarum: qui probati sunt fuisse purissimi. intellectus et verae visionis cum miraculis iuuatiis per ceteris. predictis prouenit: accedit etiam hoc ex constellatione gentes eorum imitantis hanc virtutem generatiuam: sit ut te oportet querere signa et vestigia. cum pulchritudine nature scilicet scientiam physiognomie: que est scientia magna et per longitudinem dierum usi sunt antiqui hac scientia: et gloriae sunt in inquisitione pulchritudinis naturae in hac scientia: cuius perfectio attribuitur de numero antiquorum philosophorum Philemoni summo docto: et magistro physiognomie et reuera inuestigabat et hominis compositione qualitates et naturam anime eius. Et occurrit in ipso historia pulchra et erranea unde eam intellige. Discipuli sapientis Hippocratis medici formam eius in Pergameno depinxerunt: et eam Philemoni posuererunt dicentes considera hanc figuraz: et indica nobis qualitates et comple-

Pliones eius. Qui resperit compositiones et complexiones figurarum: et comparauit partes ad partes. et ait. Iste homo luxuriosus est: deceptor amans coitum. ob quam rem voluerunt cum interficere dicentes. O stulte hec est figura dignioris et melioris hominis qui sit in toto mundo. Philemon autem pacificauit eos et correrit dicens: hec est figura sapientis Hippocratis: et quod nos queriustis de mea scienza: hoc ostendi. et quid sentio secundum ipsam. Quando ergo peruererunt ad Hippocratem dixerunt et quid feceratis et quid respondit Philemon et iudicium eius: quibus dicitur Hippocrates certe uerum dixit Philemon nec pretermisit unam literam. Ueruntamen ex quo prospexit et considerat hec turpia esse et repugnanda: et constitui animam meam regem super ipsa: et retraxi eam ab eis: et triumphauit super appetitum anime meae. hec est itaque laus et sapientia ex operibus Hippocratis: quia philosophia nihil aliud est: quam abundantia et uictoria concupisibilium. Constituo ergo tibi ex hac scientia physiognomie regulas: et constitutiones abbreviatae: et sufficietes: que dabunt tibi magnum premium et nobilitate tue nature et puritate tue scientiam.

Adnotationes quatuor.

Prima. Physiognomie quod nam sit subiectum, ad quam philosophiae parte reducatur, quo notificandi uta. ut non modo quanto a Chiromantia discrepet. Achellinus, Alexander, in questione de subiecto Physiognomie et Chiromantiae declarare conatur. Hanc tamen facultatem sicut et praefectiones alias omnes Ioannes Franciscus Picus ex intento euerso tentat.

Seconda. Copula (Et) ex vetustissimis exemplaribus restituta, hunc physiognomie tractatum partalem uoluminis partem, et non per se integrum libellum ostendit.

Tertia.

Tertia. Quam Autor de Hippocrate & Philemone his
storiam refert, ex hoc eodē loco ad uerbum ferē Magnus
Albertus in primo de animalibus trattatu secundo recen-
set. Consimile aut̄ Cicero tum i libro de fato, tum in quin-
to Tusculanorum Zopyro de Socratis imagine iudicant
accidisse narrat. Quod etiam Aphrodisienis Alexander
in quarto capite libri de fato confirmat, dicens, Sancē cum
diceret Zopyrus physiognomon absurdā quædam de Sos-
cruē Philosopho, & plurimum ab eius instituto in vita
semota, & super his à Socratis auditoribus derideretur,
dixit Socrates, non esse mentitum Zopyrum, eram n. na-
turæ ratione huiusmodi, nisi ex philosophiæ studio melio-
rem naturam fuissim adeptus.

Quarta. Dum philosophiam nil aliud q̄ abstinentiam
& uitioriam concupisibiliū esse dicit, eam philosophiæ
definitionē innuere uidetur, quam Diuinus Plato in Phæ-
done assignauit inquiens, q̄ Philosophia est metitatio mor-
tis, hanc n. iuxta eum sensum, quem definitio à nostro Aus-
tore assignata præsetert, ne dum exponunt Græci Auto-
res, ut Ammonius, David, Psellos, Blemmida, & Pachis
merius, dum sex philosophiæ definitiones ex intento inter-
pretantur, Sed etiam ex nostris multò luculentius q̄; Græ-
ci omnes Aurelius Macrobius in primo expositionum,
quas in Ciceronianum Scipionis somnum dederi, iquit.

De colore.

Scias ergo q̄ matris est embioni sicut olla serendo in
coquendo: albedo ergo: & uidus color: & flavor eius nimi-
bus: est signum d. minute dec. c. ionis. Si ergo accidit hec
diminutio: in creatura: diminuerit similiter: in natura, sive

ergo ab homine liuido & flano: quoniam deditus est ad vi-
gia & luxuriam.

De aspectu.

Lum videris hominem frequentantem in te visum: & cu-
tespicias eum terretur & ex hoc erubescit: & maxime si inui-
tus suspirat: & lacrime apparent in oculis eius: hic diligit &
etumet te. Si vero contrarium fuerit: cui inuidus: & con-
sennet te.

De infortunato: & diminuto.

Laue & precae ab homine infortunato & diminuto in ali-
quo membro sicut cauendum est ab inimico.

De aequalitate.

Aequior vero & temperatior creatura: cui conuenit me-
diocritas statutus & nigredo oculorum: & capillorum: & ro-
tunditas cultus: albedo vero commixta rubet: & fascus
color temperatus cum integritate corporis & rectitudine
stature: & mediocritate capitis in paruitate: & magnitudine:
in raritate verborum (nisi cum necesse fuerit) mediocri-
tas in sonoritate vocis & sublimitate: quando etiam natura
declinat ad nigredinem: & crocitatem: tunc optima est tem-
perantia: & creatio hec placeat tibi: hanc habeas tecum. &
ego interpretor quidem per modum separationis: tu autem
ipsum temptabis in rectitudine intellectus.

De capillis.

Capilli autem plani & suaves significant mansuetudinem & ha-
frigiditez cerebri: multitudine vero capillorum super utroq[ue] scilicet
humero significat stulticiam & fatuitatem: multos etiam signi-
ficabere pilos in ventre: & pectore declarat horribilitatem: & ergo
singularitatem nature: & diminutionem apprehensionis: & a-
temorem iniuriarum. Rutilus color capillorum significat iugis ma-
cientiam: & multam iram: & iniurias: & niger capillus innu-
it rectitudinem: & amorem iusticie: mediocris vero inter-
dos duos colores: est homo diligens pacem.

De oculis.

Qui vero haber oculos magnos inuidus est: & inuerectus

Nodus: piger: inobediens: et precipue si sunt lividi. cuius vero
oculi sunt mediocres declinantes ad coelestem colorem vel
pigredinem: talis est penetrabilis intellectus et curialis et
fidelis.

No Qui vero habet oculos extensos cum extensione. vultus
est malitiosus et nequam. Qui vero habet oculos similes
oculis asini: sapiens est: et dure nature.

Cuius vero oculi mouentur velociter: et visus est acutus: talis homo est fraudulentus; latro: et infidels. Si vero
oculi sunt rubri: ille cuius sunt: est animosus: fortis: et
potens. Deteriores autem oculi sunt: qui habent maculas
albas: nigras: vel rubeas circumquaque. quia talis est ho-
mo deterior omnibus alijs: et magis reprobans.

De superciliosis.

Supercilium quod habet multos pilos significat inepti-
tudinem loquendi: et quando extenduntur supercilia ad te-
porum: habens talia est immundus. Cuius vero supercilia
recta sunt ei commensurata secundum longitudinem et bre-
vitem: et sunt magna: hic est facilis impressionis ad intel-
ligendum.

De naso.

Nasus cum fuerit subtilis: cius dominus est valde ita-
cundus: et qui haber longum nasum protensus ad os: est
audax et probus. Nasus vero stitus est impetuosus: et qui
habet foramina nasi: grauis compactionis vel duri: est ira-
cibilis. Et cum fuerit nasus latus in medio declinans ad
extremitatem: est verbosus et mendax. et natus ille est magis
equalis: qui est mediocriter longus: et eius latitudo est me-
diocriter ad extremitatem: et eius foramina non multum
magna.

De facie.

Facies plana carens tumortate significat litigiosum
discolum: iniuriosum et immundum. Qui vero habet faciem
mediocrem in genis: et tempozibus: vergentem ad pinguedi-
tatem: est verar: amans: intelligens: atque sapiens: sed timida.

O iij

bene dispositus: ac ingeniosus. Qui habet latum os: est bellicosus: et audax, et qui habet labia grossa est stultus; Carnis in facie: est minus sapiens: importunus: et inendar. Qui habet gracilem faciem: est circumspectus: superibus suis: subtilis intellectus: et qui habet faciem parvam declinante ad crocitatem: est pessimus: vitiosus: deceptor: et ebriosus. Qui habet oblongam faciem est iniuriosus.

De tempozibus.

Qui habet tempora inflata: et genas planas: est valde iracundus.

De auribus.

Qui habet aures magnas est valde fatuus: hoc excepto ipse erit bone retentionis: et memorie. et q habet aures rabi de paruas est stolidus latro: et luxuriosus.

De voce.

Et qui habet grossam vocem: et sonoram est bellicosus: et eloquens: cuius vero vox est mediocris in subtilitate: et grossa: est sapiens: prouidus: verax: et iustus. Qui vero est rex: gloria in verbis: et precipue si habet gracilem vocem: est impudicus: stolidus: importunus: et inendar. Si vero vox fuerit grossa: erit iracundus: precipitans: et male nature. Qui habet dulcem vocem: est inuidus: et suspiciosus. pulchritudo in etiam vocis indicat stoliditatem: in sapientiam: et magnanimitatem.

De motu manuum.

Qui vero mouetur frequenter: et loquitur motu manu: ne est in mundus: eloquens: deceptor. Qui vero est abstinenter a motu manuum: hic est perfectus intellectus: bone dispositio nionis: et sani consilij.

De collo.

Qui vero habet collum gracile et longum: est sonorus: omni solidus. Qui vero habet collum breve valde est calidus. su detractor: astutus: et dolosus. Qui vero habet collum grossum est stolidus: et comestor magnus.

De ventre.

Qui habet ventrem magnum est indiscretus: stolidus: et

10. Superbus: amans coitum: mediocritas vero ventris: et stri-
ctura pectoris: significat altitudinem intellectus: et boni co-
munitatis: latitudo vero pectoris et grossitas humerorum: et ter-
tius: significat probitatem: et audaciam cum rectitudine intel-
lectus: et sapientie: subtilitas vero tergi: significat hominem
discordantis naturae: mediocritas vero pectoris: et tergi et
qualitas signum est optimum et probatum: elevationes vero
humororum est signum asperitatis naturae: et infidelitatis.

v De brachis.

Quando vero protenduntur brachia in ratum et manus
perueniant ad genua: significat audaciam cum probitate: et
largitatem. Quando vero decurrentur signum est amentum
et discordiam: et ignorantis.

v De signis palmarum.

Palme vero longe cum digitis longis: significat dominum
et num suum bene dispositum ad multas artes: et precipue ad
mechanicas: et sapientem in operibus: signum etiam boni re-
gii minis: grossitas vero digitorum et breuias significat ins-
picientiam: et soliditatem.

v De signis pedum.

Pedes vero carnos et grossi significant fatuitatem: et a-
morem iniurie: pedes vero parvi et leues significant auda-
ciam: et fortitudinem. Subtilitas vero tibiarum. Significant igno-
ranciam: et earum grossitas significat audaciam et fortitude-
rem. Latitudo vero tibiarum et talorum significat fortitudi-
nem corporis. Multiudo vero carnis in genibus: significat
debilitatem virtutis et molitatem.

v De signis passuum.

Cuius vero passus sunt lati et tardi: prosperabitur in
omnibus factis suis. Et cui passus sunt breves est impetuosa-
sus: et suspiciosus: impotens in operibus et male voluptatus.

v De signis bonae naturae.

Ille homo est optime memor: et bene composta in na-
tura: qui habet carnes molles: humiditas: mediocres inter-
asperitatem et lenitatem: nec nimis longus nec nimis brevis.

albus: declinans ad rubedinem: mitis aspectus: capilli plani
mediocres: magnorum oculorum declinantur ad rotunditatem mediocris et mensuram capitis: cum magnitudine colli equalis: bene dispositus: cuius humeri parum declinantur: carens carnositate in cruribus et genibus clare vocis cum temperantia in subtilitate: et grossitate: longarum palmarum: longorum digitorum declinantur ad subtilitatem: modicrus et flexionis et derisionis: cuius aspectus est quasi comitatus letitiae et iocunditatis.

De regula generali in predictis signis.

Ceteruntamen non oportet te precipitare sententiam: et si dicium tuum in uno istorum signorum: sed collige testimonia vniuersorum signorum: et cum tibi dant diuersa signa et aduersa: declina semper ad meliorem et probabiliorum partem.

Adnotatio.

Hac in Physiognomia a capite usq; ad pedes Physiognomica signa Autor comprehendit, exceptis manu et lineaturis, quod inaduertenter contigisse minime de tantum philosopho spicandum est, ut Acathinus asseuerat, et praesertim cum in primo de historijs animalium lineamentorum chiromantiae meminerit dicens, uola incisuris uitae indicibus distinta est. Idem 35. problematum problemate decimo, quod est decima problematum problemata. 49. Physiognomia etenim ut in hoc trattatu declaratur Chiromantiam manuum lineamenta contemplari non comprehendit, sed ab ea est contradiuisa.

Explicit Physiognomia Aristotelis ad Alexandrum.

ALEXANDRI MAGNI AD
Aristotelem de mirabilibus Indiæ.

SE-M-P-E-R memor tui: etiam inter dubia bellerorum nostrorum pericula charissime preceptor. ac secundum matrem meam sororesq; meas acceptissime. quoniam te oeditum philosophie noueram: scribendum tibi: de regionibus Indiæ: ac de statu celi: innumerisq; serpentum & hominum ferrarumq; generibus existimauit: ut aliquid per nonarum rerum cognitionem studio & ingenio possit accedere. Quanquam in te consumata prudenter nullumq; aditorum expostulerat ratio doctrine que & re & tuo seculo ac futuris temporibus conueniat. tamen ut mea gesta cognosceres quem diligis. & ne quid iniuratum haberes: ea que in India vidi coaceruata per summos labores ac pericula Macedonum scribendum tibi putavi: sunt enim digna me morie singulis ac multis modis coaceruata quicquamodum insperi. Non credidisse quicquam esse tot prodigia nisi subiecta his oculis ipse prius cuncta ponderauisse. miranda est terra: quantum aut bonarum rerum parvus aut malorum contempsit existat & pariens publica sciarum ac fructuum metallorum atq; animalium. que si omnia licet in tueri homini vir subsecutura tot varietatibus rerum ipsa crediderunt nomina. Sed ego de his que primum cognoui eloquar daturus operam ne aut fabule aut turpi mendacio dignus efficiar. Etiam naturam animi mei cuius fuisis preceptor non ignoras. Solere me tanum eum ratis custodiere. & parcus omnia loqui q; gesta sint. Et tunc spero agno scis nihil me tangiam captantein lactantemq; gloriam militie nostre afferere: que utinam minus fuisset laboriosa nobis. ne tot rebus experientia necesse esset cognoscere. Ego gratias ago Macedonem inueniunt virtuti & invicto exercitu nostro: qui mea patientia perseverauerit ut segum re

Appellerer. Quo tibi meo titulo missio letari charissime preceptor non te dubitor: belingo & a mea tuaq; aberro pietate nisi tibi ut Olimpiade matri meq; sororibusq; meis de singulis regni mei commodis scribam: que tibi & illis communia arbitror. idq; nisi feceris paruum de nobis simpliciter iudicare videberis. Prioribus literis significaueram tibi de solis & lunis ecclipsi & de constantia syderum acrisq; inditiss: que non sine magna cura ordinata tibi misi & has nouas nunc multiplicaturas historiam omnia cartis comprehendabo. Quocunq; relegeris scio esse talia que cura Alexandri tui complectu decuerat. Adhuc tamen regem Persarum Darium apud Sangem amnem superatum: acceptamq; inductionem omnem eius regionem: esse ordinarios preparatoresq; nostros propositum orientis provincijs: multis opibus regalibus ditati in priori epistola significaueram tibi. Et nunc ne sim scribendi multiplex: priora facta iam pretegeo pre cognita.

Adhuc iulio deficiente in India Sasanacē peruenimus: ubi mira celeritate Poros rege deuicto positi ingentibus divitis regia gaza repleti sumus. Sed ut conoscas ea que mihi memorie digna esse videbantur quedam memini: & quia memorabile fuit quoniam est mihi visione describere de innumerabili exercitu eius. in quo sucre preter militum copias sedecim milia & octingentie quadrigae omnes falcate. caprisq; elephantis quadrigenitis qui super positas cum armatis insularibus turres gestauerunt. ipsam urbem regiam Poros domumq; serua iuasimus: in qua columnas aureas solidisq; ingenti grossitudine atq; altitudine triginta pedium cum suis capitalibus ad modum quadrigenetas quadraginta numerarunt auratosq; parietes laminarum digiti lumen grossitudine. Quos cum extinare velim a reliquis locis intercedo. rimeamq; solidam auro sarmentoq; aureo inter columnas pendente miratus sum. in qua folia aurea fuerunt racemis cristalini & ignitus erant interpositi distinguens simaragdis: talium quoq; cubilia que omnia mar-

garitis

garinis et unioribus et carbunculis ornata erant. forez eburneis mire candoris ebenina laquearia nitebant. et testudinibus cupressis quibus lauri in insigni loco et in balneariibus erat solidus: auree quoqz solidae cum crateribus aureis. Ita sue et innumerari thesauri forez domus et parietes ornabant et innumerabilia genera varijs coloribus aberrabant. Inter aureas plantas erant vnguibus rostrisqz et auratis rumpitauribus tegminibusqz que margaritas et unioes gerentia et qz etiam multa gemmea et crystallina ac electrina vase potaria et sertaria aliaqz multa aurea inuenimus et rara argentea. quibus in potentate redactis per sequutus Porus interiorum Indiam perspicere cupiens cum eniuerto caspia portas perueneraim exercitu, ubi cum ferulissimatus regionum admirarer felicitatem: quodam gaudio elatus digna noueram loca. quamqz predixerant nobis incole regionis eius ne in serpentem et rabidae cunctorum generis incederemus. que plurima in his vallibus et campis aliisqz ac montibus habitabant nemorum satrorumqz latebris occultata. Sed ego ut fugientem ex prelio Porum primum assequerer. antequam in deserto abiaret orbis terrarum somititudinem: competi diosa magisqz tutu inimera eligere malui. acceptis igitur Tercenatis quinquaginta ducibus qui brevitos inuenirunt noverint mense augusto per feruentes sole arenas et arenaria humoris loca perfectus sum: pollicitus his premia qui nos periti regionum dacebant per ignotai Indie loca: si me cum incolomi exercitu in battaglia perdurissent penitusqz ad abditos secesserent. Que gens folijs arborum decerpendo lanuginem et siluestri vellere vestes detexerunt. sed illi duces maiorem hosti quam fabi fauci rem accommodantes effacere solebant. pergebat ubi nos in cricitalilia serpentum et rabida ferrari um beluarumqz genera ignorare regionum inducerent.

Quod illos cogitasse ex ipsis patebat experimentis. Cum ego cernens ex parte mea id accidisse: qui exilia consilia spreueram amicorum pariter et caspiorum hominum qu

predicerant mihi ne ita vincere festinarem et mihi nullo-
lo interueniente adempta esset victoria imperavi militibus
omnibus ut armis induiti agmen sequerentur.

Quoniam propterca cum auri er rapina. Margaritarum
qz non parvam secum predam veherent timendum esset
ne occulere hostes sua ablaturi victoribus insidiarentur. et
sane miles ita erat locupletatus ut vir ferre auri pondus
possit. Accedebat quoqz armorum non parva gravitas;
que ego omnia aureis incluseram laminis ita ut totum ag-
men in eo veluti sidere ac fulgoe clarum radiantibus auro
insignibusqz sequebatur cum signis et verillis eratqz inter-
varietates spectaculum in conspicio talem exercitum.
quia ornato pariter ac viribus inter ceteras eminebat. Ego
certe i spiciens felicitatem meam insigni numero iuuen-
tis immenso resiciebat gaudio. Sed ut aliquid plerumqz
in secundis rebus fortuna obtrepit: accidit nobis siti labo-
rare. Quam cum iam uit sustineremus miles Reuerus in-
uentam in lapide corcauo aquam gales aurea mihi protu-
lit ipse sitiens animqz magis qz fug vite consulens. Quia
ego vocato exercitu polam effudi ne me bibente magis siti-
re miles inciperet. Collaudataqz Reueri erga me beniuole-
tia dignis eum muneribus ornauit. Que res cum animo &
quiores fecisset exercitum ceptum iter institui: nec longe
mibi in deserto locis siumen apparuit cuius ipsas pedum
seragenorum arundo vestiebat et inorum abiectumqz robo-
za vincens grossitudine: unde materia mira ad constituen-
da edificia incole rebabantur. Tum ego quoniam quadrup-
dia et exercitus stiebant iusa continuo castra ponere meta-
toribus. Que dum ponuntur: ipse statim levare cupiens ama-
tiorielleboroz solumnis aquam gustauit. quam neqz homo
bitere neqz ullum pecus hauire sine tormento potuit. An-
gebant autem pro mutis magis animalibus qz pro nostra ne-
cessitate. durabilitorem hominem cunctis in rebus cognos-
cens qz pecudem. quippe qui auum rebebant elephantis
gentis magnitudinis admodum mille. erant quastringens

quadrigae equorum omnes falcate: bige vero mille: ducentes
equitum turme: ducentes: et septuaginta milia pedum. mu-
lorum castrorum sub armis duo milia: ad saginas milia
tum vehendas circiter duomilia: camelorum vero trecento-
dariozum et bubalorum duomilia: subiugatumque et bous
duomilia: qui frumenta uehebant: armentorum vero ad re-
sum carnis quotidiane ingens numerus sequebatur. Lete-
rum in equis milis et camelis et elephantis aurea quoque fre-
na latus parum nobis permiserae victoriarum. Sed iunc
inexpirata ipsa pecora vir se continere poterant: milites
quoque nunc feramenta lambendo nunc oleum gustando di-
ram aliquo modo differre sicut vel auferre conabantur. vi-
dimus etiam plerosque pudore admisso suam ipsam crinam
veratos ultimis necessitatibus haurientes. que res me du-
pliciter torquit: primo de statu exercitus magis quam de proprio
sollicitus fui periculo.

Iussi tamen et armati sequerentur agmen: legem diri me
in eum animaduersum qui non legitimis inductis in pugni-
bus armis in acie deprehensus esset. Quod ipsi quoque mi-
rabantur. Quid ita rbi nullus appararet hostis necesse es-
set in tanta siti ai matos ingredi. Sed ego sciebam per be-
stios serpentinosaque loca nobis iter esse: ne oppido peri-
culo frangeremur. ac ne imprudentes circumveniremur
nec inopinato periculo fieri emur. Ripam igitur humulis
sequentes ad horam diei octauam ad oppidum peruenimus:
quod in medio amne in insula et his ai undimibus quas pau-
lo ante descripsimus erat edificatum. quo paucos indeorum
seminudos notauiimus homines: qui viti nobis continuo in-
tra tectorum suorum culmina dilituerunt. Quozum ego
presentiam deiderans et dulcem ignaris aquam demonstra-
rem. Apparente nullo paucos cicce in ciuitatem sagittas
imperavit: et si voluntate sui nolenti procedere: moeru bellu
accepto exhiberentur. Tante magis cunctis proprii timo-
rem at dnis: diu apparente lemine. ducentos milites de ma-
cedonibus levibus armis. nisi per amne natantes. itaque

Quartam partem fluminis nataverunt: cum horrenda res
visu subito nobis conspecta est: maiores elephorum cor-
poribus hypopoponami inter profundos aquarum ruerunt
gurgites raptosq; in verticem crudeli poena milites tenui-
bus nobis absumperant. iratus tunc ego ducibus qui nos
in insidias decuebant iubeo ex his centumquaginta influ-
men morti quibus propulsis natantibusq; induci rursum
hypopoponami dignos iusta poena affecere. Sed magis ex-
pluato numero beluaruz q; prius assuit multitudine ad spes
inde contingentis cibi. ubi cum apparerent veluti famelici
se eribuerem. Et ne noctu cum aquarum prodigijs bella ge-
teremus iussi dato signo buccine ad iter militari adaptari.
Quid enim in tali loco manere sufficientibus proderat? Igi-
tur: ab hora diei tertia cum ad horam undecimam iter fe-
cissim vidimus homines per medium amnem factis ex artu
dine rotundis praetervehi nauiculis. Quos cum dulces
aquas percuntaremur sua lingua ubi inueniri possunt dire-
bunt. ingens stagnum dulcissime aque nos inueniuros: quo
et ipsi nos quinquaginta itinerum duces erant ducturi. Et
quoniam feruz nobis erat tot instantia perpeti mala: nocte
et ora ambulauimus siti et onere armorum confecti. Quibus nu-
necessitatibus illa quoq; adiebant incōmoda. quia tota
nocte incurvantibus leonibus et fiscisq; tigribus pardisq; ac
lynibus pariter reastebamus: que genera ferarum prout
scua nobis in situ occurserant. Tandem ad horam cir-
ca iter oceanam postero die cum iam siti pene defecissimus por-
ad praetextum nobis stagnum peruenimus. quod erat circu-
 datum vetustissima habundantius sita mille passus patet. Eci
Tunc ego dulci aqua potata gaudio alacri: Sed et pecora et illa
impedimenta cum exercito et ecta sunt. moroq; cum lassa
quadrupedia et militem refecisset multa castra in longuz sta-
tua vigintiduo fortisq; in latum collocari iussi. quibus donec
celeriter exercitus iubeo ecclsi deuenus et faciliter aquatoribus
accessas esset ad stagnum. quia vicum in illis regionibus se
erat. Igitur inter ipsa tentoria agerabantur impedimenta.

¶ elephanti in media castrozum parte collocabantur: et spatiis contineri possent si quis nocturnus celus pauore oratur tumultusq; aliquis nouus. Cum iam mille quingenti extrinctus essent ignes accensu sufficiente silua quanum velutus deinde testante buccina cibum et ipse copie militibus capere imperauit. Accensis lampadibus auris ad modum duobus milibus. Cum ad primos lumen radiantis ortus subito arrectis caudarum aculeis a paternis indicis scorpiones propter confusam petentes aquationem ad castra innumeris confluuerunt tumultu accus nostro ene fitus incertum erat. Sed ad noctendum prompti sunt. Nec prodigia insequa sunt immensa rima flantum repetuū immo serpentium varijs distincta coloribus. Nam quedam rubentibus squamis erant: quedam nigri vel candidi coloris: quedam auri confiniles inspiciebantur. Sibilabat tota regio non paruum nobis inferentes metum: sed froteim castorum densarabamus clipeis et in manibus lōgas habebamus hastas: quarum acu:is amnis spiculis malas pestes configebamus et ignibus plures aliquando necubamus.

Quæ res nos prope duas horas in hoc opere sollicitos fecerunt potata aqua mitiores serpentes abire coepit unitus matorum cum ingenti gaudio nostri as laetabas petierunt.

Cum ad horam tertiam noctis aliquam sperantibus nebris requiem binorum ternorumq; capraruī cristati scripentes Indici columnarum grossitudine aliquantulo maiores ad portandum aquam ex vicinis montium speluncis progressere, orbibus squamisq; suis hūnum atterentes querum sectora erecta cum trisulcī linguis fortes crecerent semillantibus veneno oculis: quoq; halitus quoq; erat pessissimum: cum hisq; hora non amplius una bellarium triginta annis: et viginti milibus nostris amissis: orabam. Libidinones ne aduersis casibus cederent. ne ve deficerent anima superciliosus quamvis et ipsorum est dura patientia. omnes ipsi se efficiebant operi.

¶ Post serpentes. sacri Jammodicē multitudinis croco-

Glorum pellibus contexti ad castra venerunt: que prodigia restitutinata toracataqz ferruin respuebat multa ignibus vita se in stagnum tecerunt. Jam nos vigilijs inquietos quinta noctis hora buccina admonebat quiescendum. Sed affuere albi leones taurorum compasandi magnitudini cum ingenti murmure cōcussis cervicibus tantibus: at se iubis ad modū fulminum in nos impetum fecerunt. exceptiqz venabulis ruunt rantis repentinus oculatur tumultus eumulante cēca nocte. Nec minus apud ingentis formæ lactis veluti vallo horrentibus metuendi miri maculosis lyncibus tigribusqz: et horribilibus pâtheris miscebantur pœlia. nulli iam pesti comparanda sed et vespertilionis ingens columbinis corporibus equalis in ora vultusqz nostros inferebatur multitudo habens dentes in morem hominum quibus artus militum molebant. una præterea noui generis bestia minor. Elephanto apparuit tribus armata in fronte cornibus quam indi appellare dentem tyramnum soliti sunt. quo simile caput gerens: atri coloris: nec potata aqua intuens castra in nos subito impetum dedit. Nec ignium compositis tarda batur ardoribus ad quam sustinendum cum aposuisssem Macedonum manum viginti sex occidit: quinquagintaquinque calcatos inates fecit: virqz ipsas militum destra uenabulis errincta est. ante lucans deinde tempus a celo peites uenere candido utre colore ad modum panarum: cum quibus mures indici in castra pergebant vulpibus similes: quarum mox suu vulnerata quadrupedia statim expirabant. dominibus idem mortus non usq; ad interitum nocibat. appropinquante autem luce nocturna uenes aues uulturibus similes sed corporis immunitate superabant colore fulvo pedibus rostrisqz nigris optam stagni compleuer e ripam: et nullam nobis pernitiem inferentes: sed solitos pesces cum ungibus erraticabant: insumebantqz: quas nos aues neque fugare: neqz abigere aui cramus: sues granitibus de conspectu nostro abigere.

Tum ergo locorum demonstratores qui nos semper per

adias deducebat pessime meritos curi fragio puniri iussi; nocte uivi spirantes a ser pentibus consumi ut nos consu mere uoluerunt. Manus quoq; eorum confusigi imperauit ut merito pro facis suis uterentur suppicio. Habita deinde contione ut fortes milites essent: ne ue acuersis ut femine casibus cedrent; castra concentu buccinarum repente ad nos uenti spiramina tenti ubi collectis barbarorum in dorum fatis noua contrariantes bella cognoverat: militibus meis imperauit qui ingentis erant animi quippe quibus census uictiorum suppeditabat et felicitas.

Relictis igitur periculis locis munitum vir tandem iter calcauitus, et in loca bactriorum auro diuinitusq; opulenta pertuenimus benignisq; erexit comitatibus: cum persarum adiacerent agro: in reparando castra bello uiginti dies statui: ocio facto mor dierum quatuor itinere peruenimus ubi cum collecto Porus considerat exercitu proprie se dictioni q; prægio dare de ratus. Nam et commeatus Porus nobis palam non ut hostis dedit potestatem: cupidusq; me nosse: milites meos subinde comiteantes interrogabat: ubi ego essem uel quid ego agerem. Qui cum incerta responderent ipse auditia sua interrogationibus omnia et enim mihi Regi magno Macedonum: sumptuosq; habitu militari depositosq; meo cultu peruenoram in castra pini et carnis tanquam emptor: casuq; Porus nescitans me interrogabat quid faceret Alexander: aut cuius esset eritis: quem ludens mendacio temporis: tanquam homo senior inquam Dux noster in tabernaculo accenso igni se calefacit.

Tum ille gaudio alacer: quia cum decrepito sene esset bellum commissurus cum esset ipse iuuenis elatusq; rumore. Quid ergo inquit non respicit aetatem suam? Respondi uno idem proposito ignorare me quid faceret Alexander. Tum essem gregarius ex Macedonico miles exercitus. Tunc ille tradidit mihi minis plenam epistolam: quam si Regi Alexandro darem pollicitus est premium: cuius uero

dici futurum ut in manum eius he littere peruenirent. Ne
ueriusq; in castra & ante quatinus legerem & postquam legi epi
stola magno risu sum dissolutus: cum tibi & inatri mod
so dabusq; meis ut superbiam inclinatamq; barbari teme
ritatem miracris exemplar misi. Dux contuli me ab ini
diis victis superatisq; his ita ut volebam erecta armis. Po
to regna constitui. Qui ut ei speratus honor donatus est:
misi ihesu os suos manifestauit: quos esse ignorabam.
Ex quibus me & Comites meos & viuensum dirauit exer
citu: factusq; amicus ex hoste Macedonibus ad Hercu
lis Liberiq; trophea dedurit. In orientis autem clemis ho
ris aurea viraq; deorum constituta erant simulachra: quae
an solidia essent scire cupiens perforauit. Et id ipsum cum
viderim solidia simili metallo compleui. liberumq; & Her
culem delectis victimis complacauit. extra deinde progressu
rit si quid memorabile cerneremus. nihil preter desertos ad
oceanius campos silvasq; ac montes audiuitus: in qui
bus elephanti & serpentes esse dicebantur. pergebam tunc
ad mare volens si possem oceani terrarum circuim nauiga
re. Ecce annem quem teuebrosum vadofamq; mihi loco
rum in cole astirinabam. Quod que Hercules & liberi au
sus nemini esset temptandum praestans morariq; deozu.
Tanto maiorem me iphis rideat velle q; patientia mortalium
sacra pregerire vestigia qui id honoratis collaudantisq;
simistram partem indig persequuntari constituit: ne quid mihi
in ignorantia subtraheretur locis. Poco rege non detractan
te ne abdit & regere videtur regni sui bona.
Patus erat illeca & coeno habundans: per quam cum tran
situm tempore velut noa generis ferreto tergo duo ca
pita habens alterum Lung simile hippocopodami pectori.
Crocoddili alterum similenum duris munitum dentibus
quod caput duos. Aliores i epentino occidit iecu: quem fer
reis vicinque tantumnamus & malcis, & astis noa valcha
mus transfigere admittit. Iam diu nouitatem eius per
venimus inde ad silvas indorum clemas vbi cum caltri

Fer

per quinquaginta in longum stadia et latum fere colloca-
mus curta amnem buemar coe, et ramus manre veile pu-
a sub nocte hora diei undecima cum subito patulat es li-
gnatoresq; commoti omnes simul aduententes huncidet ut
celerius arma caperemus: ventre e filis elephanti qum im-
mensos greges ad expleenda castra. Imperati ergo thea-
lis equitibus et ascenderent ec nos: secumq; tollerent suos
quorum grunitus timere bestias noveram: et occurrere pri-
mum elephantis: iussi deinde alios cum hastis et matos sub
sequi equites: et bucinas omnes edicunt in prima acie e-
quis insidentes procedere: pedestres omnes remanere in
castris. Ipse cum Porco Rege et equitatu procedens video
eramina bestiarum in nos effectis premiscidibus tenden-
tia. quorum terga nigra et candida et rubri coloris et varia
quedam erant. Hos Porus Rege copi ab illis milie et usus
bellicorum affirmabat: facitq; aucti posse si ab equi tibus
verbaveri suos non desisterentur. Nec mora trepidantes
elephantis conuersi sunt tam plures q; pugne priores solitus
petere coeperunt. bucinis hominum grunibusq; sum at
tonit quorum equites cedendo poplues ad noctum nonin-
gentes octuaginta occidimus: Decrptuq; cognitis insi-
gni honestus preda in castra pertueneri.
Iussi tunc clipeis et lorica vallum precingere: ne quid iniu-
rie noctu elephantorum violencia ferar; etq; aliarum affer-
ret. Nor quieta fuit usq; ad lucem. primum deinceps aurore
curriculo in alias indies profecti regiones. nam in campo pa-
centi mulieres virtuosq; pilosos in modum fereram toto
corpo nude vidimus: pedus altos. enim. hos indi faunos
appellant. hi assueti fluminibus magis q; terris erant: cu-
do pisces tantum modo et aquarum batatu viventes: quos
cum adire celetimus vicinus etiam mariti luminis se immer-
seri voracibus. Cerebrum veride ingentulus plena inue-
nimus memoria: qui nes allecessere temerari. et ecclesiis sa-
gittis fugiebant. Nam deserita ibi intramur us nobis loss
nil dignum spectaculo ab indis ultra superesse referebat.



Igitur rursus ad occidentem signa conuerti imperauit: ut
er eo loco vsq; ad duodecim miliarium castra vicina aqua-
zioni poneremus. que erecta cuncta tentoria erant largi qz
ignes accensi. cum repente euri venti tanta vis flantis ero-
ga est: et omnia tabernacula principia qz conturbauerit e-
uerteretq; maiorem in modum stupentibus nobis: quadru-
pedaqz multo rehemerius verabantur exitu scintillarum &
tumidibus: his in terga venientibus adurebantur. Tuz hor-
ror militesqz noctuali tempore id accidisset non deorum ira
quia octobre mense autumnoqz vrgeret. vir tandem recol-
lectis sarcinis ex integro in apertio valle sedem castrovū in-
inuenimus. ordinansqz rebus omnibus coenare militē ius-
si. Nam & flatus euri ceciderat. & frigus ingens vesperti-
no accrescebat tempore. Cadere mor in modum vellerum
in mense coepérunt niues: quarum congregationem me-
tuens ne castra cumulareretur calcare militem iubebam. ea
primum ut iniuria pedum tadum tabesceret. prodabantur sen-
& ignes aliquatenus qui niue pene erant extincti. vna tamen
res fuit saluti q in momento tempozis he delete sunt niues
imbrie superueniente largo: quem protinus atra nubes sub-
sequita est visqz sunt nubes ardentes de coelo tanqz faces
decidere: ut incendio earum totus campus arderet. verebā-
tur dicere ne deorum ira nos premeret. Q homo Herculis
Libertiqz vestigia trāsgredi conatus essem: iussiqz militis
scissas vestes opponere ignibus. Mor serena continuo re-
dita est nobis orantibus. Tunc ignes ex integro accendun-
tur. & a securis epule copiuntur. & triduo continuo sine sole
claro noria in nobis accidit pendente minaci nubilo & ego se
pultis ad modum quinquaginta militibus qui inter niues
perierant castra immutari imperavi. nam edita coelo pro-
motoria ad oceanum in ethiopia vidimus. ethneos quod
montes in antri Liberi quo perditos innitimus. Qui te-
nia die febrius dicebantur mori qui speluncam dei intra-
missent. Quod fuisse manifestum mortibus eorum probauit
nos. quia infraui ppter religionem. & sine maneribus spe-
s & in

eus non potatus supplex orabā numina: ut me regem totius
orbis cum sublimibus trophyis triumphantem in macedo-
niā Olimpiadi matri meę remitterent. Quam rem fru-
stra me petere ita cognoui: quoniam dum fiscitare si quid
etiam ad hoc videre possum dignum admiratione aut me-
moria omnibus indis dicentibus nihil aliud memorabile
inuenire posse in illis locis q̄d quod cognouimus.

Tūc dixerit signa in Fasiacē imperati antī noti vcn-
ti flatum sequutus. duinq; in itinere sumpsi agmen sub fl-
agis me ducente duo facti sunt nobis obuiam: quos cum
interrogarem si quid noscerent in illa regione dignum me-
moria spectaculum: responderunt mihi esse viam non am-
plius dierum decem: per difficultis esset tamen accessus pp-
er penuriam aque tantisq; impedimentis si cum enier so-
pergere exercitu vellem. caeterum si comitatus quadragin-
ta milia hominum proponerem propter itinerum angustias
semitas et propter bestios sat s loca posse mihi contingere
et aliquid incredibile perspicere negocium. Tunc ego
quo facto letus dicite mihi inquam Duo senes humanitatis
uge eos mulcena: quid sit istud quod mihi tam illustre tā
la mea voce: videbis inquit rer quicunq; es duas solis et
lungs arbores indice et ḡe loquentes: quarum virile lignū
est solis: alterum lung feminine est. ab his q̄d tibi instant
bona vel mala nosce poteris. Qua re tam incredibili illudi-
me a barbaris senibus ertimans eos impingi et aliqua con-
sumelia iussi motari illa dicēs. Ita ne eo maiestas mea per-
mit ab oriente vsq; ad occidentem ut a senibus ac decrepi-
tis illudi me videar: Quibus iurantibus se nihil falsa comi-
tere experiri me posse an vera dicenter aperi iendum in bre-
vi non esse vanum. oportebus quoque q̄nicis comitibusq;
meis ne tantę rei experimento fraudaremur quadraginta
milia mecum cum equitatu trari: remissis in Fasiacē co-
nis cum quibusdam prefectis exercituque cunto elephan-
tis et impedimentis omnibus Rege Poros: mor electo robo

se inventoris admiranda visori spectacula: ducentibus in-
dolis tenibus iter arripimus: qui nos ut direunt p. aut
egentia penuria in aquarum et per tot serpententum fei-
runtq; loca dedarerunt vloz in prorumam oraculi sedem:
De quibus feris et serpentibus: quia innumeri: indica lingua
erant voces scribendum tibi non putavi.

Lum appinquaremus regioni a nobis petite vidimus
foeminas virosq; aliquos pantherarum tigridunq; pelli-
bus contextos: a quibus cum requiecremus qui nam homi-
ni essent: indos se sua lingua esse dicebant. Locus erat lar-
gus thare et opobalsamo immenso abundauerat: que pluri-
ma in ramis suorum nascabantur nemorum: et resci incole-
eius regionis consuerunt. Et cum sessarium nobis predi-
cti et multis cognitū incidisemus pedū amplitudine deces-
statura atio: nigro corpore: dentibus caninis antistes ora-
culi apparuit: per foratis auribus: et quibus enones depen-
debat. et erat restitus pellibus: et cum nos more suo salu-
tasse interrogare coepit: et quid ego venissem? Diri me cu-
pientem aspicere arbores sacras solis et lunę. Tunc barba-
rus si a coitu puerili inquit foemincoq; tactu rucas. s.in-
trabis diuinum locum astantibus amicis meis et cōmilito-
nibus mecum circiter centis. ponere anulos: vestesque
cum calciamentis imperavit. Pau: ui per omnia homini et
pareremus religioni. undecima hora diei expeccabat sa-
cerdos solis occasum. Nam solis arborem loqui ac respon-
sa dare mane ad primas vobaris oreus affirmabat.
Item noctis eadem tempora custodire lunę narrabat arbo-
rem. Quæ res mibi mendacio magisq; rerutati similes vide-
batur. Igitur per ambulare totum incipio nemus. Quod
intrâ parietatem erat non magno edificatum opere: sidi
oppobalsamum cum optimo odore et omnibus et ioz arbo-
ris ramis abbundans manantem: cuius odore captus
ipse ambulans de corticibus vellebam et idem amici mei
faciebant. In medio autem loco sacre arbores constebant
duo: sis frondium generibus circumstantibns: hec arbo-

zes pedum alterum centum erant; easque belbriones indi appellant cum adiuvarer: dicere magis frequentibus imbris in tantum eas creuisse: sacerdos Secundus affirmabat mihi nunquam in his locis pluviam neque feram aut aveni aut rilevum adire serpem. Illas autem arbores antiquitas ab Indorum maioribus consecratas soli et Luna affirmabat. easque in ecclipta solis et luna eberimis lachrymis commouerit: de numinum suorum statu timentes, et cum sacrificare institueris et victimas immolare: phibitus sum a sacerdote qui negabat licere aut thus in eo sacrario igni eri: aut animal illum interfici: sed volutus truncis arborum osculari: oza et sole et lunam precepit ut veridica mihi darent responsa.

Quod ergo cum facturus essem interrogandum tamen sacerdotem existimavi indice an grece mihi arbores essent respondere: tunc ille retrahit lingua solu arbor pronuntiat futura. Luna greci sermoni incipit indicio finit. Dux ita geritur vidimus ab occidente tuba resulgente Phœbi radix percussa arborum cacumina. Sacerdos alte inquit sui suz omnes intuemini: et de quibus quisque rebus consulturus est. occulto cogitet silentio, nemo palam pronunciet. Tum ego et amici et comilitones mei accusatus intueor inter nemorum densitatem: ne aliqua seductione nos hominum aliquis eluderet. ni quis nullo dolo interuenient ad cacumina arborum ramosque perspernus: stantis nobis communis ciuiua aures occupant oracula. Logitabam etenim si deus cito ob terrarum in patriam triumphans ad Olympiade marrem sororesque meas charissimas possum reveri. Cum subito indicio sermone tenuissimo arbor respondit.

Inuicte bellis Alexander ut constitueris unus eris orbis terrarum dominus, sed unus in patriam non reuerteris amplius, quoniam fata tua ita de capite tuo statuerunt.

Hec ergo audiens mense percussus sum: displicuit enim mihi quod tam multos adduci mecum ad sacras arbores, simul et amici mei et comites, qui mecum erant, fleuerunt valde: et

contristati sunt: quos ego partim minis: partim muneribus
consolatus sum: precepici eis ut nemini haec responsa
dicerent.

Rursum autem lunę oracula auditurus. quia media nocte
posse fieri sacerdos affirmabat: quoniam tunc luna erat ori-
tus: assumpsi mecum treis fidelissimos amicos. Predicam
Antiochiam et Philopatrum: quia nullum metuebam in illo loco:
nec me quisquam timebat: ubi neminem fas erat interfici.
Iterumque locum intrantes iuxta sacras arbores constitui-
mus: mor solita consuetudine adoramus. Consulens ergo
ubi moriturus essem: et cum ad primum lunę ortum percus-
so cornu splendore regis accepto arbori grecè respondit.

Alexander inquit plenum iam eratis finem habet: sed se-
quenti anno mense nono Babilonię morieris. Et a quo mi-
nitne speras decipieris.

Tunc ego effudi lachrymas: et amici mei circumstantes fle-
bant. nullumque ab eis volum vel scelus resurrectorum eri-
stimabam. Sed magis pro mea salute mori paratos: neque
ego quicquam de fidelissimis amicis consulerem: vt illos
cavendos Alexander premoueret oraculum. Discessu dein-
de facto iam ad epulas reuertimur. Ego animo eg. et ad re-
quiem uado: rogantibus amicis meis ne me anxietate et ieu-
nio afficerem: paululum cibi contra animi voluntatem su-
mire cepi: meque ut promptus essem ad primum solis ortū
in sacrario collocaui. postera die matutinis exercege tactus
vulnculo amicos et iam semi sopore somno excitos: sed ad-
huc ipse quoque sacerdos uelatus pellibus ferinis quiesce-
bat: postaque ante eum in tabella ignes libatura erat que il-
li er pridiana cena super fuerat et cultrum eburneum: nam
gre et ferro et plumbō et argento egent: sed auro abundant
oppobalsamo et thure uescuntur. Cadentemque riuo puram
et vicino monte potant aquam homines: accubantes et quie-
scentes sine ullis cervicalibus stratum tantum pellibus fe-
rariunt his amici et concreti uiuunt.

Excusatouigitur sacerdote locum intraui tertio consulturus

Si sacratissimam solis arborem, cuius manum percussoris
habeam cauendam. quem ue- eritum mater mea sororesqz
meq habiture sunt. Arbor grēce dicitur.
Si mortis tue insidiatorum tibi prōdiero. sublato eo facile
instantia fata mutabis. nam mihi tres irascuntur sorores
q fere dico oracula earum pensans impedirem Cloro: La
chesis: et Atropos. Igitur ad annum et menses septem in Ba
bilone moreris: non ferro: quod suspicaris: non auro: non
argento neq; vlo metallo: s; vencno. Mater tua turpissi
mo ac miserando quandōq; eritum inseulta iacabit in via
preda autū ferariq; : sorores tuq; foelices diu erunt. Tu n.
et si breve supereft tempus: dñs tamen orbis terrarū eris.
Nunc tu caue ne nos vltierius sciscueris vnde ercede termi
nos luci nostri et ad Fasiam Portūq; reuertere.

Sed et sacerdos emonuit ut abiremus dicens Hec et vlu
latu vestro sacras arbores offendit. Tunc ego continuatus
ad variuersos milites diri et Portum ad Fasiam et respō
so repeteremus q nobis faustum foelirq; fururum esse. Et
tempore ritu meq ne a cōmilitonib; meis redditus in de
sperationem in alienigenis destrueret locis. et eorum voces
quas ex response vna tecum audierunt qui his nomini
bus appellatur. Sermitione presitis filius et mithorinis et ē
huromes et lacon et tracileō et deditus et mathon et odones et
sabbros et sumficius et perdican et philotan et prefectus pre
torij Diarotas. Sed filērio que audierunt ex sua fide et meo
tegebant cōsilio. Jamq; ex sacris ercesseramus arboribus:
sed iam odoze thuris oppobalsamic; nates verberabātur.
Indi enim sacra deorum ad oceanum tenebant dicentes
me quoq; esse immortalem: q ad vscq euum et terminos pe
netrare potuisse. Quibus ego quod de nobis opinantur
insinuans gratias agebam. Peruenimus deinde in vallem
Jordani in qua serpētes habitabāt habentes culto lapides
qui smaragdi appellantur. hi lumen in oculis perfusum ac
cipiunt. hi vallem nulli adeundum colunt. hi serpentes la
sere et albo ruscuntur pipere. Nam supra vallem hanc

Sunt piramides institute pedum trecentum et quinque que ab antiquis indozen ad hanc causam edificatae. Sed hi serpentes quos pauloante descripsimus inter se quo annis vere pugno depugnant multis moribus depercunt. Inde non paucos errulimus in gentis forme sauragdos per magna pericula incedimus et in terras talis generis bestias habentes capita leonum et caudas vnguisbus binis late ad serpem quibus verberabant homines et inutiles siebant his erant intermixti grisi rostra habentes aquilarii et alia parte corporis disti milium. Qui mira celeritate in ora oculorum nostrorum resiliabant pedum binorum ternorum ferebantur sicut cyclopes noscaudas crudeliter in modum verberabant. Qui partim sagittis partim contis militibus congeabantur perdidit in eo certamine ducentum et sex milites bestiarum utriusque gentis mortuus occidimus ad .19. Inde ad oclinas flumen peruenimus quod sine fluxu recte ad oceanum ferebatur latu stratis ad ripam alteram xigint vestiebant arundines ad centum per littora quartu vngam triginta milites vir ferre possent excedeant autem arborum procerissimum altitudinem. In his arundinibus stratum potentissimo euro vidimus. inhabitabant enim locum eundem millia elephantorum innumera qui nos nescio quo facte nec lacerare temptabant altoquin crudelissime percalcari eramus. multis collectis dentibus et ratibus ex arundine factis transneigauimus annem. Inhabita- bant litus yterius indi belenai scirarum cotecti pellibus. Non fuere inhospitales : qui nobis spongas albas fui- reasque in manus dedere cum bucinis et genere coelceris capientes binos ternosque congettes et stragulas mollesque tunicas et ex virtilorum marinorumque pellibus factas coelestes preterea ferrariales esse pulcherrime. Item uermes ex ipso flumine extracti femore humano crassiores qui uolis omni generi piscium sapore praeseendi sunt et fungos immense magnitudinis uiginti coto rubriores posuerunt nobis et murenas habentes pondera uiginti affirmantes esse maiores

mi uicino

In vicino ipsis oceano qui erat ad miliarium tertium et viigintimum. pisces preterea scaruos ponderis centeni quinque geni qui in gurgitibus uatis eburneis capiebantur ne arundines morbu confingerent. atq; capillarē mulieres que pisce uiuebant aquis immerse pretenderint. Quę ignari os regionum homines in flumine natantes aut tenendo in gurgle suffocabant ac tractos in arundinem cum essent specie mirabiles affectu suo audieū uictos rumpabant: aut uenerata examinabant uoluntate. Quarum nos duas tantummodo capiebamus colore nuceo similes nymphis diffusis per terga capillis. in gange flumine erant admirabilia portenta: de quibus: ne tibi fabulosus uiderer. scribendum non putauim⁹ nisi q; apud flumen boream uenitus: et esola eufratis ad nostri uenti spiracula exireunt. Quozū fluminū ripę altera ab alia conspicue non sunt earū aquarū latitudine. inde ad castellū quod indi incolunt peruenimus.

Quę gens iustissima omnium gentium esse perhibetur: ubi nec homicidium: nec adulterium: nec periurium: nec ebrietas contigit. pane tantummodo et oleribus et aqua vescitur ubi dō monita a sensibus optimis accepimus qui nos recte ducentes per caspias portas ad Porum in Fastacem reducetā. Nō audit⁹ his semp dolū suspicātes flatus curi vēni sequi incidimus i mirabiles feras de quaz capitibus veluti gladij a vertice acuti serrata eminebāt ossa q; moxe taurino ad uersus hōines incurrit. Tūc iniuste ferę plurimorum militum clipeo cornu suo trāsuerberabāt. Quibus ergo occiās ad modū octomilibus et quadringēris quinquaginta sic inde exercitus meus ad Porū cū summo labore ac periculo metuq; militū puenit. Ibiq; legato meo precepi quę presidio preposuerāt omne altucones ut Porū p̄fariq; babilonicū pilas solidas aureas duas pedū viciū gnū et i bis dia fasta scriberet faciesctēs in ultima india ultra liberi et herculis trophae q; numero centū erat: q; et ego quaque mea etq; aurea eis altiora denis pedibus statuere impetravi. Quę minima cultura miraculo futura sunt. Charissime p̄ceptor poheris seculis nō parua admiratione nouū p̄ceptusq; viri

R

Dos statuimus monumentis: et levidendū oībus mortalibus
esset et ppetua d nobis opinio fieret. Hec animo et industris
optime Aristoteles ponderaris.

Secreta Hippocratis feliciter incipiunt.

Dicit Hippocrates: qñ i die sera acutę regreditudinis ap-
paruerit apostea nigrū in posteriori parte auris: mo-
rietur in decimaseptima die.

Et cum in iuncturis idropici erit apostea vel in pedibus:
liberabitur post mensum a die qua apparuerit.

Si vero supra nasum apparuerit apostea sicut lenes vir-
dis vel nigra: morietur in fine anni a die apparitionis.

Et qñ tebiens habuerit dolorē in hypochondriis sinistris: &
apparuit in loco apa: delieritq; subito: moriet in tertio die.

Et si fuscata nigri coloris fuerit vel pavonis coloris in
pollice sinistri pedis: scias q; est pestilenta.

Et si patiens alienatus fuerit ante tertium diem: morie-
tur in septima.

Et si eritur papille vel pustule nigre in lingua febriēis
fuerit in die nō cretico: pronosticant mortem: & signus eius
est q; alienatus est post dolores totius corporis.

Cardyaca statim post somnum significat abundantiam
humorum in corpore: & pronosticant mortem subitaneam.

Cum erierit in palpebris febriēis apostema quasi aquella
na si non sensu dolet & grauitate: morietur in tricesima die.

Qui multū i sonno loquuntur prognosticare ipsi appoplecticū.

Paucitas artis in febre acuta vel frigiditas pedum pro-
noscatur mortem decima die.

Cum erhei ut in summitate nosi apostema nigruz subito
cum forti dolore morietur in duobus mensibus.

Qui cauerit odoratu sine reuinate: febrem pronosticatur.

Dolor iuncturarum in iumentute sine causa brevitatem
vite significat.

Tregnor gennum post somnum cum remanentia virtu-
tis pronosticatur paralitum.

Cum in acha apparuerit apostema acutū: morietur in

Spem mensibus.

Srauitas lingue in iuuentute post eius levitatem significat mortem subitanam.

Lui in cartilagine auris erierit apostema cuz fortidolo re morietur in tribus mensibus.

Qui patitur epiphora et effluerit sanguis ab eius naribus: morietur in tertio die.

Qui dormiterit oculis apertis absq; consuetudine: epilepsiam pronosticatur.

Quando febris manu huc et illuc quererit mortuos morietur in tertio die.

In quo schiente apparuerint dispositiones insuetae: si discooperiat pudenda absq; rubore: et loquitur verba turpia morietur omnino.

Alienatio in omni egritudine pessimum.

Permanetia sensus non pronosticatur euasionem omnino;

In cuius corpore apparuerit macula celestis coloris et inflammans omnino morietur in mense.

Et si fuerit sine pruritu et ardore: morietur in septem mensibus.

Pustule nigre et viridis coloris mortales: maxime si furent cum febre acuta.

Cu selsus odoratus sit insueto obtusus: surdus pronosticatur.

Qui appetit comedere et in horis non suetis humores venenosos in eius stomacho pronosticatur.

Et si fuerint augmentati inferunt mortem.

Qui multum studierit contra voluntatem suam in libris pronosticatur vigilia vel maniam vel melancoliam.

Quem leduntato cibaria nociva: debilitatem membrorum principalium significat.

Qui multum sufferunt scim: fortis sunt complerionis.

Credulitas significat malitiam intelligentie: sed temperata magia conueniens.

Qui transuerunt quinquagesimum annum: et accidit eis dolor renum: non curantur. Sed que magis plunt eis: sunt medicine operantes occulte proprietate et cito ridentur.

Qui traherent quinquagesimum annum: et accidit ei frenesis et morietur.

R. u

Juvenis cui accidit pleurefis magna morietur.

Eui accidit febris eius tussis: ubi tussis recesserit: pronosticatur apostema in aliqua iuncturarū.

In cuius corpore accidit sepe dormitatio: pronosticatur ipsum mox cito propter paucitatem spiritū in corpore.

Qui piger est ad motū pronosticatur dolorē iuncturarū.

Lui sudor astellarum fe: et lepram pronosticatur.

T R A C T A T V S S V B T I L I S . E T V T I L I S

Aueriois de venenis.

Clenenum aut a forma specifica: aut complexionata: si
hoc secundum aut a caliditate: aut frigiditate:
aut ab humiditate. Cap. pī.

Omnes species mortiforū patiuntur in duo genera: sub
quibus sunt species quasi infinitæ. Primum est eorum: que
occidunt a forma specifica: qui composita ex quatuor ele-
mentis sunt cum in mitione illorū sit singularis modis: et
resoluunt de illis sūm quantitatē illorū receptorū: donec ex
eis est factum aliquid vnu: ita est in specie illorū qui occi-
dunt a forma specifica sua: que adepta sunt formā veram
ex mitione clementorū que infusa sunt ibidem: et facta est
contraria vitæ hominis: quia spiritui ciuis et calori qui regit
ipsum. Et ista sunt sicut succus laureole et nappellus: et spe-
cies titimali: et metalli: et alijs lapides similes illis.

Genus secundum est eorum que occidunt a formā comple-
xionata id est qualitatibus prīmis istorum: et hec sunt tres
species: una est que occidit per caliditatem eius mirabilez:
que extinguit calorem naturalē: ut in lucerna in conspectu
magno ignis: vel propter solem marinem calidum: et in leo-
ne: et quo est anacardus et gummē et consumilia his: et sub
hac specie ingrediuntur omnia: que occidunt propter nimiam
et superfluum caliditatem: donec dicantur ulceraria et adu-
ria: et vitriolum et viride gris et calc et auripigmentum et
cantarides et lithargirium et assodili: et teragal et sulphur et
es vstum. Et etiā alia que occidunt qualitate mala veneno-
sa contra iā nature: ut species otines solutiue cū attractio-
ne: et scammonia: hermodactili: elleborus albus et niger: et

esula et similia: et hec etiam occidunt solutione et vomitu: et
quis attractio illorum sit a forma specifica et aliquando
sit iuuativa: et aliquando nocitiva: tamen propter qualitatem
magnum et continuationem. Species secunda etiam specierum
est: eorum que occidunt qualitate frigida mirabilis: que est
de primis qualitatibus: et scorpio camphora opius et huius
modi donec extingunt et suffocant caliditatem naturalem
et hoc manifestum est: quia frigidum occidit calidum. Ter-
tia que occidit propter humiditatem mirabilem quod oppilat
ductus spiritus vitalis qui est in corde: et conductus spiritus
sensibilis et motus qui est in cerebro: et reddit hominem quasi
mortuum: et hec sunt opium et psilum coquandrum pisces maligni
et simila: omnia. n. hec humectat humiditate magna que ob-
turat meatus spirituum naturalium virtutum corporis et ani-
malium et cum humiditate multa et corrumpt caliditatem
naturalem: quod multa humiditas calorem infrigidat. Quar-
ta qualitas est siccitas quam predicti iam eniuer saliter in
quantitate caloris quia illi continguntur.

C Operariu venenorū a forma specifica signa. cap. iij.

Amplius oportet tibi dare experimentum quo cognoscas
quod istorum generum sit assumptum per ea que apparent
tibi in accidentibus egri. accidentia generis a forma specifica
occidentiū sunt sincopis magna et lingue tenacissimas faci-
ei frigus et tremitatum vertigo et murmuratio insomnietas
multas et inversio aurium omnia ista accidentia cum super-
uenerint infirmo incontinenti post cibum iudica quod sum pisi
venenū occides a forma specifica: sed vomitus insomnietas
non sunt accidentia propria sed eniuer salia.

C Venenorū a forma specifica operantī curatio. cap. iiij.

Et incipiamus medicinā eniuer salē duoris generū et dica-
mus quod est vomitus ut celeriter pronocetur cuicunque vac-
cino resoluto in aqua in qua bulierit salvia: anetū et his simili-
lia. Qua colata in ipsa butyrum resoluatur et oleum oliva-
rum: et oleum de auellanis: et hoc siat ter vel quater et ligat er-
rantes fortiter: quod cum hoc trahis humores et spiritus
ad ipsas et conduceas caloris virtutem similiter: sed salvia

metum & familia sunt calidae : quare non conuenit eis vesti in
omni vomitu nisi summa & dicam in posteru. Post vomitus re-
deas ad curandam infirmum de veneno cum medicina appro-
priata illi generi veneni sumpti da sibi in potu tyiacam de
terrebus ad pondus. 3. vnuas cuiuscumque odorifero in quo bul-
latur modicu[m] salutem. Et multi dant in potu cōfestim cognoscen-
tes venenum mitridati. 3. 1. resoluti in vino calido in quo
bullatur salutem & oiganum ieiuno stomacho : facies stare
cum illo sex horis postea ciba ipsum pulla parua elixata si-
ne aliqua specie cum aliquantibus micis panis in brodio eius:
& porta aliquantulum de vino temperato calido. Et omnem
maneriem venenati custodi & somno ne dormiat quantum po-
tes donec vomitus molens fuerit provocatus ne venenum
tempore somni impellatur ad cor cum calore naturali. Qui
tunc sepelitur intus in corpus. Item caue a multo cibo & d-
graua pota & serua ipsum in modu[m] canilenarum & similium
& postquam quiueuerit sex horis post cibum faciliter da ei de tyria
ca donec cognoscas omnia accidentia pertransisse que erat
ante. Et si non esset tyriaca vel mitridatu[m] tolle nuces & do-
anellani & de folijs rughis tritac: similliter cum aqua in qua
bullierant cappari & da potui. Et si stipticum ventre habe-
ret facies cylstere de fui furis violis & oleo olivuarum semel
aut bis & post solue ipsum cum cathartico imperiali acuto
sum quod requirit virtus eius & da catharticu[m] hoc in mane
resolutum cum vino: & hoc post cylstere si est stipticus & si fu-
erit non costringas nisi fuerit ultra debitum. Et in die mun-
dificationis non cibetur nisi bene fuerit mundificatus & scimus
habuerit: & caue multum etiam trigidum tempore hysenibus:
& magno calore in estate proprie in die mundificationis & co-
medat leuis & pauca duobus diebus post mundificationem
hoc est reg me illius q[ui] bibit venenum occides forma specifica. bus
Item curatur alio modo aperiatur venter equi & camelii stilo a
cuisceretur & partiens nudus in ipso intromicetur in quo galat
morerur donec permaneat ibi caliditas. Deinde paret aliud
qua in quo intromicetur cōfestim cum sit tractus ab illo & hoc
faciat in tribus vel quatuor quousque sanetur & oportet q[ui] adie-

Sicut sit p̄nceps magnus et ad multos his sufficiunt hec p̄dictio-
Clēnēnorū a caliditate operantū signa. cap. iii.
Lānō scribens medicinas que cōserendē sunt tuberibus
venēnū in forma speciali idest quātate sua et tāte regulā medi-
cinariū; scias accidētiā q̄ indicat quale sit hoc venenū. Scias
ergo q̄ oīs hōq̄ venenāl veneno caliditatis occidētiis que ē
prima sp̄es triū et si nō corrōdūt; sed inflet comedētes et dā-
nacardus et intātū q̄ hō sumēs ista stādo in aqua frigida ca-
lest actu cōp̄uis nō sit d̄ corrotiū: et vtriculū: et oīa accidē-
tia eius. sunt adustio fortis cum fūti; sed si sine anacardi soli
nō veniunt ad fortē adustionē: sed maximā habēt sumū: sed
si fuerit d̄ corrotiū accidit illi adustio fortis et ebulliū cō-
 doloribus fortibus ledēnibus stomachi et intestina. Et si
militēt̄ his qui comedēt̄ ut comestione calde bullitēt̄ q̄ sunt
exusti multiplicantur in ipso vomitus: et ē accidēt̄ cōveniēt̄
oīibus: et aliquā accidit ei strāguria et feb̄is acutissima. Cum
ergo videris hec accidētiā: iudica q̄ venenū assūmp̄ū ē p̄-
pter formam complectionis: scilicet in qualitate calida et hu-
midā: uel qualitate calida incensua.

Clēnēnorū a caliditate operantū curatio. cap. vi.
Hoc n. curatio ē: ut prouoces uomitiū s̄m ordinē supra
dictū pluribus uicibus: et certe ppter multū incendiū aqua
in qua debet resolui butyrū nō balliat anetū: nec salvia: nec
cōsimile: q̄ in hōc nō oportet uti aliquibus calefactiūs: sed
ratiū rebus humectatiis delectabilibus q̄ tollant calorē et
accidētē q̄ adurunt mēbrū interius: et ideo recipe semina fri-
gida lactuce fennigi eti et aliquantulum liquorū: prūnia juua
be. Balliat in aqua usq̄ ad cōsumptionē medicariū et colat;
post resoluas in illis butyrū uomiciū et bibat: et prouoca uomitiū
semel uel bis: postea accipe zuccheri violeti de semini-
bus papaueris et aī. unc. i. q̄ liquefiāt in aqua p̄dicta cū or-
leo amygdalarū dulciū unc. ii. et si nō reperiatur oleū amygd-
alarū dulciū mięce loco eius cleū oliverū dulciū lotum ī
topa frigida: uel oleū violarū si uomit hene: si nō p̄uoca uo-
mitū donec uomat: et post differat dōc. bibat multoties lac-
poulieris et aīne mirrū cū aliquo p̄dictoriū oleorū: et si illa lo-

cta nō reperiatur: pōe lac caprinū: et dā etiā potū lac amē
dalarū: et lac seminū frigidorū mul̄is uicibus: postq; uom
ens cessauerit fac ei stringere us dirimus supra: et post con
stringere mundifica ipsum cū pulpa cassia manna et zucca
ro uiolato: et siat aqua ubi violē semina cōmunia aſi. uncā.
fuiubē sebēten duo pruna. 3. liquiritiē mundare unciam un
ordēi excorticati. unc. f. Oia coquātur in duabus libris a
donec redeat ad librā vñā colata post. Rx. medullę caſę fi
ſtulę zucari uiolati mānę aſi. unc. f. liquefiat in alia aq;
predicta quā bibat mane calidā nō frigidā et nō comedat et
nec mūdificatus fuerit: hūc patiētē custodi ab oī carne cal
faciēt: et ab oī cibo calido et fl̄ibus: et cōedat pullos ualde
paruos: et bibat uinū ualde tēperatum: et regatur régimina
febricitantium si curatur cū dei auxilio abstineat a tyriaca
et adderet malum malo.

Clenenorū a frigiditate operatiū signa. cap. vi.

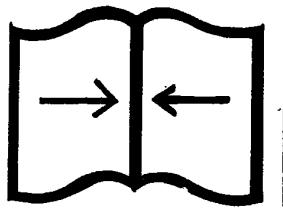
Accidētia spēi secūde scilicet accidentiū qualitate frigide
ut scorpio et camphora sunt qui comedunt puluerem sco
pcionū sicciorū: aut bibūt vinū in quo ipsi moriūtūr: aut old
in quāritate magna uel attritione multa: infrigidatur co
pus eius ualde intus et extra: et minuitur appetitus eius:
desiccantur caro eius et oculi eminent et facit in carnibus
eius puncturam acuum et dimiuuntur et attenuantur ut
quo moriantur.

Eorundem curatio. cap. vii.

Lura huius propria est vomitus ut siebat cum reb
occidentibus sua forma: et post hēc bibat tyriacam vel
tridatū ſim ſupradictū modū: et postea habeat oleū am
da linū dulce cū condita zucari. et oleū ipsarū et illo vitat

CExplicat opus.

VENETIIS M. D. LV.



RELIURE SERREE
Absence de marges
intérieures